

Euskal Autonomia Erkidegoa
MEMORIA
Sozioekonomikoa 2016

Consejo Económico
y Social Vasco

Euskadiko Ekonomia eta Gizarte
Arazoetarako Batzordea

Laburpena eta Gogoetak

1. LABURPENA

I. DEMOGRAFIA

EAEEn, Biztanleen Udal Erroldak emandako azken datuen arabera, (2016ko urtarrilekoak, behin-behineko zifrak), EAEko biztanleriak aldatu barik jarraitu du azken urtean (izan ere, 164 biztanle gutxiago izan dira), eta 2.189.093 biztanle ditu. Lurralde historikoei dagozkien datuek islatzen dutenez, biztanleriak pixka bat gora egin du Gipuzkoan (921 biztanle gehiago, %+0,1) eta Araban (%+0,1, 388 lagun gehiago). Bizkaian, berriz, behera egin du (%-0,1, zeren eta 1.473 biztanle galdu baititu).

Beste alde batetik, EUROSTATEk kalkulatzen du Europar Batasuneko biztanle-kopurua 510,1 milioi pertsonakoa dela (erreferentzia 2016ko urtarrilekoa da), hots, 1,9 milioi gehiago 2015eko urtarrilean baino. Milako 3,5eko igoera horrek (aurreko urtean 2,1ekoa izan zen milako) ahalbidetu du 1960tik izandako etengabeko hazkunde-joerari eustea; izan ere, 1960ko urte horretan gaur egungo Europar Batasuneko biztanleria 400 milioi biztanlekoa zen. Hazkunde hori soilik immigrazioaren bilakaerari zor zaio, zeren eta berezko hazkundera edo hazkunde begetatiboa (jaiotzen eta heriotzen arteko diferentzia), berez, negatiboa baita lehen aldiz Batasunean.

Euskal Autonomia Erkidegoan 2015eko behin-behineko datuek erakusten dute hazkunde begetatiboa (jaiotza eta heriotzen arteko alde gisa zenbatzen den biztanle-aldaketa, immigrazio-mugimenduak kontuan hartu barik) negatiboa izan dela saldo positiboak izandako 9 urteren ondoren: urte honetan 18.851 jaiotza gertatu dira, aurreko urtean baino % 2,7 gutxiago, eta guztira 21.509 heriotza, hots, milako -1,2. 2015eko saldoa negatiboa da eta, horren ondorioz, jaiotzak gutxitu eta gainera heriotzek gorantz jarraitzen dute.

Beste alde batetik, EUSTATEN¹ “*Migrazio Mugimenduen buruzko 2015eko Estatistikak*” zenbatu zuen urte horretan gure erkidegoak 3.362 biztanle galdu zituela (2014an 3.602 izan ziren, bi urtez migrazio saldo negatiboak izan ondoren). Lurraldeen arabera, Bizkaiak 970 irabazi ditu, Arabak 555 eta Gipuzkoak 1.837. Edizio honetako berrikuntza gisa, IKUSPEGIK, Immigrazioaren Euskal Behatokiak, txosten bat egin zuen, EAEko 18-34 urte bitarteko gazteek beste autonomia erkidego batzuetara eta atzerrira eginiko irteerei buruzkoa, zertarako-eta honako ideia hau erkatzeko: gure Erkidegoa giza kapital garrantzitsua galtzen ari dela emigrazio horiekin, krisiaren ondorioz.

Lehenik eta behin, gazteek Estatuko beste toki batera edo atzerrira eginiko irteeren kopuruak (erroldako bajak alta berririk izan gabe EAEn beraren barruan) igoz joan da 2000. urtetik (1.967) eta 2014ra arte (4.088); izan ere, epealdiaren hasieran taldearen %0,3 bazen, epealdiaren amaieran %1,1 zen. Baja horiek nabarmen egin zuten gora hazkunde aldian (2000-2007), eta gorantz jarraitzen dute krisialdiko lehen urteetan; gehienekoa 2009an lortu zen (4.504 irteera). Urte hartatik hasita, irteerek 4.000tik gorako kopuruei eusten diete, baina egonkortu egiten dira. Are gehiago, kasuren batean behera ere egiten dute. Horrela, adin-talde horren irteeren portzentajearen igoera, batez ere, adin-talde horren murrizketagatik gertatu da, irteeren gehikuntzagatik baino gehiago.

Txostenean, datu horiek EAEko 18-34 urte bitartekoen irteerak (altak erroldan) lotzen dira, bien artean dagoen erlazioan zein den jakiteko. Nabarmen denez, alden batura hori aztertutako epealdian, orotara 252.293, baje gutziko kopurua baino nabarmen handiagoa da, eta alden aldeko diferentzia 199.281 da. Horrez gain, EAEn bizi diren biztanlerian izandako hazkundera, ageri denez, neurri handi batean migrazio saldoagatik eta immigrazioaren gehikuntzagatik gertatu da, atzerriko herrialdeetako batik bat.

Datu horietan ez da jokabide aldaketa nabarmenik antzematen hazkunde aldiaren eta krisialdiaren artean. Krisialdian, gora egin zuen irteeren kopuruak, baina gehienbat atzerriko jatorriko biztanleek egiten dituztenen orde. Hortaz, emandako datuek zalantzan jartzen dute EAetik beste herrialde batera doan gazte autoktonoaren irudia. Aitzitik,

¹ EUSTATEk berriz aintzat harturiko 2000-2014ko seriea, hainbat iturri oinarri hartuta, gehienbat erroldakoak.

ekonomiaren oparoaldian EAera bizi izatera etorri ziren atzerritar etorkinaren irudia ageri da eta, krisiaren edo bestelako faktoreen eraginez, jatorriko herrialdera itzuli edo beste herrialde batera berriz emigratzea erabakitzen du.

EINek biztanleriari buruzko aurreikuspen gehiago egin ditu 50 urterako Estatu osoan eta 15 urterako autonomia erkidegoen arabera xehetasunean, 2031ra arte. Izan ere, azken hori aurkeztuko da Memoria honetan. Espainian bizi diren biztanleen tamaina eta egitura demografikoaren gaineko estatistika simulazioa da aurreikuspen hori, betiere egun ikusitako joera eta jokabide demografikoek beren horretan jarraitzen badute ugalkortasunaren, heriotza-tasen eta migrazioen aldetik. Zenbatespenen arabera, Estatuak datozen 15 urteetan biztanleriaren %1,2 galduko du, 552.245 biztanle. EAEk, berriz, %3,7, guztira 79.451 biztanle. Jaitsiera erlatiborik handienak Asturiasen (%-11,1), Gaztela eta Leonen (%-10,7) eta Galizian (%-8,5) ageri dira. Murtzian, Madrilgo Erkidegoan, U. Balearretan, Katalunian, Ceutan eta Melillan, berriz gora egingo luke biztanleriak.

Bilakaera demografikoaren osagaiei erreparatuz gero, lehenik eta behin berezko saldoa dugu. Biztanleriaren zahartzearen eta jaiotza-tasen jaitsierak ikusita, Espainian heriotza gehiago egongo liriteke jaiotzak baino (hazkunde begetatibo negatiboa) aurreikuspenaren xedeko aldi osoan (izan ere, aztertutako aldi osoan, 2065. urterako). Mila biztanleko saldoa Estatuan -24,7 izango da, eta EAerako jaitsiera batez besteko hori bi halako izango da -48,1 milako. Erkidego gehienek saldo negatiboa izango dute, bereziki Asturiasen (milako -126,4) eta Galizian (-98,1).

Migrazio mugimenduei buruzko zifretara itzulita, EINen aurreikuspenen arabera, lehenik eta behin eta egungo joerek aurrera eginez gero, atzerriarekiko migrazio saldoa positiboa izango da 2016 eta 2030 bitartean, autonomia erkidegoetatik 15etan, bereziki U. Kanariarretan eta U. Balearretan. Estatu osoan, atzerriarekiko migrazio saldoa 12,8koa izango da mila biztanleko. EAEn, berriz, milako +0,2 besterik ez. Barneko migrazioari dagokionez, EAEk Estatuko gainerako erkidegoekiko duen saldoa milako 10,5 izango da, autonomia erkidego guztietatik ratorik handienetakoa, soilik hauexek gaintzen dutenak: Madril (32,6), Balearrek (17,1) eta Nafarroak (12,8 mila biztanleko).

Bestalde, Udal Erroldaren datuen arabera, 2016an EAEn bizi ziren atzerritar jatorriko 188.213 biztanle zeuden, eta bi urtez jarraian hazi zen kopurua hori, 4.016 lagun gehiago (%+2,2), 2013-14ko bi urtekoan pixka bat behera egin ostean. 90eko hamarkadan, berriz, atzerritarren etorrerak hazkuntza nabarmena izan zuen. 2016ko urtarrilean erroldatuta zeuden 188.213 lagunak biztanleriaren %8,6 dira, 2015ean baino bi hamarren gehiago. Estatuan, berriz, %13,1eko ratioa zen 2016an, baina jaitsi egin da aurreko urtearen aldean.

Nazionalitateen arabera, hamar nagusien artean, hauexek ditugu 2016an: Latinoamerikako sei (Kolonbia, Ekuador, Nikaragua, Brasil, Bolivia eta Paraguai), EBko hiru (Portugal, Frantzia eta Errumania) et Magrebeko bat (Maroko). Gaur egun, eta 2014tik Marokoko biztanleria Euskal Autonomia Erkidegoko atzerriko naziotasun nagusia da; izan ere, erroldatutakoak guztira 20.055 dira 2016an, EAEko atzerritar guztien % 10,5 hain zuzen ere. Bigarren nazionalitatea kolonbiarra da, atzerritar guztien % 9,3, alegia.

Eusko Jaurlaritzaren "2014ko Atzerritar Etorkizunei buruzko Inkesta"ri esker, krisiak etorkinek egoera ekonomikon duen eragina zein den jakin daiteke 2010eko datuekin erkatuta. Lehenik eta behin, honako hau nabarmentzen da: bizikidetz-unitaterako adierazitako ohiko sarrerak aintzat hartuta, EAEn bizi diren atzerritar jatorriko biztanleen batez besteko per capita sarrera estandarizatuak (EUROSTATen eskala) 795,91€-koak ziren hilean 2014an, hots, 2010eko sarrerak baino %7,8 gutxiago. 2014an, aipaturiko sarrerak batez besteko per capita gastuko 791,31€-koak baino %10,65 handiagoak ziren. Alabaina, sarreren eta gastuen arteko diferentzia hori nabarmen jaitsi zen 2010eko datuen aldean. Izan ere, urte horretan %20,67koa zen. Joerak hainbat behin-behinekotasun edo prekaritate handi sorrarazten du, bereziki Afrikako hainbat eskualdetatik datozen biztanleen kasuan, non sarrerak eta gastuak, praktikan, parekatzeko joera dagoen.

2014an baliagarri dauden sarrerekin, atzerritar jatorriko biztanleen %66,2k dio oinarritzko beharrak betetzearekin loturiko zailtasun ekonomikoren bati egin behar izan ziola aurre azken urtean, hots, janaria, jantziak edo etxebizitza ordaintzeko, edo ustekabeko gastuei aurre egiteko ahalmenarekin. %6,1 puntu igo da adierazle hori 2010ekoaren aldean (orduan %60,1ekoa izan zen). Eragina askoz murriztagoa bada ere, handia da oinarritzko beharrei aurre egiteko

etengabeko zailtasunak nagusi direneko egoeren eragina, halako moldez non gora egin baitu atzerritar jatorriko biztanleek gutxienez sei hilean egoera hori jasan dutenen kopuruak: 2014an %15,5 eta 2010ean, berriz, %6,6. Magrebtar jatorriko biztanleekin ikusten da zailtasun kronikoen eragin handiagoa da, guztira %30,2 baitaude ukituta.

Herritarrek fenomeno honen gainean duten jarrerari dagokionez, Ikuspegik -Immigrazioaren Euskal Behatokiak- agerian jartzen du euskal herritarrek ez dutela arazo modura ikusten immigrazioa. %2,2k soilik dio aurretiaz galdetu gabe EAEko arazo nagusia dela, eta aipamenak guztira %12,3 dira (%12,4 2015ean). Bat-bateko hiru erantzunen multzoan, bosgarren tokian ageri da immigrazioa, langabeziaren (%85,5), arazo ekonomikoen (%26), politikarien (%26) eta ustelkeriaren eta iruzurraren (%13,8) atzetik.

Enpleguari dagokionez, immigrazioak lan-merkatuan betetzen duen eginkizunari buruzko ikuspegi funtzionala eta utilitarista nabarmen jaitsi da krisiaren ondorioz: 2004an %80k uste zuen etorkinak behar genituela zenbait sektoretan lan egiteko. 2014an, berriz, %30,5ek uste du hala. 2015ean, aldiz, biraketa gertatu da ikuspegi horretan, zeren eta ia 12 puntu gehiago bildu baitira, %42,4raino, eta badirudi joera aldaketa hori 2016an finkatu dela. Urte horretan %44,7raino egin zuen gora ratioak (+2,5 puntu portzentual). Antzeko zerbait gertatu da baieztapen honekin: ekonomia hobeto dabil migratzaileek betetzen dituztelako biztanle autoktonoen nahi ez dituzten postuak. 2014an, %32,8 ados zegoen baieztapen horrekin (sortako ratorik txikiena), 2015ean %44,9raino igo zen portzentajea eta 2016an, berriz ere, %48,3raino (+3,4 puntu).

II. EKONOMIA

2016an, jarduera ekonomikoa, Nazioarteko Diru Funtsaren arabera, areagotu egin zen; hala ere, hazkunde apala izan zuen, bai **garatzeko bidean dauden ekonomietan** (% 4,1, 2015ean baino hamarren bat gutxiago), bai **ekonomia aurreratuetan** (% 1,7 aurreko urteko % 2,1ekin alderatuz). Mundu mailako merkataritza ere areagotu zen, baina modu ahulean. Horren hazkunde-tasa % 2,2koa izan zen, 2015eko ratioaren 5 hamarren gutxiago eta 2016ko BPGren hazkundearen 0,9 hamarren gutxiago.

Prezioen bilakaerari dagokionez, garatzeko bidean dauden zenbait ekonomiatan erabili gabeko ekoizpen-gaitasun handia apur bat moteldu zen eta petrolioaren eta beste lehengai batzuen prezioen aurreko beherapenen ondorioak desagertu ziren; horrela, mundu mailako inflazioa gorantz presionatu zuten 2016ko bigarren seihilekoan.

Finantza- eta moneta-baldintzei dagokienez, Europako Banku Nagusiak eta Japoniako Bankuak behin beheratu zituzten (martxoan) prozesuko esku-hartzeak, lehenengoa % 0,0n kokatu arte eta bigarrena -% 0,1era arte. Bestalde, Estatu Batuetako Erreserba Federalak % 0,5arekin mantendu zuen; hala, horrekin itxi zuen 2015eko ekitaldia 2016ko abendura arte, % 0,75era igo zuzenean.

Dibisen merkatuari dagokionez, Estatu Batuetako dolarraren egiazko aldaketa-tasak 1,054 \$/€-an bukatu zuen urtea, 2015eko abenduko 1,088 \$/€-ren aldean. Hots, % 3,1eko balio-galera izan zuen euroak. Horrez gain, euroak balio-galera izan zuen yenarekiko eta balioa irabazi zuen libra esterlinarekiko.

Munduko burtsa-merkatuetan, IBEX 35-ak urtetik urterako % 2ko gutxikuntza izan zuen (2016ko abenduan, 2015eko abenduarekin alderatuz) eta 2015eko datua -% 7,2koa izan zen; hala, Nikkei-ak % 0,4ko hazkundea izan zuen eta 2015ean % 9,1koa. Horrez gain, Dow Jones-ek % 13,4ko hazkundea izan zuen (2015ean % 2,2 egin zuen atzera) eta Euro Stoxx zabalak % 1,5eko hazkundea izan zuen (% 8 aurreko urtean).

Eurogunean, BPGren urterik urterako hazkundearen batez besteko tasa, termino errealean, % 1,8koa izan zen, Europako Banku Zentralaren datuen arabera, 2015ean erregistratutako % 2ko tasaren apur bat azpiago.

Eskariaren aldetik, kontsumo pribatua % 2ko urterik urterako hazkunde tasara handitu zen, 2015ean erregistratutakoa baino bi hamarreko gehiago. Inbertsioak % 3,7ko hazkunde tasa erregistratu zuen, eraikuntzaren sektorean ikusitako susperraldiak eta jabetza intelektualaren produktuen inbertsioan egondako hobekuntzak bultzatuta; izan ere, ekipamendu-ondasunen alorreko inbertsioa apur bat geldotu zen. Kontsumo publikoa % 1,9 hazi zen (% 1,3 2015ean).

eskaintzaren aldetik, industrian, balio erantsi gordina % 1,5 hazi zen; horrek esan nahi du 2,8 puntuko dezelerazioa egon dela 2015ekin alderatuz. gainera, zerbitzuen sektorea % 1,7 handitu zen, 2015ean erregistratutako tasa baino apur bat gehiago (% 1,4). aldi berean, eraikuntzaren balio erantsi gordinak, krisiaren aurreko mailaren oso azpitik mantendu bazen ere, bultzada bat izan zuen eta % 1,9 hazi zen, 2006tik erregistratutako hazkunde tasarik altuena. horrek erakusten du eraikuntza sektorearen bilakaera gero eta onuragarriagoa dela, 2008an hasitako uzkurdua eta hazkunde moteleko epe luzearen ostean.

Inflazioari dagokionez, eurogunean, Kontsumo Prezioen Indize Armonizatua % 1,1 handitu zen 2015eko abendutik eta 2016ko abendura. Halaber, Espainiako Estatuak % 1,4ko hazkundea izan du.

EUROSTAT-en datuen arabera, euroguneako herri-administrazioen zorra ia estatu guztietan murriztu zen 2016an, hauetan izan ezik: Italia, Frantzia, Txipre, Erresuma Batua (bertan gutxi gorabehera mantentzen da) eta Letornian, Bulgarian, Polonian, Grezian eta Portugalen, horietan hazi egin baita. Eurogune19an, BPGren gaineko zor publikoa % 89,2koa izan zen; 2015ean, aldiz, % 90,3koa izan zen.

Defizitari dagokionez, eurogune19 osoan, defizit publikoa BPGren % 1,5aren maila baliokidean kokatu zen, 2015eko % 2,1aren aurrean. Barne Produktu Gordinaren % 3ko muga gainditu zuten estatuak Espainia (-% 4,5) eta Frantzia (% -

3,4) izan ziren. Ondoko herrialdeek -% 1,5 eta -% 3ko indizea izan zuten: Errumania, Erresuma Batua, Belgika, Italia, Polonia, Portugal, Finlandia, Hungaria, Eslovenia, Eslovakia eta Austria. Honako herrialde hauek 0 eta -% 1 arteko indizea izan zuten: Letonia, Bulgaria, Irlanda, Kroazia eta Danimarka. Gainerako herrialdeek, aldiz, superabita erregistratu zuten.

Arreta **Espainiako ekonomian** jarriz, estatistikako institutu nazionalaren arabera, 2016an, bpgk % 3,2ko batez besteko urterik urterako hazkunde erreala izan zuen, 2015ean erregistratutako tasa bera. izan ere, ekonomia aurreratueta gertatutakoa ez bezala, espainiako ekonomiaren bpgren hazkunde ekonomikoa moteldu egin zen hirugarren eta laugarren hiruhilekoan. bai eskari nazional garbiak, bai kanpoko eskari garbiak, bpgren hazkundearekiko ekarpen positiboak erregistratu zituzten, lehen aldiz 2000tik.

Eskariari erreparatuz, kontsumo pribatuak 2016ko ekitaldia itxi zuen urterik urterako % 3,2ko hazkundearekin bolumenean, 2015ekoa baino hiru hamarreko gehiago. Hala, kapital finkoaren eraketa gordinaren hazkunde-erritmoa % 3,1era arte murriztu zen (2015ean baino 2,9 puntu gutxiago). Inbertsioa bi arrazoi hauengatik moteldu egin zen: batetik, aktibo finko materialengatik (eraikuntza eta ekipamendu-ondasunak eta kultibatutako aktiboak) eta jabetza intelektualaren produktuengatik (moteltze hori hiru osagaietan antzeman daiteke). Horrela, eraikuntzaren alorreko inbertsioa 3 puntu dezeleratu zen; ekipamendu-ondasunena eta aktiboena 3,8 puntu eta jabetza intelektualaren produktuena 0,7 puntu.

Eskaintzaren ikuspegitik, urtean zehar, urterik urterako terminoetan eta bolumenean, jarduera sektore guztietan bizkortu zen, industrian izan ezik. Izan ere, 2015ean % 5,5 hazi egin zen eta 2016an, ordea, % 2,4. Hala, lehenengo sektoreko balio erantsi gordina % 3,4 hazi zen 2016an (-% 2,9 2015ean); eraikuntzarena % 2,5, 2015ekoa baino 2,3 puntu gehiago, eta zerbitzuena, % 3,4 (2015ean % 2,6).

Ingurumari horretan, Espainiako ekonomiaren finantza-egoera hobetu zen munduaren gainerakoaren aldean. Finantzaketa-ahalmena (superabita) erregistratu zen berriz ere, hain zuzen ere, 22.752 milioi eurokoa izan zen, hots, BPGren % 2. Hala eta guztiz ere, estatuko herri-administrazioek, guztira, 55.576 milioi euroko defizita (behin-behineko datuak) izan zuten 2016an; horren ondorioz, BPGren ratioa % 5,1etik % 4,5era igaro zen 2015 eta 2016 urteen artean. Datuak berezita, Administrazio Zentralak, autonomia-erkidegoek eta Gizarte Segurantzak defizita zutela itxi zuten ekitaldia, hurrenez hurren, % 2,7, % 1,6 eta % 0,8. Tokiko Korporazioek (TTKK), aldiz, superabita izan zuten berriz ere, ekitaldi honetan, % 0,6koa, hain zuzen ere.

Diru-sarrerei dagokienez, zerga nagusietako zerga-bilketak, autonomia erkidegoen eta tokiko korporazioen partaidetza aintzat hartuta, hazkundea izan zuen (% 2,5). Bestalde, Estatuak onartutako obligazioak % 4,6 txikitu ziren.

Jarraian, **EAEko ekonomiaren bilakaera** jorratuko dugu.

EUSTATen Jarduera Ekonomikoen Direktorioaren (JEGID) 2016ko azken datuen arabera, guztira 158.436 enpresa zeuden jardunean EAEn (lehen sektorekoak barne), eta guztira 854.114 pertsonari ematen zieten lana. Beraz, batez besteko tamaina 5,4 lanpostukoa izan zen urte horretan enpresako. 2015 eta 2016 bitartean, enpresen kopurua % 0,2 murriztu da eta enplegua, aldiz, % 1,2 hazi da. 1.844 enpresek baino ez, kopuru osoaren % 1,2ak (% 1,1 2015ean) hain zuzen, 50 enplegu edo gehiago dituzte, guztira 416.513 lanpostu, kopuru osoaren % 48,8 (2015ean % 48,3). Aldiz, 121.319 enpresa, kopuru osoaren % 76,6, ez da iristen 3 lanpostura eta enplegu osoaren % 17,4 bakarrik hartzen dute.

Europar Batasunean, batez besteko tamaina (2014ko datuak) enpresa bakoitzeko 5,4 lanpostukoa da. Batez besteko horren gainetik daude Alemania eta Luxenburgo (bietan 9,9); Erresuma Batua (9,1); Danimarka (8) eta Austria eta Kroazia (bietan 7,1).

Enpresa-errotazioari buruzko azterketak agerian uzten duenez, 2016ko urtarrilaren 1ean, enpresen kopurua jaitsi egin da 17.485 enpresa berri jarri zirelako martxan eta beste 17.850 enpresek, berriz, itxi egin zutelako. Horrela, saldo garbia

-365ekoa da. Beste alde batetik, enpresak sortzeko tasa gordina, dena delako urteko enpresa sortu berrien kopurua zati aurreko urtean zegoen enpresa-kopuru gisa kalkulaturik, % 11koa da; itxitako enpresa-tasa, aldiz, % 11,2koa.

Kontu Ekonomikoek erakusten dute Euskal Autonomia Erkidegoak, oro har, 2016an, BPGren hazkundera erregistratu zuela, termino errealean, % 3,1ekoa, hain zuzen ere (2015ean baino bi hamarrekoko gehiago). Alabaina, hiruhilekoen profilak hazkunderaren moteltzea erakusten du urtean zehar, zeren eta lehen hiruhilekoa urte arteko %3,3ko aldakuntza-tasarekin hasi eta laugarrenean %2,9ko tasarekin bukatu baitzen. 2015ean gertatu zen bezala, BPG hazi egin zen, funtsean, barne-eskariaren portaeragatik. Hori % 3,0 hazi zen eta BPGren hazkundera % 3,1ekoa izan zen; beraz, kanpoko eskariak BPGren hazkundera egindako ekarpena ia-ia nulua da.

Barne-eskariaren bi osagai nagusiek (amaierako kontsumoko gastua eta kapitalaren eraketa osoa) antzeko joerari eutsi diote hiruhilekoan. Hala, bigarren hiruhilekoan, bieran izan dira lehen hiruhilekokoak baino hazkunde-tasa handiagoak, moteldu egin da hazkundera hirugarrenean eta berriz ere hazkunde handiagoaren bidetik jarraitu du laugarrenean.

Alabaina, amaierako kontsumoko gastuaren bi osagaien bilakaera aztertzean ikusi dugunez, kontsumo publikoko gastuak joera berarekin jarraitzen du, baina ez da gauza bera gertatzen kontsumo pribatuko gastuan, zeren eta bigarren eta hirugarren hiruhilekoetan izandako motelaldiak laugarren hiruhilekoa ere hartu baitu.

Kapitalaren eraketa osoari dagokionez, agregatuaren eragile nagusia ekipamendu-ondasunetako inbertsioa izan zen, hiru urtez goranzko aldakuntza positiboak metatu baitira, baina inbertsioaren gainerako zatiak, eraikuntzan eginikoa barne, tasa positiboa erregistratu du lehen urtez, txikiagoa bada ere. Hala eta guztiz ere, ez da komeni ekipamendu-ondasunetako aipatutako inbertsioaren hiruhilekoko profila alde batera uztea; horrek lehenengo hiruhilekoa hasi zuen % 10,7ko hazkunderarekin eta, hiruhileko batetik bestera, hazkundera moteldu egin zen, laugarren hiruhilekoa % 6,6ko aldakuntza-ratioarekin amaitu arte.

Kanpoko eskariari dagokionez, bai esportazioetan, bai inportazioetan, urterik urterako batez besteko aldakuntza tasa % 2,2koa izan da eta, aurreko urtean, bi kasu horietan, hazkundera % 0,6koa izan zen. Urteko profilaren azterketak, ordea, horietako bakoitzaren hazkundera moteldu dela ematen du aditzera. Hala, esportazioetan %4,2ko hazkundera izan zuten urteko lehen hiruhilekoan, eta laugarrenean, berriz, %0,3koa. Esportazioetan, bestalde, lehen eta laugarren hiruhilekoen artean jaitsi izan zen, hain zuzen %3,9tik %0,4ra.

“Kanpo-merkataritzaren Estatistikak” (Aduanen erregistroetan oinarrituta) atzerriarekin eginiko ondasunen kanpoko merkataritzari buruz eskainitako behin-behineko datuek erakusten dutenez, % 1,6 murriztu da esportazioen balio korronea 2016an (21.596 milioi eurora helduz, 2015ean baino ia 360 gutxiago), eta energiakoak ez direnetan % 1,7 hazi da (guztizkoaren % 92,3 dira) eta energiakoetan, berriz, %29,2ko jaitsiera egon da. Bestalde, guztizko inportazioek % 8 egin zuten behera (15.848 milioi euro guztira, 2015ean baino 1.338 gutxiago), non inportazio energetikoen balioak, guztizkoaren % 21ekoa denak, % 29,6 egin zuten behera eta, energiakoak ez direnenak, berriz, % 0,2 egin zuten gora.

2016an, kanpoko saldoak 6.111,9 milioi euroko superabita izan zuten (2015ean erregistratutakoa baino 978,4 milioi euro gehiago). BPGrekiko ehunekoa, % 8,5ekoa da; hala, ratioa 2015ekoa baino 1,1 ehunekoazko puntu gehiagokoa da (% 7,4). Ondasun eta produktu energetikoen eta ez-energetikoen artean bereizita, berriz ere esan daiteke saldo energetikoa defizitarioa dela (-1.580,8 milioi euro). Aitzitik, energiakoak ez diren produktuenetan, berriz, superabitata erregistratu da, 7.692,8 milioi eurokoa, hots, BPGaren % 10,8, 2015ean izandakoaren antzeko ratioa hain zuzen % 10,7.

Eskaintzaren aldetik, aldakuntza positiboak izan dituzte lau jarduera-sektore handiek, eta industriaren sektorea nabarmentzen da, %3,3ko hazkundera lortu baitu. Tasa horretatik gertu Zerbitzuen sektoreak dago; izan ere, %3,2ko hazkundera izan du urte osoan. Halaber, Eraikuntzan nahiz Lehen Sektorean, aldakuntza positiboak izan dira, %1,6koak.

Industriaren sektorean, Manufaktura-industriak eutsi dio bilakaera globalari, eta %3,5eko tasarekin hazi da; hiru urtez jarraian metatu dira igoerak. Zerbitzuen sektoreko bilakaera positiboan (aldakuntza positiboak eta goranzkoak metatu dira hiru urtez jarraian), hiru azpisektorek hartu dute parte, eta dinamikoena Merkataritza, Ostalaritza eta Garraio arloa da, %3,6ko hazkundearekin. Bigarren tokian, Gainerako zerbitzuak deritzenak dira, %3,3ko hazkundera lortuta. Azkenik, Administrazio Publikoa, Hezkuntza, Osasun eta Gizarte Zerbitzuen adarrak izan du hazkunderik txikiena, orotara %2,4koa. Eraikuntzaren sektoreak bi urtez jarraian metatu du hazkundera, eta urte osoko aldakuntza-tasa 2015ekoa baino %1,1 handiagoa izan da.

Bestalde, lanaldi osoko lanpostu baliokideetan neurtzen den enpleguaren bilakaera positiboa izan da, % 1,9ko hazkundera zenbatetsi baita, batez beste, 2016. urtean (2015eko ratioa baino 3 hamarren handiagoa, % 1,6). Enpleguko joerarik onena Zerbitzuen sektorean gertatu da, %2,1eko hazkundearekin 2015eko batez bestekoarekiko. Apaingarria da industria sektorearen bilakaera, %1,6ko hazkundearekin, eta ondoren Lehen Sektorea da (%1,0). Eraikuntzaren sektoreak, lehen aldiz 2008tik, ez du enplegurik desegin.

Bestalde, EAEn, lan egindako benetako ordu bakoitzeko kostu totalak % 0,4 hazi dira 2016an. Hala eta guztiz ere, Estatuko batez bestekoa % 0,1 jaitsi zen. Sektoreka, EAEn, eraikuntzak % 1,7 egin zuen behera; industriak eta zerbitzuek, aldiz, gora egin zuten, % 1,3 eta % 0,3, hurrenez hurren. Balio absolutuetan, EAeko batez besteko kostua, 2016an, 24,3 eurokoa izan zen orduko, Estatuko 19,8 €-ko batez bestekoaren aldean. EBn eta Eurogunean, 2015eko batez besteko datuak, EUROSTATen arabera, hauexek izan ziren: 25€ eta 29,5€. Hortaz, EAEn erregistraturikoak baino handiagoak.

Lanaren itxurako produktibitateari dagokionez, % 1,2ko hazkundera izan zuen 2016an kopuru errealean, hots, 2015ean baino ehuneko hamarren bat gehiago. Bilakaeraren arabera azterketa barik mailaren arabera azterketak agerian uzten duenez (BPGarekiko, erosteko ahalmenaren eta langabeziaren arteko parekotasunaren arabera), EAEk 127,9ko indizea du eta, beraz, Estatukoa baino % 26,4ko tasa handiagoa du; EB28ko batez bestekoa baino gehiago eta eurogunekoa baino % 20,7 handiagoa.

Inflazioari dagokionez, esan beharra dago prezioek igoera handiarekin bukatu zutela 2016. urtea, eta 2016ko abenduan +% 1,5ean kokatu zela inflazioa; 2015eko abendukoa, berriz, % 0,3koa izan zen. Hala, urteko batez besteko inflazioak (% 0,0) 2015eko tasa negatiboak utzi zituen, ekitaldiaren hasieran oso prezio txikiekin hasi ondoren, baina joera gorantz aldatu egin zen irailetik hasita.

Finantza-sektoreari dagokionez, EAEn gordailu-erakundeek emandako kreditua, guztira, berriz ere hazi egin zen 2016an, hazkundera segidako bi urte betez, beheranzko joerako zenbait urteren ostean: 70.037tik 71.564 milioi eurora (% 2,2). Burtsari erreparatuz, Bilboko Burtsaren 2000 indizeak 1.489,5 puntu izan zituen 2016ko abenduan, hau da, % 5,64 jaitsi zen aurreko urteko abenduko datuekin alderatuta. Bilboko Burtsaren kontratazio-bolumena (erosketak eta salmentak), 2016an, 109.385,9 milioi eurokoa izan zen, hau da, % 40,1 jaitsi egin zen 2015ekin alderatuz.

Bestalde, Ekonomia eta Lehiakortasun Ministerioaren Kanpoko Inbertsioen Erregistroaren datuen arabera, atzerriko inbertsioa murriztu egin zen EAEn 2015 eta 2016. urteetan, hain zuzen ere, % 42,6, atzerriko balioen edukitza-enpresen balioa kontuan hartu barik. Hala, segidako murrizketako bi urte izan dira. Guztira, EAEk, 2016an, 490,4 milioi euro jaso zituen, inbertsioen bolumenean bosgarren postua okupatuz, Madril, Katalunia, Nafarroa eta Balear Uharteetan atzetik. Sektoreen ikuspegitik, bereziki nabarmenak dira inbertsioaren guztizkoan duten pisuagatik honako hauetan eginikoak: Informazioa eta komunikazioak; Metalurgia eta produktu metalikoen fabrikazioa; Elikadura, edariak eta tabakoa; jarduera profesionalak, zientifikoak eta teknikoak eta motordun ibilgailuen eta garraioarekin lotutako beste materialaren fabrikazioa.

Bestalde, euskal inbertsioa atzerrian, ABDEak deskontaturik, berriz ere itzuli da aurreko urteetan erregistraturiko mailetara, 2015ean izandako hazkunderaren ondoren; izan ere, hazkunde horren jatorria energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta airearen horniduraren sektorea izan da. Zehazki, 2016an, 687,5 milioi eurora heldu zen. Horrela, EAE, atzerrian egindako inbertsioei dagokienez, autonomia erkidegoen rankingeko bosgarren postuan dago, Madril, Katalunia, Galizia eta Asturiasen atzetik. Sektoreen aldetik, hauexek nabarmentzen dira: Makinariaren konponketa eta instalazioa;

motordun ibilgailuen eta garraioarekin lotutako beste materialaren fabrikazioa; finantza- eta aseguru-jarduerak; beste manufaktura batzuk eta eraikuntza. Lurren aldetik, EAEko inbertsioaren %70,9 ELGako herrialdeetara dago bideratuta, %43,9 Kanadara eta %19,5 15eko EBko herrialdeetara (gehienbat Erresuma Batua eta Austria). Beste zati handi batek Brasil du jomuga (%19,4).

EAEko sektore publikoari dagokionez, Eusko Jaurlaritzaren Ogasun eta Ekonomia Sailaren “Aurrekontu-betearazpeneko Estatistikaren” datuen arabera, Eusko Jaurlaritzak eta hiru Foru Aldundiek 2016an likidatutako guztizko diru-sarrerak 15.650,2 milioi eurokoak izan dira; izan ere, aurreko urtearekin alderatuz, horiek % 2,8 hazi dira (% 0,3 2015ean), bilakaera positiboari esker. Horrez gain, zeharkako zergen bilketaren batezbesteko hazkundearen gainetik dago, % 3,4 hazi direnak eta zerga zuzenak ere % 4,2 hazi dira. Bi partidek, 2016an, Euskal Sektore Publikoaren sarreraren % 83,5 biltzen dute. Era berean, eta aurreko ekitaldian ez bezala, finantza-pasiboen aldakuntzan % 7,9ko jaitsiera egon da (% 2,8 2015ean), zorpetze gutxiago egon delako. Diru-sarreraren hazkundea antzeko bilakaera izan du administrazioen artean; izan ere, Eusko Jaurlaritzaren kasuan % 3koa izan da, Foru Aldundientzat, aldiz, % 3,2 hazi da.

Balantze gisa, Euskal Sektore Publikoaren diru-sarrerak, erkidegoaren BPGrekiko, 2015ean % 22koa zena, proportzio ia berean mantendu egin da 2016an, hamarren bat jaitsi delako, hain zuzen ere, % 21,9ra (behin-behineko datuak), BPG diru-sarrera publikoak baino gehiago hazi delako.

Zerga itunduen zioz bildutako kopuruek osatzen dituzte zuzeneko eta zeharkako diru-sarrera gehienak eta guztizko sarreraren % 90 baino gehiago biltzen dute. Hala, behin-behineko datuetan oinarrituta, % 2,7ko hazkundea izan zuen; aurreko urtean, berriz, % 2,4ko igoera izan zuen. Oro har, aurreko hiru ekitaldietan gertatutakoa ez bezala, esan daiteke zeharkako zergen ziozko bilketak bilakaera positibo handiagoa izan zuela (+% 3,5) zuzeneko zergen ziozkoak baino (+% 1,9). Laburbilduz, guztira bildutako bolumena 12.950,7 milioi eurokoa izan zen. Zenbateko hori, behin-behineko datuen arabera, EAEko 2016ko BPG arruntaren % 18,1ekoa izan zen, (2015. urtean, % 18,2koa). Bildutako guztizko zenbatekotik, % 37,4 PFEZri dagokio; % 38,7 BEZari (berezko kudeaketakoa eta barneko eragiketengatikoko doikuntzena eta aduanak); % 7,7 Sozietateen Zergari (horrek bilketan daukan pisua murriztu egin da segidako hirugarren urtez) eta gainerako % 16,2 zenbait Zerga Bereziri dagozkie.

Euskal Sektore Publikoaren guztizko gastua, 15.311,2 milioi euroko gastua alegia (tokiko erakundeak kontuan hartu gabe), % 0,9 igo da 2016an, aurreko urteko +% 1,9ren aurrean. Hortaz, magnitude honek EAEko BPGren gain ordezkatzen duen ehunekoak puntu erdiko beherakada izan du, % 21,9tik % 21,4ra igaroz. Gastuak bilakaera positiboa izan du bai Eusko Jaurlaritzan (+% 2), baita foru aldundietan ere (+% 1,8). Ondorioz, agregatuaren aldakuntza % 0,9koa izan da; izan ere, diru partidetako batzuk erakundeen artean orekatzen dira (transferentzien zati bat, esaterako)

Euskal Sektore Publiko osoko (tokiko erakundeak kanpoan utzita) gastu kapituluetakoko aldakuntzarik garrantzitsuenek zenbait alde erakusten dute aurreko urteetakoekin alderatuz gero. Lehenik eta behin, langileen gastuak 2015eko proportzio berean hazi dira (+% 2) eta proportzio handiagoan gobernuan (+% 2,2) foru aldundietan baino (+% 1,1). Bestalde, funtzionamenduko gastuak (ondasunen eta zerbitzuen erosketei dagozkienak) aurreko bi urteetako joera positiboa mantendu dute eta 2015ean baino gehiago hazi dira (% 2,9, aurreko urteko +% 1,1aren aurrean). Aldi berean, transferentzia korranteek aurreko hiru ekitaldietako joera positiboa mantendu dute, gutxiago hazi badira ere (+% 1,2 2016an). Inbertsio errealei dagokienez, 2010etik 2015era arte proportzio handiagoan edo txikiagoan etengabe jaitsi ostean, 2016an, % 4,7ko hazkundea izan dute Gobernuan izandako bilakaerari esker (+% 10,6); izan ere, foru aldundientzat, partida honek jaisten jarraitu du (-% 2,5).

Bestalde, zorpetzearen ondoriozko gastuek behera egin zuten, finantza-pasiboen bilakaera dela medio (zorpetzearen amortizazioa), % 11,6 murriztu baitziren. Gobernuaren partidaren bilakaeragatik gertatu da datu hori (-% 16,6), Foru Aldundietan, aurreko ekitaldietan ez bezala, aldakuntza positiboa baita (-% 2,3). Finantza-gastuek (interesak), azkenik, % 12,9 egin zuten behera eta negatiboak dira Gobernuarentzat nahiz aldundientzat.

Arreta *Eusko Jaurlaritzaren gastuan* jarriz, 2017ko maiatzean eguneratutako 2016ko aurrekontuaren zifrek, behin betiko likidazioaren zain, erakusten dute % 8,8ko hazkundea egon dela 2015eko ekitaldian egikaritutako gastuari dagokionez, aurreko ekitaldian % 0,5 jaitsi ostean. Gastu-bolumena aintzat hartuta, bi sail nagusiak Hezkuntza, Hizkuntza Politika, Kultura Saila (gastu osoaren % 26) eta Osasun Saila (% 31) izaten jarraitzen dute. Lehenengoa % 0,6 hazi zen eta bigarrena, aldiz, egonkor mantendu da 2015eko ekitaldiarekin alderatuta. 2016ko gastu osoa 11.054,2 milioi eurokoa izan zen, eta kopuru hori gure erkidegoko BPGren gaineko % 15,4koa izan zen urte horretan, behin-behineko datuen arabera.

2016an, Euskal Sektore Publikoaren (Eusko Jaurlaritza eta Foru Aldundiak) diru-sarrerak % 3,1 hazi dira; izaera bereko gastuak, aldiz, gutxiago hazi dira, hain zuzen ere, % 1,5. Hala, horrek aurrezki gordina % 33 edo 917,6 milioi eurora arte handitzea eragin du. Zenbateko honek gure erkidegoko BPGren % 1,3 hartzen du (behin-behineko datuak) Gainera, 21,7 milioi euroko defizit publikoa (finantziario premia) erregistratu da (BPGaren % 0,03); izan ere, gastu ez-finantzarioek (arruntak gehi kapitalekoak) izaera bereko diru-sarrerak gainditzen dituzte Aurreko ekitaldian, defizita 293,1 milioi eurokoa izan zen; beraz, % 92,6ko murriztapena egon da

Halaber, 2016ko Aurrekontu-betearazpeneko Estatistikak adierazten du, lehenik eta behin, Euskal Autonomia Erkidegoko (Eusko Jaurlaritza eta foru aldundiak) sektore publiko osoaren zorpetze gordina hirugarren urtez segidan murriztu egin dela, % 0,8 oraingoan (-% 37,8 2014an eta -% 25,8 2015ean), aurreko ekitaldietako hazkundeen ostean. Horrez gain, zorpetze gordinak % 7,9ko jaitsiera izan zuen eta 1.316,5 milioi euroraino heldu zen. Horietatik, 1.106 milioi euro Eusko Jaurlaritzari dagozkio (-% 4,9, 2015. urtearekin alderatuta) eta gainerako 210,5 milioi euroak foru aldundiei (-% 20,8). Arestian azaldutakoaren emaitza gisa, Eusko Jaurlaritzak eta foru aldundiek 11.155,6 milioi euroko zor-bolumena dute, 2015eko ekitaldian baino % 4,6 gehiago (kopuru hori BPGren % 15,6 da, behin-behineko datuen arabera, 2015eko ekitaldian, berriz, % 15,4koa izan zen). Horrela, beste urtebetez, zorrik handiena Eusko Jaurlaritzak dauka (guztizko zorraren % 81,7; aurreko urtean, % 80,4).

Ekoizpen-azpiegiturei gagozkiela, nabarmendu behar da Sustapen Ministerioak Estatuko Erakunde Publikoek (AENA, ADIF, PORTUAK eta RENFE) ingeniarietza zibilean EAEn egindako adjudikazioen inguruan argitaratutako datuek erakusten dutela murrizketak egon direla 2015 eta 2016 bitartean, Portuak erakundearen kasuan izan ezik. Horrela, ADIF Estatuko Sozietate Publikoak (trenbide-azpiegituren administratzailea) ingeniarietza zibilean EAEn egindako adjudikazioak 292 milioi eurotik 73,4 milioi eurora igaro ziren (EAEko abiadura handiko trenbideari dagozkion gainegituraren obra guztiak, trenbide-obra, ADIF erakundeak gauzatuko ditu); bestetik, AENA erakundeak egindako inbertsioak 8,3 milioi eurotik 4,4 milioi eurora igaro ziren; RENFE OPERADORA erakundearenak 3,1 milioi eurotik 1,55 milioira igaro ziren eta, azkenik, PORTUAK erakundearenak 11,1 milioi eurotik 114,7 milioira igaro ziren.

Garraio-azpiegiturei dagokienez, EAEn edukiera handiko bideen ehunekoa Estatukoa baino apur bat handiagoa bada (% 14,8, % 10,3ren aurrean), bidesariko autobideen ehunekoa (% 41,3) EAEn Estatukoa baino askoz handiagoa da (% 17,3), batez ere errepideen dentsitatea azaleraren arabera kontuan hartuta.

Bestalde, energiaren inguruko datu batzuk ematen dira: Energia primarioaren berezko ekoizpena urria izan zen (431 Ktep 2015ean) eta horrekin EAEko energia-eskariaren % 6,8 baino ezin izan zen ase. Horrela, EAEko energia-menpekotasuna % 93,2koa izan zen; hala, ehuneko hori Estatukoa (% 73,3) baino askoz handiagoa da, baita EB28ko batez bestekoa baino handiagoa ere (% 53,4). Aldi berean, iturri berriztagarrietan oinarrituriko ekoizpenaren bidez (403 Ktep), amaierako kontsumoaren (5.034 Kteps) % 8 baino ezin izan zen ase, hots, energia berriztagarriek amaierako kontsumoan

duten partaidetza-ratioa EB28an erregistratutakoa baino askoz txikiagoa da (% 13 2014an) eta gure Erkidegoak Euskadi 2020 Energia Estrategian (3E2020) ezarritako % 14ko helburutik oso urruti.

Bestalde, bizitegien sektorearen faktura % 3,2 hazi zen 2015ean. Etxeko fakturaren igoera % 2,6koa izan zen, eta biztanleko fakturan, berriz, % 3,2koa. Hala, guztira 1.307 euro da etxeko eta 421 euro biztanleko.

Gainera, 2015ean, EAEn, EUSTATen arabera, 1.273,2 milioi euro inbertitu ziren **ikerketa eta garapeneko jardueretan** (-% 1,3 2014ko datuekin alderatuz); horrek esan nahi du jaitsierak egon direla hiru urtez jarraian. Lurralde historikoak kontuan hartuta, Arabak gastuaren osoaren % 13 egiten du, Bizkaiak % 47 eta Gipuzkoak % 40. Ahaleginen aldetik, BPGaren %1,84 da, hots, beste jaitsiera bat aurreko urtearen aldean. EINek %1,93ko ratioa erregistratu zuen EAEn eta, beraz, gure Erkidegoa Estatuko batez bestekoaren gainetik dago (%1,22).

Informazio-iturria edozein delarik, eurogunean izandakoa baino txikiagoa da esfortzua, % 2,12, eta arlo horretako erreferentziako herrialdeen azpitik: Suedia (%3,26), Austria (%3,07), Danimarka (%3,03), Finlandia (%2,9), Alemania (%2,87), Belgika (%2,45), Frantzia (%2,23), Eslovenia eta Islandia; hala ere, zenbait herrialdetan egonkortu edo jaitsiera nabarmena ikusten da ratioan, Finlandian edo Eslovenian adibidez, EUROSTATen arabera.

Ikerketa eta garapenean egindako gastuaren betearazpenari dagokionez, gastuaren % 74,7a enpresek² egikaritu zuten (2014ko % 75,1aren aurrean); % 18,4 Goi-mailako Irakaskuntzari dagokio eta gainerako % 6,5a administrazioaren menpeko zenbait erakundek egikaritu zuten. Egitura hori ez dator bat estatuan dagoenarekin. Hona hemen ehunekoak: % 52,5, % 28,1 eta % 19,1.

Gastu horren finantziarioari dagokionez, sektore pribatuaren partaidetza berriz ere murriztu zen 2014. eta 2015. urteen artean, ehunekoazko puntu 1, eta % 55,7an ezarri zen (beraz, Europaren ikerketa eta garapeneko gastuaren % 66 funts pribatuekin finantzatzaren helburutik 10,3 puntura). Administrazioak % 33,4a finantzatzen du, 2014an erregistratutako ratioa baino gehiago (% 32,6). Estatuan, EINen datuen arabera, sektore pribatuak proportzio txikiagoa finantzatzen du (% 45,8) eta administrazio publikoak, berriz, % 40,9. Eurogunean, EUROSTATen arabera, 2014an %56,9 eta %32,9 dira ehunekoak, hurrenez hurren. Hauexek nabarmentzen dira I+G arloko gastuaren finantzazio pribatuko ratio handiak izateagatik: Japonia (%77,3), Txina (%75,4), Hego Korea (%75,3), Alemania (%65,8), Eslovenia (%68,4), Suedia (%61 2013an), AEB (%60,9, 2013ko datua), Danimarka (%57,3 2015ean). Hala, sektore pribatuak eta sektore publikoak finantzaturiko I+G BPGaren %1,02 eta %0,61 dira, hurrenez hurren. Europak 2020rako dituen helburuak, berriz, %2 eta %1 dira.

Lanean diharduten langileak (AOB: 18.217,1 lagun, enpresa sektore guztiaren %71,8, %218, goi-mailako irakaskuntzan eta %6,5 administrazioan) %1,7 egin du behera 2014aren aldean. Sexuaren araberrako azterketak agerian uzten duenez, jarduera horietako lanean dihardutenen %35,2 bakarrik dira emakumeak (aurreko urteko ratio bera).

Enpresa sektoreko I+G-k adierazleak aztertuko ditugu orain, Zientzia eta Teknologiako Euskal Sareko zentroen eragiketa alde batera utzita. Hala, ikusten denez, 2014 eta 2015 urte bitartean behera egin zuen I+G egiten duten enpresen kopuruak (1.612tik 1.502ra), baita enpresek I+G-an eginiko gastuak (%2,6) eta jarduera horietan lanean diharduten langilearenak ere (10.815,5etik 10.573,8ra aritze osoko lanaldietan).

Testuinguru horretan, nabarmentzekoa da I+G egiten duten euskal enpresen batez besteko tamaina handia; izan ere, 82 langile dira, euskal enpresaren multzoaren batez besteko tamaina baino askoz handiagoa (5,4 laguneko).

² I+G arloko gastuaren zati handi bat Zentro Teknologikoen Sarearen bitartez bideratzen dela; izan ere, zentro horiek, haien izaera juridikoa dela eta, enpresa-sektorearen parte dira eragiketa estatistiko horretan.

UPV-EHUren ikerketari dagokionez, *Eusko Jaurlaritzaren ikerketa-talde*³ ekintzen zenbatekoa, 2015ean, 24 milioi eurokoa izan zen, hots, % 3,7ko jaitsiera egon da aurreko aldiarekiko. Arestian aipatutako partidaren oinarrituta, ikus daiteke UPV-EHUK ikerkuntzaren arloan aurrera eramandako jardura hazi zela 2014tik 2015era bitartean, 47,4 milioi eurotik 54,1era igaroz (+% 14,1). Zati handiena, % 49,9 (27 M€) ikerkuntza-proiektuei dagokie; hala ere, prestakuntzan ari diren langileentzako funtsetara bideratutako partidak murriztu dira (% 21, 11,4 M€, 2014ko 12,9 milioi euroekin alderatuta) eta Unibertsitatearen Antolamenduari buruzko Legearen 83. artikulua araberaren izenpetutako kontratuak, azken horiek funts guztien % 13,7 baitira (7,4 M€, 2014ko 8,5 milioi euroen aurrean). Urrunago, langile ikertzaile/teknikoak kontratatuzeko funtsak ageri dira; izan ere, azken horiek orotara % 9 dira.

Berrikuntzako jardueri dagokienez, EUSTATen "*Berrikuntzari buruzko Inkestaren*" arabera, 2013-2015eko aldian enpresen % 16,9 berritzaileak ziren (aurreko aldian baino 4 hamarren gutxiago). 9 lanpostu baino gehiagoko enpresak bakarrik hartzen baditugu kontuan, ratioa % 34,6ra igotzen da, EINek erregistratutako Estatuko batez bestekoa baino ratio handiagoa (% 28,5).

Hala eta guztiz ere, berrikuntza teknologikorako jardueren guztizko gastua, berriz ere murriztu da, lau urtez jarraian: 2015ean, aurreko ekitaldiarekin alderatuta, -% 1,2, 2.443,2 eurotan kokatuz eta BPGren % 3,5 hartuz. Soilik 9 lanpostutik gorako enpresak aintzat hartzen baditugu, gastua 2.080,1 M€ da, hots, % 0,6 hazkundera aurreko urtearen aldean eta BPGaren % 3 da.

"*Europako Berrikuntzako Adierazleen Panelak, 2016*" aipatutako alderdi horiek berretsi egiten ditu, EAEk 0,48ko adierazle sintetikoaren erregistratzen baitu (0,50 2015ean), Estatukoaren gainetik (0,36), EB28koa baino pixka bat txikiagoa da (horrek ere egin du behera, 2015eko 0,56tik 2016ko 0,52ra), baina "berrikuntza maila handiko herrialdeen" taldean, EB28ko batez bestekoaren % 92,4ra helduz.

Testuinguru horretan, nabarmendu behar dugu EAE argi eta garbi batez besteko horren gainetik dagoela, lehen aldiz, "Ikerkuntza sistema" adierazlean, non "nazioarteko baterako argitalpen zientifikoak milioi bat biztanleko" dimentsioaren kopurua eta "nazioarte mailan gehien aipaturiko argitalpen zientifikoak" ehunekoa (bikainak) gailentzen diren.

Hala eta guztiz ere, IUS-en "Aktibo intelektualak" dimentsioan, berrikuntza prozesuetan etekin gisa sortutako jabetza intelektualeko eskubideen forma desberdinak hartzen dituena, adierazle sintetikoaren 0,32koa da, EB28ko batez bestekoaren azpitik (0,56) eta Estatukoaren azpitik ere bai (0,44). Izan ere, beste lurralde eremuekin erkatuta, hauxe ondoriozta daiteke: 1,59 adierazlea duela EAEk BPGko bilioi bakoitzeko EEP patenteen eskarrietan (EAP eurotan)⁴, 5,08 adierazlea BPGko bilioi bakoitzeko EBko merkataritza-marketan (EAP eurotan) eta 0,56koa BPGko bilioi bakoitzeko (EAP eurotan) EBko diseinuetan, Estatuarekiko BPGko bilioi bakoitzeko patenteen kasuan izan ezik. Beraz, estatuko batez bestekoen (1,48/7,81/2,97) eta EB28koen (3,53/6,09/4,44) azpitik dago eta urruti erreferentziako herrialdeetatik.

Informazioaren eta komunikazioaren teknologiei dagokienez (IKT), EAEk bere posizioa mantentzen du etxeetako edota biztanleen IKT ekipamenduei dagokienez. EUSTATen "*Familien Informazioaren Gizarteari buruzko Inkestak (FIGI)*"⁵ erakusten duenez, 2016ko lehen hiruhilekoan EAEko etxeen % 70,1ak ordenagailua du, hots, 15 urte eta gehiagokoan % 77,3k. Aldi berean, familien % 74,1ak interneterako sarbide dute etxean (2015eko aldi berean baino 3,9 ehunekozko puntu gehiago). Aldi berean, sarerako sarbidea duten 15 urte eta gehiagoko biztanleen zifra 3,2 puntu hazi da 2015eko lehenengo hiruhilekotik 2016ko lehenengo hiruhilekora, % 81,2an kokatuz.

³ *Komeni da kontuan hartzea Eusko Jaurlaritzaren ikerketa-taldearen deialdia ez dela urtero egiten. Beraz, urte batzuetako epean, akzio horien zenbatekoa nabarmen areagotzen da. Ondorioz, urtetik urterako analisia egiteko ikerketa-taldeen dagokien zenbatekoa kentzea komeni da.*

⁴ *Patenteen lankidetzaren tratatua*

EUROSTATen arabera, EAE, etxetik internetera sar daitezkeen etxeen ehunekoari dagokionez, % 83an dago, Madrilen (% 88), Melillaren (% 86) eta Ceutaren (% 84) atzetik eta Katalunia eta Nafarroaren parean. Hala ere, ehuneko hori urruti dago Europako iparraldeko eskualdeetan ikusten diren erreferentzietatik; izan ere, hainbat kasutan % 90 gainditzen dute, eta batzuetan % 100era heltzen dira.

Transakzio elektronikoei dagokionez, EUSTATEN arabera, 15 urte eta gehiagoko biztanleen % 33,8k erosketaren bat egin zuen bide hori erabilia 2016an. Gehien erosi diren ondasunak kirol-materiala eta arropa dira (% 51,9); bidaiak eta oporretako ostatuak (% 31,4) eta ikuskizunetako sarrerak (% 22,5). 2015eko berdinak dira, baina hurrenkera desberdinean.

Enpresetako IKT ekipamenduei dagokionez, EUSTATEN *“Enpresak. Informazioaren sozietatearen inguruko Inkestak”*, oro har, erakusten du euskal enpresen IKT ekipamenduek hazten jarraitzen dutela. Horrez gain, teknologia horiek erabiltzen dituzten langileen ehunekoa hazi da. Ekipamendurik hedatuena orain ere telefono mugikorra eta ordenagailua dira, eta ondoren Internet eta posta elektronikoa. Jarduera-sektoreen arabera, sektore industrialeko enpresek dute ezarpen teknologikoko mailarik altuena, eta ondoren zerbitzuen sektoreko enpresak eta eraikuntzako enpresak datoz.

Enplegu-estratuen arabera azterketak erakusten duenez, enpresaren tamainaren arabera da gehienbat EAEko enpresen ekipamendu mailan oraindik ere. Ekipamenduen ehuneko horiek handiagoak dira 10 lanpostu edo gehiagoko establezimenduetan, baina ia gehieneko mailara iritsi denez gero, enpresa horien hobekuntza oso txikia da ekipamenduen aldetik.

Bestalde, EINeren *“IKTen erabileraren inguruko eta enpresetako merkataritza elektronikoaren inkestak”* erakusten du, 2016ko lehenengo hiruhilekoko datuekin, webgunea duten enpresen ratioa eta banda zabala duten enpresen ratioa handiagoak direla EAEn estatuko batez bestekoarekin alderatuta (% 81,7 EAEn Estatuko % 77,5aren aurrean eta % 88 % 82,9ren aurrean). Hala eta guztiz ere, txikiagoak dira enpresa hauen ratioak: interneteko konexioa duten enpresak (% 96,6 eta % 98,4); sinadura elektronikoa erabiltzen duten enpresak (% 70,4 eta % 75,1); hedabide sozialak erabiltzen dituzten enpresak (% 36,9 eta % 42,9) eta hodeian “cloud computing” konputazio irtenbideak erosten dituzten enpresak (% 18,1 eta % 19,3). Hala, horien artean daude posta elektronikoa; fitxategien biltegitzea; enpresaren datu-baseen zerbitzaria eta zenbait software mota.

Enpresa-sareko merkataritza elektronikoa dagokionez, EUSTATEN arabera, 2015ean gorantz jarraitu zuen, kopuruetan (euroak) nahiz bertan parte hartzen duten enpresen ehunekoan. Establezimenduen tamainaren arabera, 10 lanpostu eta gehiagoko enpresen artean, % 30 da (% 26,4 kopuru globaletan) merkataritza elektronikoa egiten duten establezimenduen ehunekoa; gehiago dira erosketak elektronikoa egiten dituztenak (% 25,3) salmentak egiten dituztenak baino (% 11,4).

Emaitza horiek agerian uzten dute, EUROSTATen eta EUSTATEN⁶ arabera, salmentak online egin zituzten 10 langileko eta gehiagoko enpresen ehunekoa (finantza-sektorerik gabe) handiagoa dela EB28n eta eurogunean EAEn baino (% 17 eta % 11,4); online erosi zuten enpresen ehunekoa (eskarien % 1 gutxienez), berriz, handiagoa da EAEn EB28n eta eurogunean baino (% 25,3 EAEn, eta % 24 EB28n eta % 25 eurogunean).

Administrazio elektronikoa dagokionez, EUSTATEN arabera, goranzko joera izan da azken urteetan administrazioarekiko izapidetze elektronikoa eskatu duten enpresen kopuruan. Hala, 2010etik 2016ra honako igoera izan da interneten bidez izapideok egiten dituzten enpresetan: % 61,4tik % 83,3ra. Ehuneko horiek altuagoak dira 10 langile edo gehiago dituzten enpresak kontuan hartzen baditugu (% 84,9tik % 91,6ra).

Enpresek Administrazioarekin egiten dituzten izapide motei dagokionez, nabarmentzekoa da informazioa eskuratzea (establezimenduen %60,6 eta 10 langile edo gehiagokoen %81,9), inprimakiak eta formularioak eskuratzea (%61,8 eta

⁵ Datuak ezin dira zuzenean alderatu azterketa-unitatean dagoen aldeetatik: enpresa eta ezarpena. Hala ere, gutxi gorabeherako ikuspegia ematen dute.

%80,7, hurrenez hurren), zergak aitortzea hala nola sozietateena eta BEZa, kotizazio sozialak aitortzea eta administrazio-prozedurak izapidetzea eta inprimakiak eta formularioak betetzea.

III. LAN MERKATUA

Lehenik eta behin, EUSTATen BJAREN 2016ko laugarren hiruhilekoko datuei buruzko datuek erakusten dutenez enpleguaren hazkundera %0,9 da (+8.100 lanpostu, horietatik %67,9 emakumeenak, zeren eta, 2015ean bezala, emakumeen enplegua batez bestekoaren gainetik handitu baitzen, +%1,3, eta gizonena, berriz, +%0,6. Enpleguaren gehikuntza horren oinarria, lehenik eta behin, zerbitzuen sektorea da, 5.900 lanpostu gehiago izan baititu (+0,9) eta, arestian esana dugunez, emakumeen artean, 7.000 lanpostu gehiagorekin. Gizonen tasan, berriz, 1.200 lanpostuko murriztapena dago.

EAEko lan-merkatuaren inguruan aintzat hartu beharreko beste ezaugarri bat lanaldi partzialeko langileen portzentajearen jaitsiera da; izan ere, puntu erdi jaitsia da, %17,7raino, eta behin-behinekotasuna ere: hori ere puntu erdi jaitsi da, hots, soldatapekoen %23,9tik %23,4ra. Hala ere, Estatukoak baino ratio handiagoak dira.

Bestalde, Gizarte Segurantzako kotizatzaileen batez besteko kopurua, 2016ko abenduan (ikus kapitulu honetako 1 orri-oinean), 925.291 zen, eta horietatik %47 emakumeak ziren eta %53 gizonak. Hala, %1,9 egin du gora aurreko urteko hilearen aldean (+%3,1 batez beste Estatuan), eta guztira 17.326 afiliatu gehiago daude alta emanda, hain zuzen ere 2015ean izandako igoerari gehituta (%2,3koa izan zen).

ekoizpen-adarrik gehien bilakaera positiboa izan da, hauexetan izan ezik: Lehen sektorean (-%1,8), erauzketa-industrietan (%2,3ko jaitsiera) eta finantza- eta aseguru-jardueretan (-%4,1), inbiliarrietan (-%6,4), etxeko lanetan (-%4,1) eta beste zerbitzu batzuetan (-%0,3). Manufaktura-industria da afiliazioan pisurik handiena du (guztizkoaren %19,1), eta 2003 eta 2014 urte bitartean 8.000 afiliatu gutxiago izan ondoren, pixka bat handitu egin da batez bestekoaren gainetik 2016an (+%2), eta 3.353 afiliatu bildu ditu, gehi 2015ean irabazitako 1.462 pertsona (+4.815 biurtekoan). Zerbitzuen sektorean, bestalde, batez bestekotik gora igo da afiliazioa, %2,1 hain zuzen, eta ondorioz, 13.131 afiliatu berri daude sektorean. Gainera, adar guztietan izan dira igoerak, aipaturiko finantzian eta higiezinaren arloko jardueretan izan ezik. Afiliaziorik handiena biltzen duen zerbitzuen adarra den merkataritzan (guztizkoaren %15,6), urte arteko %1,1eko hazkundera izan zen (1.496 afiliatu gehiago). Pisu nabarmena duten beste jardura batzuetan, hala nola osasunean, hezkuntzan eta ostalaritzan, batez bestekotik gorako urte arteko tasak bildu ziren (afilazioan %3,6, %3,4 eta %2,8ko hazkunderekin hurrenez hurren).

Kontratazioa ere handitu da 2016an aurreko urtearen aldean +%6,8), eta 2014ko eta 2015eko joera positiboari eutsi zaio. Hona hemen 2016an gehien kontratatu diren jarduerak: ostalaritza (hasierako kontratuen %15,9, 2015ean baino %11,6 gehiago), manufaktura-industria (kontratuen %15,9, %5 hazita), administrazio jarduerak eta zerbitzu osagarriak, horien artean ALEak (hasierako kontratu guztien %12,8, 2015ean baino %11,3 gehiago), osasun eta gizarte zerbitzuetako jarduerak (kontratuen %12,3 eta +%9,2 2014aren aldean) eta merkataritza (guztizkoaren %11 eta +%5,2 aurreko urtearen aldean). Aldea ikusten da sexuen arabera; izan ere, gizonen izenpeturiko lau kontratuetako bat hartzen du manufaktura-industriak (guztizkoaren %24,3, 2015eko ratio bera). Emakumeen artean, berriz, osasun jarduerak eta ostalaritza dira jarduerarik handieneko atalak (bien artean kontratu berrien %38,8 hartzen dute. Estatuan, bestalde, guztira 19,9 milioi kontratu erregistratu ziren 2016an, 2015ean baino %7,5).

2016an, hirugarren urtez jarraian egin zuen behera EAEn langabezian zeuden pertsonen kopuruak (lau hiruhileko), sei urtez (2008. urtetik) Euskadin langabezia etengabe hazi ondoren. Zehazki, eginiko zenbatespenen arabera, 2016ko amaieran 129.300 langabetu zeuden, aurreko urtean baino %16,5 gutxiago (-25.500 lagun), eta horietatik 66.100 gizonenak ziren eta 63.200 emakumeak. 2015ean, langabeziaren beherakada orokorra, baina nagusiki gizonena, zeren eta langabetuen kopurua %21,9 jaitsita baita (18.500 langabetu gutxiago); emakumeena, berriz %10 gutxitu da (-7.000 emakume langabetu). Bilakaera horren ondorioz, 2016. urtearen amaieran, sexuen arabera langabezia-tasetan 6 hamarreneko aldea dago: %12,2 gizonentzat eta %12,8 emakumeentzat (%12,5 batez beste, ikusi dugunez); 2015eko amaieran, emakumeen tasa gizonena baino puntu bat txikiagoa zen (%14,2 eta %15,2 hurrenez hurren).

Adin-taldeen arabera, 2016an gizonen nahiz emakumeen sinaturiko kontratu berri gehienak 25-45 urte bitarteko adin-tarteari dagozkio (kontratuen %58,4), 25-35 urte arteko eta 35-45 urte arteko adinetan banaturik, %30,9 eta %27,5 izanik hurrenez hurren. 25 urtetik behera, kontratuen %16,4 sinatu dira, biztanleria aktiboan duen pisua baino handiagoa, %3,7koa baita. 2015aren aldean izandako bilakaerari dagokionez, adin-talde guztietan izan dira igoerak kontratuetan, 25 eta 35 urte bitarteko adin-tartean izan ezik eta, zehazki, gizonen artean (emakumeen aldetik, bilakaera positiboa da adin guztietan).

Ikasketa mailaren arabera kontratazioaren banaketari dagokionez, hamar kontratuetatik ia sei (%58,1) bigarren mailako ikasketak dituzten pertsonen izenpetzen dituzte, gehienak hezkuntza orokorreko maila dutenak, gizonetan (kontratuen %46,3) nahiz emakumeen artean (%44,7). Bigarrenik, kontratuen %16,1 oinarrizko ikasketak dituzten pertsonen izenpetzen dituzte, eta gehienek ikasketa osoak dituzte. Ondoren, %12 unibertsitate ikasketak dituzten pertsonen izenpetzen dituzte, gehienak bigarren eta hirugarren ziklokoak. Bestalde, kontratazioaren gehikuntzarik handienak oinarrizko hezkuntzako mailen izenpetzen dituzte (+%23,3 2015aren aldean eta %24,6 raino maila hori amaituta dutenentzat).

Lanaldi motari dagokionez, bilakaera positiboa dugu lanaldi partzialeko kontratuetan (guztira 371.732 EAEn, +%8,6 2015aren aldean), kontratu guztien %40,1 izanik, nahiz lanaldi osoko kontratuetan, guztira 552.375, %5,6 hazita (kontratuen %59,6). Gainerako %0,3a lanaldi eteneko 2.492 kontratuei dagokie. Sexuaren arabera, lanaldi partzialeko kontratazioaren pisua oso desberdina da, zeren eta emakumeen sinaturiko kontratuen erditik gorakoa baita (%53,1 2016an). Gizonen sinaturiko kontratuak, berriz, %26,8 dira

Kontratuen iraupenari dagokionez, 2016an sinaturiko guztietatik 65.530 mugagabeak izan ziren, hots, %7,1 (2015ean baino 2 hamarren gehiago). Kontratu mugagabe horien tasa %2,4 jaitsi da 2012 eta 2016 artean (%9,5etik %7,1era), baina hobetu egin da 2014az gero. Txandaketa (sinaturiko kontratuen kopuruaren eta kontraturiko pertsonen kopuruaren arteko zatidura) 3,26 izan zen, 2015ean baino 8 ehunen gehiago. Aldi baterako kontratuen batez besteko iraupenari dagokionez, 48 egunekoak izan zen (2015eko datu bera), estatuko batez besteko 50 egunen aldean, non aurreko datua 4 egunetan txikitu den aurreko urtearen aldean.

Bilakaera horren ondorioz, 2016. urtearen amaieran, sexuen arabera langabezia-tasetan 6 hamarreneko aldea dago: %12,2 gizonentzat eta %12,8 emakumeentzat (%12,5 batez beste, ikusi dugunez); 2015eko amaieran, emakumeen tasa gizonena baino puntu bat txikiagoa zen (%14,2 eta %15,2 hurrenez hurren). Europar Batasunean, askotarikoak dira langabeziak dituen balioak: %20tik gorakoak, Espainian (%19) eta Grezian (%22,8), eta %6tik beherakoak, Txekiar Errepublikan, Alemanian, Herbeheretan eta Erresuma Batuan. AEBetan, %4,7ko langabezia-tasa zegoen 2016ko amaieran, Japonian %3,1 eta Frantziak, Irlandak eta Letoniak EBko batez bestekoaren antzeko zifrak zituzten, zenbait adibide aipatzearen.

2015ean, hirugarren urtez jarraian egin zuen behera EAEn langabezian zeuden pertsonen kopuruak (lau hiruhileko), sei urtez (2008. urtetik) Euskadin langabezia etengabe hazi ondoren. Zehazki, eginiko zenbatespenen arabera, 2016ko amaieran 129.300 langabetu zeuden, aurreko urtean baino %16,5 gutxiago (-25.500 lagun), eta horietatik 66.100 gizonentzat eta 63.200 emakumeentzat. 2015ean, langabeziaren beherakada orokorra, baina nagusiki gizonena, zeren eta langabetuen kopurua %21,9 jaitsita baita (18.500 langabetu gutxiago); emakumeena, berriz %10 gutxitu da (-7.000 emakume langabetu). Bilakaera horren ondorioz, 2016. urtearen amaieran, sexuen arabera langabezia-tasetan 6 hamarreneko aldea dago: %12,2 gizonentzat eta %12,8 emakumeentzat.

Adinen arabera, langabetuen kopuruak behera egin du horietan guztietan eta, bereziki gazteenetan (-%38,2 25 urtetik beherakoetan eta -%19,8 25 eta 44 urtekoen bitarteko taldean), baina 44 urtetik gorakoan artean ere bai (-%4,6), 2015ean gertatu ez bezala. Horren ondorioz, adin-talde horretako langabezia-tasan 7 hamarreneko jaitsiera dago, %10,3raino, %12,5eko batez bestekoaren azpitik oraindik. Gazteen adin-taldean, berriz, txikitu egin da, baina batez bestekoaren gaitetik betiere: %13,8 25 eta 44 urte bitartekoentzat eta %24,8 gazteenentzat, eta langabezian daude 16-24 urte bitarteko 9.400 gazte aktibo.

Halaber, 2016ko bukaeran, BJAk zenbatetsitakoen oso antzeko zifrak bildu zituen LANBIDEk langabeziaren inguruan, estatistika-eragiketa horretan berriki sartu ziren metodologia aldaketaren ondoren. 2016ko abenduan, 136.173 langabetu zeuden erregistraturik LANBIDEn, 2015ean baino 13.844 gutxiago (%9,2 gutxiago aurreko urtearen aldean, eta Estatuan batez besteko -%9,5eko jaitsiera izanik), EUSTATen Biztanleriaren Inkestak urteko azken hiruhilekoan Jarduerarekin Erlazionatuta zenbatetsitako 129.300 langabetuen aldean. Krisia hasi zenetik laugarren urtez jarraian gertatu da erregistraturiko langabeziaren urte arteko saldo negatiboa, eta gainera, 2015ean bezala, langabezia bi sexuetan murriztu dela ikusten da. Bereziki gizonen artean (-%11,4), baina emakumeen artean ere bai (-%7,3), betiere -%9,2ko batez bestekoaren gainera.

Adinaren arabera azterketan antzeko zerbait gertatzen da, zeren eta 2015eko abenduaren eta 2016ko abenduaren artean adin guztietan jaitsi baita erregistraturiko langabezia (salbuespen batekin: jaitsiera txikiak izan dira 19 urtetik beherako pertsonen artean eta 59 urtetik gorakoek artean, III.1.7. grafikoa ageri denez). Talde handien arabera, langabezia are gehiago jaitsi da 25 eta 44 urte bitartekoek artean (-%12,9), batez ere gizonen artean (-%15,8, talde horretako emakumeena, berriz, -%10,4), eta ondoren 45 urte eta gehiagokoek taldea (-%6,1) eta 25 urtetik beherakoena.

Ikasketen mailaren arabera, erregistraturiko langabeziak behera egin du, 2015aren aldean, maila guztietan eta sexu bietan. Jaitsierarik handienak, batez bestekoaren gainera, DBH ondoko ikasketak dituzten pertsonen artean dago, bereziki lehen zikloko unibertsitateko ikasketak dituztenena (-%13,9) eta goi-mailako teknikari profesionalena (-%11,5) eta, neurri txikiagoan, bigarren eta hirugarren zikloko ikasketak dituztenena (-%9,5). Bigarren mailako ikasketetako jaitsiera ere batez bestekoaren gainera dago (-%10,5 LHko titulua dutenentzat eta -%9,6 hezkuntza orokorreko ikasketak dituztenentzat. Oinarrizko ikasketak dituzten pertsonen langabezia ere jaitsi da, baina batez bestekoaren azpitik (-%7). Jokabide hori antzekoa da bi sexuetan. Hala ere, langabetuen talderik handiena hezkuntza orokorreko titulua zuten pertsonen artean kokatzen zen (erregistraturiko pertsona guztien %49,3) eta, oinarrizko ikasketak dituztenak gehituz gero (%21,4), langabetuen % 70,7 ziren (gizonezkoen %74,8 eta emakumezkoen %67,3).

Langabezian daramaten denbora kontuan hartuz gero, 2016an behera egin zuen langabetuen kopuruak kategoria guztietan, langabezian hilabetetik beherako denbora daramatenena izan ezik. Badago datu positiborik ere: gehien txikitu den langabetu-taldea langabezian denbora gehien daramatenei dagokiena da, 25 urtetik beherakoetan nahiz adin horretatik gorakoetan, bai gizonetan, bai emakumeetan.

Baldin eta erregistraturiko langabezia guztia %9,2 jaitsi arren, langabezian hilabetetik behera daramaten pertsonen guztizkoak (III.1.17 taulan 25 urtetik beherakoek eta gorakoek banakapena ageri da) %6,9 egin du gora. Alabaina, 1-6 hilabete daramatzenen %8,9ko jaitsiera dago, %12,4koa da 6 hilabete eta urte bitarteko denbora daramanetan (batez bestekoaren gainera) eta %10,7 langabezian urtebetetik gora egin dutenena (beraz, horretan ere batez bestekoaren gainera). Gauzak horrela, iraupen luzeko langabezia-tasa (egoera horretan urtebetetik gorako denbora daramaten langabetuen portzentajea) %52,4koa zen 2016ko abenduan, 2015eko abenduan baino %0,9 gutxiago. Ratio hori %47,6 zen gizonen artean (-0,8 puntu) eta %56,5koa emakumeen artean (-1,1 puntu).

Lan-merkatuaren egoera horretan, politika aktiboak, langabetuek lana eskuratzea lor dezaten eta landunen enpleguari eusteko eta lanbidean promozionatu ahal izateko; politika pasiboak, berriz, langabetuen babes ekonomikora bideratuta, eta bazterketa arriskuan daudelako edo ezintasunaren bat dutelako arreta berezia behar duten pertsonentzako bestelako politika guztiak.

Lehenbizikoei dagokienez, Eusko Jaurlaritzak Enplegu Estrategia berria egin zuen 2016an, 2020rako. Berau egiteko, aurreko estrategiaren (2011-2014) ex post ebaluazioa izan da kontuan. Ebaluaturiko 16 jarraibideetatik, 4tan betetze maila txikia izan da (bereziki enplegurako baliabideen eta zerbitzuen hobekuntzari eta enpresen lehiakortasunari dagokienez), 8tan ertain-txikia (batik bat gazteen enplegua sustatzeari eta gizarte eta lurralde kohesioa indartzeari dagokienez), 2k ertain-altua, eta beste 2k betetze maila ertaina (4ak ekintzaitza sustatzearen eta kualifikazioa hobetzearen aldetik).

Halaber, Eusko Jaurlaritzak 2014-2016 aldirako Enplegu Plana du, funtsean egoera okerrenean dauden pertsonen enplegua eta laneratzea indartzeko eta, bereziki gazteenak. Hartara, ekintzailatzat eta enpresa txiki eta ertaintzako laguntza bideratuko da. Era berean, inbertsioa pribatua piztu nahi du enpleguan zuzeneko eragina duten obretan eta proiektuetan eta, aldi berean, lankidetzak instituzionala eta lankidetzak publiko-pribatua sustatzen da enplegu mailaren behar-kada zelantzat arintzeko.

Bestalde, LANBIDEK funtsezko eginkizuna du eratzia EAEko enplegurako politika aktiboak garatzeko eta Enplegu Plana abiarazteko, zeren eta haren funtzioak lan jardura (enplegua sustatzeko programekin, bitartekaritzarekin, orientazioarekin, etab.) eta enplegurako prestakuntza baitira, landunena nahiz langabetuena, baita Diru-sarrerak Bermatzeko Errenta eta beste prestazio osagarri batzuk kudeatzea ere.

Aurrekontuko likidazioak oinarri hartuta (obligazio aintzatetsiak), jakin badakigu 2015ean 819,35 milioi euroko gastua izan zuela, 2014an baino %5,5 gehiago, eta horietatik 498,6 milioi, gastu guztien %60,9, Gizarteratze Programarako erabili ziren (2014an baino %3,5 gehiago), 200,4 milioi euro (guztizkoaren %24,5) Enplegu Programarako (2014an baino %10,6 gehiago) eta 105,2 milioi (gastuaren %12,8) Prestakuntza Programarako (+%6,3 2014koaren aldean. Hortaz, eta nahiz eta sinplifikazioa izan daitekeen enplegurako politiketako gastua prestakuntzako eta enplegurako programen baturatzen hartze, gizarteratzearekiko berezko erlazioa duenez gero, LANBIDEk 2015ean enplegurako politika aktiboetan 305,6 milioi euroko gastua izan zuen, 2014an baino %9,1 gehiago. 2013 eta 2014 urte bitartean, berriz, %6,1eko murriztapen izan zen.

Ogasun eta Administrazio Publikoen Ministerioak autonomia erkidegoek "enplegua sustatzeko" eginiko gastua zein den jakitea ahalbidetzen du lurraldeko estatistika datuak oinarri hartuta, haien aurrekontuko likidazioek dakartzaten partida orokor gisa. Informazio horren arabera, 2014. urtean (eskuragarri dugun azken datua), Euskadik 319,79 milioi euro erabili zituen prestakuntza, orientazio eta laneratze programetarako, 2013an baino %0,6 gutxiago. Zifra hori nahikoa hurbil dago (ez da berdina) LANBIDEk prestakuntza eta enpleguko programetan urte horretarako zituen kontuen 280,235 milioi euroko gastutik, 2013an baino %6,1 gutxiago hain zuzen. Langabetu bakoitzeko gastua murriztu egin zen 2014an 2013aren aldean, %1,5 hain zuzen.

Enplegurako politika pasiboak dagokienez, langabeziaren ziozko prestazioetarako guztizko gastua, 2016an, eta behin-behineko datuen arabera, 699,178 milioi euro da, hots, 2015ean baino %14,9 gutxiago. Zenbateko hori EAEren BPGaren %0,98 da (%1,19 aurreko urtean), Estatuko langabeziaren ziozko gastu osoaren %3,73, non 18.746 milioi eurotik gorako gastua bildu baitzen (-%9,3 2015aren aldean).

2016ko abenduko langabeziaren ziozko prestazioen 51.222 onuradunek kotizaziopeko prestazioak jasotzen zituzten (29.081 lagun), subsidioen %37 (18.973), %6,1ek Gizarteratze Errenta Aktiboa jasotzen zuen (3.125) eta gainerako %0,1ek, 43 lagunek, Enplegurako Aktibazio Programaren prestazioa jasotzen zuten. Estatuan, hile berean, 1,98 milioi onuradun erregistratu ziren (-%7 2015eko abenduaren aldean), eta kotizaziopeko prestazioaren onuradunen ratioa %39,3 zen, %48,7koa subsidioetarako eta %10,9 gizarteratze errenta aktiborako. Gainera, %1,1ek Enplegurako Aktibazio Programaren prestazioa jaso zuen. Erregistraturiko langabeziaren datuak kontuan izanda, esan daiteke 2016ko abenduan, EAEko 100 langabetuetatik, 62k ez zuten prestaziorik jasotzen (61ek 2015ean), eta hori jasotzen zutenetatik 21ek kotizaziopeko prestazioa jasotzen zuten, 14k subsidioa eta 3k Laneratze Errenta Aktiboa.

Kopuru horiekin, Estatuko batez besteko estaldura %56,6koa zen (2015eko abenduan baino %1,4 gehiago), eta hori baino txikiagoa da EAEkoa (lehenago hile horretan erregistraturiko langabetuen %42,4, Enplegu eta Gizarte Segurantzaren Ministerioak darabilen metodologiaren arabera). Horren ondorioz, autonomia erkidego guztietako langabezia estaldura-tasarik txikiena du EAEk, Ceuta eta Melilla alde batera utzita. Beraz, 2015ean bezala, 2016an langabezia tasa txikiagoekin batera, lanik gabe dauden aringarri, aldi berean gora egin du babesik ezak langabeziarako babes sistemaren aldetik.

Memoria Sozioekonomiko honen berrikuntza legez, inguruabar sozialengatik eta ekonomikoengatik (gizarte bazterketako egoeran edo arriskuan) edo ezintasunen bat izategatik lan-merkatuan berdintasunean sartzeko zailtasun

bereziak dituzten pertsonentzako enplegu politikaren zifrak emango dira. Helburu nagusia ordaindutako lana eta pertsona horiek behar dituzten doikuntza pertsonal eta sozialeko zerbitzuetako prestazioak ematea da eta, aldi berean, lan-arabide arruntean sartzeko bidea izan nahi da. Hori guztia honako hau onartuta: lana dela, hain zuzen ere, pertsonak gizarteratzeko bide nagusia.

Lehenik eta behin, 2015eko abenduan, EAEn 8.629 ezindu (horietatik %56 gizonak ziren eta %35 emakumeak) ari ziren lanean 76 EZBen plantilletan sartuta. Sexuaren arabera banaketa berdina bada ere, talde horretan 615 lagun gehiago zeuden (+%7,7) 2014ko abenduan baino. Lurrez lurrez, Gipuzkoa da EZBen lanean ari diren ezinduen kopururik handiena (guztizkoaren %46), eta ondoren Bizkaia (%41,4) eta Araba (%12,6). EAEnko EZBei eusteko laguntzei dagokienez, Eusko Jaurlaritzako Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailak, orotara, 26,35 milioi euro erabili zituen horretarako (-%27,6 2014aren aldean). Halaber, LANBIDEK, 2015ean, 4 milioi euro erabili zituen 2015ean (+%2,1 2014aren aldean) 3.952 langile ezinduri laguntzeko, laguntza-unitateetako 462 adituren lanari esker.

Bigarrenik, Eusko Jaurlaritzak gizarteratze-laneratzearen zabalkuntza sustatzen du laneratze enpresen bidez, bai inoren kontura lan egiten duen langile gisa, bai bazkide langile edo laneko bazkide gisa, eta horretarako, kontratua gauzatzen da, lan-kontratua lehenengo kasuan eta sozietate-kontratua bigarrenean, hain zuzen aurretik laneratze hitzarmena sinatuaren ondorioz. 2003. urtetik 2015era, laguntza-mota horien bidez, Eusko Jaurlaritzak 90 milioi euro baino gehiago banatu zituen, batez beste, 37 laguntza urtean, 3.000 onuradun baino gehiago izan zirela. 2015ean (informazioa dugun azken urtea) 39 laneratze enpresentzako laguntzak eman ziren, eta horien zenbatekoa, guztira, 7,62 milioi (emandako 8,2 milioiak baino gutxiago) euro izan zen, aurreko urtean baino %3,9 gehiago.

Bestalde, OSALANek (Laneko Segurtasun eta Osasunerako Euskal Erakundea) agerian utzi duenez, 2016an 36,01 istripu izan ziren (lan-egunetan baja eragin duten istripu berriak, hain zuzen ere 1.000 langileko istripu kopuruaren eta berariaz laneko istripuen kontingentzia estalia duten Gizarte Segurantzako afiliatuen kopuruaren arteko zatiduraren bidez kalkulatu den kopurua) gure Erkidegoan milako (37,13 milako 2015ean eta, beraz, berdinean eusten zaio ratioari, +0,98 punturekin. Sektore bakoitzari erreparatuta, eraikuntzan izan zen intzidentziarik handiena (80,78 milako), 2,87 puntu hazi baitzen 2015aren aldean. Ondoren lehen sektorea zegoen, 76,87 milako (+3,38 2015aren aldean) eta industria, 63,93 milako, 3,52 puntu hazita 2015aren aldean. Azkenik, zerbitzuen intzidentzia batez bestekoaren azpitik zegoen, 26,59 milako (+0,28 puntu).

Autonomia erkidegoei dagokienez, Enplegu eta Gizarte Segurantzako Ministerioak kalkulatu duen lanaldiko istripuen intzidentziaren indizeak erakusten duenez, U. Balearrak ziren rankingeko buruan istripuetan 2016an, eta ondoren Gaztela-Mantxa zegoen. EAEn indizea 34,38koa zen milako, eta %0,9 egin zuen gora bere indizeak. Hala, Estatuko batez bestekoaren gainetik zegoen kopuru absolutuetan; industriaren sektoreak duen pisu handiak eragin zezakeen intzidentzia hori. Portzentajetan, estatuko aldakuntza urte horretan EAEn baino handiagoa zen, %1,5koa.

Horrez gain, lan kontratu motaren arabera lan istripuei buruzko datuek erakusten dutenez, istripuen kopurua handiagoa da aldi baterako kontratu dutenen artean kontratu mugatua dutenen artean baino. Hala erakusten dute Enplegu eta Gizarte Segurantzako Ministerioaren 2015eko datuek. Zehazki, kontratu mugagabea duten pertsonen istripuen kopurua 29,8 izan zen mila soldatapeko bakoitzeko. Aldi baterako kontratu zutenen artean, berriz, 45koa izan zen milako. Eta, ikuspegi dinamikoaren arabera, nabarmentzekoa da 2009an kontratu mugagabea eta aldi baterako kontratua duten pertsonen arteko istripuen indizea 26,4 istripukoa zela 1.000 soldatapeko bakoitzeko, eta 2015ean 15,2ra gutxitu zen.

Bestalde, Lan Harremanen Kontseiluaren (LHK) 2016ko behin-behineko datuen arabera, negoziazio kolektiboaren estaldura-gradua enplegatuen %78,7koa zen urtearen hasieran, eta amaieran, berriz, %82,1koa, hots, 2,4 puntuko igoera. Negoziazioei dagokienez, indarreko hitzarmenen %17,7 baino ez ziren sinatu (gainerakoak aurreko urtean sinatu ziren), negoziatzeko marjina zabala bazegoen ere (luzaturiko eta agorturiko hitzarmenen batura, orotara, %78,9koa izan zen).

2016ko abenduaren 31ko egoeraren ondorioz, 4 langileetatik ia 3k berritzeko edo berreskuratzeko zain dauden hitzarmenak ditu 2017ko hasieran, eta EAEko negozioazio sektorialean, hamar langileetatik batek bakarrik du hitzarmen eguneratua eta estatu mailako hitzarmenek betetzen dute enpresa txikiari eta enpresa oso txikiari datzekien lurralde eremu sektorialetako negoziatorik ezak dakarren hutsunea.

Bestalde, EINen “Lan Kostuen Hiruhileko Inkesta”ko kopuruen arabera 2016an (urteko batez bestekoak) enpresek eta langileek hitzartutako hileko orduen kopurua 147,18 zen, hots, 2015ean baino %0,6 gutxiago, eta 2008an hitzartutakoak baino %2,9 gutxiago. Ordu horietatik 122,38 (-%1 2015aren aldean), %83,1 benetan lan egindakoak izan ziren, baina ratio hori 4 hamarrenetan gutxitu da azken urtean. Halaber, lan egin gabeko orduak 25,42 izan ziren 2016 langile eta hilabete bakoitzeko, hots, 2015ean baino %1,8 gehiago, eta benetan lan egindako orduen %22,8.

Bukatzeko, LKHIren lan-gatazkei buruzko datuen arabera, 2016an guztira 164 greba erregistratu ziren EAEn, eta 13.735 lagunek hartu zuten parte. Orotara, lan egin gabeko 58.152 egun bildu ziren, hots, urte arteko %10,9ko jaitsiera greba kopuruan. Partaideei eta lan egin gabeko egunei buruzko kopuruetan, berriz, %29,5eko eta %219,1eko igoerak izan dira, hurrenez hurren. Beraz, aurreko bi urteetan lan-gatazkek behera egin ondoren, berriz ere handitu zen 2016an, zeren eta greba kopuru handiagoa baita, intentsitatea nabarmen handitu baita, azken urteetako batez bestekoarekiko nahikoa maila txikiagoak izan badira ere.

IV. BIZI KALITATEA

Bizitza-baldintzak EAEn

Krisiaren ondorioz, nabarmen egin du gora pobrezia edo bazterketa arriskuan bizi diren EBko herritarren kopuruak. 2012an gailurra jo ondoren, pixkanaka jaitsiz joan da harrezkero. Europarren %23,7 dago pobrezia edo bazterketa arriskuaren eraginpean, hots, 118,7 milioi lagun, Europa 2020 Estrategiak “ARPE Tasa” (population at risk of poverty and exclusion) deritzon horretan finkaturiko irizpideen arabera. 2014ren aldean, tasa hori 7 hamarretan jaitsi da, eta intzidentzia EBko 4 herrialdetan baizik ez da hazi. Espainian, %28,6ko ratioa izan zen 2015ean (eraginpeko 13 milioi lagun baino gehiago), eta 6 hamarren txikiagoa da aurreko urtearen aldean.

EAEn, biztanleriaren %17,6 zegoen 2015ean pobrezia eta bazterketa arriskuaren pean, hau da, 390.000 lagun inguru (2014an baino 2,3 puntu gehiago), noiz-eta intzidentzia %14,8koa zenean krisia hasi zenean. Bilakaera gorabehera, nahikoa txikia izateari eutsi egin zitzaion intzidentzia horri azken urtean Europan, Frantzia edo Danimarkakoaren parean. Posizio on hori errepikatzen da Estatuko autonomia erkidegoetan.

Hala ere, EAEn egoera hobe horren inguruko ñabardurak egin behar dira AROPE tasako hiru osagai bakoitzari dagokionez:

1. EBko biztanleriaren %17,3 pobrezia arriskuan zegoen 2015ean gizarte transferentzien ondoren. Egoera horretan daudela esan ohi da herrialde bakoitzeko kontsumoko unitate bakoitzeko diru-sarreraren banaketaren medianaren %60tik beherako diru-sarrerak daudenean (“pobrezia-atalasea” deritzona). Portzentaje hori hamarren bat hazi da 2014ren aldean, eta bost pertsonatik bat baino gehiago da egoera horretan Espainian (%22,1). EAEn, %10,9ko tasa izan zen 2015ean, baina azken urtean 7 hamarren handitu da eta 9 hamarren krisia hasi zenetik.
2. EBko herritarren %8,1ek gabezia material larria zuen 2015ean, zeren eta zenbait baliabiderik ez izatearen menpeko egoeran bizi baitira hala nola ezin dituztelako fakturak ordaindu (etxeke ohiko gastuei dagozkienak), etxea tenperatura egokian mantentzerik ez dutelako edo urtean astebeteko oporraldia ezin dutelako izan.)⁶Ratio hori 8 hamarren txikiagoa zen azken urtean, eta dagoeneko 2008ko %8,5aren azpitik dago. Herrialdez herrialde, gabezia horretan oso alde handiak daude: Suediako %0,7tik Bulgariako %34,2ra, baina emaitzak hobetu dira herrialderik gehienetan. Espainiak %6,4ko intzidentzia du (2014an baino 7 hamarren gutxiago), eta EAEn %4,6ko (%4,8koa 2015ean). 2008-2015 aldia aztertuta ikusten denez, bilakaera negatiboa da, %3,4tik %4,6ra igarota, baina %5etik beherako maileri eutsi zaie.
3. EBko biztanleriaren %10,6 lan-intentsitate oso txikiko etxeetan bizi zen 2015ean. Hala deritze 59 urtetik beherako pertsona helduek bere lan-ahalmen guztiaren %20tik behera lan egiten dutenean (2014an baino 7 hamarren gehiago eta 2008an baino %1,3 gehiago). Grezia (%16,8) eta Espainia (%15,4) dira Batasuneko rankingeko buru; Luxenburgon eta Suedian, berriz, ez dira %6ra iristen. EAEn datua %14,3 da, EB batez bestekoa baino handiagoa (%10,6). Hortaz, AROPE tasaren dimentsio bakarra da EAE Europako batez bestekoaren azpitik dagoena, eta gainera, 2,1 puntu okerragoa izan da aurreko urtearen aldean eta ia 9 krisia hasi zenetik.

⁶ Zehazki, EUROSTATen irizpideen arabera, gabezia material larria izateko bederatzizko item hauetatik lau bete behar dira: fakturak garaiz ezin ordaintzea, etxebizitza behar bezala bero ezin mantentzea, ustekabeko gastuei ezin aurre egitea, haragia, arraina edo proteina baliokideak bi egunean behin ezin jatea, urtean astebeteko oporraz ezin gozatzea, autoa, garbigailua, koloreko telebista edo telefonoa (mugikorrek barne) ezin edukitzea).

Bestalde, EInen “Bizi-baldintzei buruzko Inkestak” erakusten duenez, bilakaera desberdina da EAEko familien gabeziaren adierazleetan azken urtean (2015eko datuak):

- Behera egin du urtean astebeteko oporraldia hartzerik ez duten familien ehunekoak (2014ko %24,6tik 2015eko %20,3ra), ezusteko gastuei aurre ezin egin diezaieketenak (%20,5etik %18,5era) eta hilaren bukaerara iristeko zailtasunak dituztela adierazten dutenenak (%50,4tik %42,1era).
- Etxebizitzaren ordainketan atzerapenak dituzten familien ehunekoak, aldiz, gora egin du (%4,2tik %4,6ra), baita etxea tenperatura egokian mantentzeko gai ez direnenak ere (%7,3tik %7,7ra), “pobrezia energetikoa” deritzona hain zuzen. Kasu bietan, oso intzidentzia txikia kasu bietan, baina joera ez da egokia. Adierazitako batez besteko errentekin ere izan okertzeko joera: errenta familiarrak eta pertsonalak behera egin zuten azken urtean EAEn (-%3,5etik -%3,1era), baina Estatuko gainerakoen aldean nahikoa altuak dira. 2008-2015 aldian gertaturikoa kontuan hartuz gero, krisia hasi zenetik, EAEko familiek, batez beste, beren errentaren %8,5 galdu dute. Estatuan, berriz, %9,4ko jaitsiera izan da. Zenbait erkidegotan, galera hori %17tik gorakoa da (Andaluzia -%17,4; Murtzia -%20,2). Beste batzuetan, aldiz, Aragoian edo Galizian esaterako, errenta familiarra ia ez da jaitsi, are gehiago, pixka bat hazi da.

Hala ere, Eusko Jaurlaritzaren 2016ko PGDIren azken datuek erakusten dutenez, EAEko pobrezia arriskuaren eta prekaritatearen hobekuntza izan da 2014ko datuen aldean, baita horien eraginpeko pertsonen kopuruarena ere, baina oraindik ez dira krisiaren aurreko ongizate mailak berreskuratu.

Iraupen-pobrezia arriskuari dagokionez, PGDIk %7,1eko intzidentzia zenbatetsi zuen 2016an, 151.112 lagun, hots, 2012ko eta 2014ko tasen azpitik (%7,3 eta %8,2 hurrenez hurren). Alabaina, 2008ren aldean, pobrezia tasa 1,4 puntu handiagoa da oraindik, eta 29.237 pertsona gehiagori eragiten dio (eraginpeko pertsonak, urte horretan, 121.875 ziren).

Bestalde, 2014an nabarmen egin zuen gora metatze-pobrezia arriskuaren ratioak, %2raino. Pobrezia mota hori epe ertainean eta epe luzean bizi-baldintza onargarriak finkatzeko ahalmena ez dagoenean gertatzen da, baita gastuen ezohiko beharrei aurre egiteko edo diru-sarrerarik eza konpentsatzeko gutxieneko hondar erreserbarik ez dagoenean ere. 2014-16 aldiko dinamikak erakusten duenez, adierazle horrek historikoki izan duen beheranzko joera berreskuratu da, %1,6raino jaitsita eta EAEn ikusitako mailarik txikienetara itzulita, 2008ko (%1,4) eta 2012ko (%1,5) datuekin. Pobrezia mota horren eraginpeko pertsona kopurua, 2016an, 34.158 zen, hots, 2008ko 32.838ko kopurua baino %4 handiagoa.

Eta arrisku arazoak edo egoerak benetako pobrezian edo prekaritatean berehala islatzen ez direnez gero, PGDIk azterlan bat egin du benetako pobrezia adierazlea erabiliz, non honako egoera hau antzematen den: egoera ekonomiko onean bizi arren, zenbait alderditan ez denean nahikoa beste batzuetako gabeziak konpentsatu ahal izateko. Hala, azaldutako prozesuek jaitsiera txikia ekarri dute, %5,9tik %5,7ra hain zuzen, benetako pobrezia intzidentzian 2014 eta 2016 urte bitartean. Txikia izanik ere, 2012ko (%5,3) eta 2000ko (%5,1) tasetara hurbildu gara, baina 2008ko %4,2kotik urrun. Kopuru absolutuetan, benetako pobrezian 122.566 lagun bizi ziren 2016an, 2014an baino %3,8 gutxiago (127.399) eta 2008an baino %36,6 handiagoa (89.706).

Bestalde, Memoria Sozioekonomikoaren edizio honetan, lan-pobrezia aztertu da. Azken hamarkadetan, gora egin du pobrezia lanean ari diren pertsonen artean, eta agerian gelditu da, batez ere krisia hasi zenetik, lana ez dela nahikoa baldintza pobrezia izuri egiteko. Izan ere, beharrezkotzat jotzen da kalitatezko enplegua izatea bermatzea, nahikoa diru-sarrerak sortzen dituen enplegua.

2016ko Pobrezia eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestak nabarmentzen duenez, pobrezia tasarik altuenak, jakina, lanik ezarekin daude lotuta, eta gehienbat lan egiteko moduan diren pertsona guztiak langabeziak dituzten familietan. Benetako tasa, kasu horretan, %39,1ekoa zen 2016an, hots, puntu erdi txikiagoa zen haren intzidentzia 2014ren aldean eta ia 10 puntu 2008tik; urte horretan, benetako pobrezian bizi zen kide guztiak langabezia zituzten euskal familien ia erdia (%49,7).

Pobrezia tasarik txikienak, azterturiko serie osoan, familiako kideek lan egonkorra dituzten (kontratu mugagabea) familietan daude. Lana egonkorra ez denean (aldi baterako kontratua edo kontraturik gabe), ordea, pobrezia askoz handiagoa da: "lan-pobrezia"-z ari gara. Pertsona horiek %14,7ko pobrezia tasa zuten 2008an, eta %17,3raino igo zen 2012an. 2014ko %12,7ko tasak hobekuntza ekarri zuen, baina 2016ko azken datua ikusita, %3,3 egin du okerrera, hots, %16raino igota.

Krisiak bizi-baldintzetan duen eraginetako bat da gastuak (hipotekak edo errentak) ezin ordaintzeagatik etxebizitza galtzen duten familien kopuruak gora egiten duela. Gertakari dramatiko horri buruzko informazioa biltzeko, nahikoa dugu hipoteka-betearazpenen eta jabe-botatze juridikoen kopuruaren bilakaerari begiratzea.

Eusko Jaurlaritzako Etxebizitzaren Behatokiak erakusten duenez, betiere Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiaren datuak erabiliz, 2015ean guztira 711 betearazpen izan ziren, hots, %8,8ko jaitsiera aurreko urtearekiko. Izan ere, 2010etik beheranzko joera antzematen da horrelako prozeduretan, 2009an betearazpen kopururik handiena izan zen ezkerre, hain zuzen ere 1.255 guztira, 2013an baino %35 gehiago. Antzeko egoera dago Estatuan, non hipoteka-betearazpenen kopuruak murriztuz joan baita, hasiera batean tasa txikiagoak izanik (-%9,8 2013an 2012ren aldean), baina 2014 eta 2015. urteetan jaitsiera handiagoa izan zen EAEn baino (-%4,5 eta -%15,6 hurrenez hurren). EAEk Estatuko guztizkoaren gainean betearazpenen kopuruan duen pisu erlatiboa jaitsi egin da: 2007ko %2,3tik azken hiru urteetako %1era.

Estatistikako Institutu Nazionalaren Hipoteka Betearazpenen Estatistika berriaren arabera, alde batetik, badakigu Euskadin gauzatzen diren betearazpen guztien % 41,2 etxebizitzari lotuta daudela (%82,2 pertsona fisikoena eta % 17,8 pertsona juridikoena); horietatik, betearazpenen % 2,3 etxebizitza berrienak dira eta % 17,8 etxebizitza erabilienak.

Bestalde, EAEko familien sistemen tipologiak funtsezko aldaketa izan du azken hamarkadetan, prozesu demografikoen, sozialen eta kulturalen ondorioz. Aldaketarik nabarmenen artean, hauexek daude: familia moten aniztasun handiagoa, familien batez besteko tamaina txikiagoa, aldaketa handiak familia horietako erreferentziako pertsonen profilean, etxeetan dauden adingabeen proportzioa eta mendetasun egoeren igoera.

Aldaketak gorabehera, familiak eutsi egiten dio pertsonen bizitzako gune nagusia izateari. Eusko Jaurlaritzaren Prospekzio Soziologikoen Kabineteak egindako «Familia EAEn» azterlanak agerian jartzen du elkarriketatutako pertsonen % 96ren iritziz familia oso edo nahiko garrantzitsua dela, bestelako alderdi batzuen gainetik, hala nola aisialdiaren (% 93), lagunen (% 92) edo lanaren (% 91) gainetik.

Azken urteetan, familian izandako eraldaketak eta ugalkortasun-tasetan duten eragina direla-eta, interes publiko handia piztu da, horrek guztiak berekin dakartzan ondorioengatik. Ugalketarako eta lanean hasteko eta lanean promozionatzeko adinak batera gertatzen direnez gero, oso egoera zailean dago emakumea seme-alabak izateko erabakiaren aurrean. Eusko Jaurlaritzak eginiko 2014ko "Gizarte Zerbitzuen Beharrei buruzko Inkestak" (GZBI) erakusten duenez, gora egin dute nahi den seme-alaba kopurua izateko aukerarekin loturiko arazoek aurreko inkesten aldean, hain zuzen ere ekonomiaren eta lanaren aldetik dauden arazoengatik eta seme-alabak zaintzeko problemengatik. 2014an, EAEko familien %5,6k dio ezin duela izan nahi duen seme-alaba kopurua, hots, ia 50.000 familia guztira (49,358); 2010ean, berriz, %5,1 ziren. 2014ko proportzio handi hori, ordea, ez da iristen 2006ko Inkestako kopurura: orduan %6,2koa izan zen.

Halaber, EUSTATEk "*Lana, bizitza pertsonala eta familia uztartzeari buruzko inkesta*" (BLUI) egiten du, eta horren 2015eko emaitzek nabarmentzen dutenez lehenik eta behin, etxetik kanpora lan egiten duten emakumeek %50 ordu gehiago ematen dituzte egunean seme-alabak eta mendeko pertsonak zaintzen gizonen baino, %75 denbora gehiago etxeko lanak egiteko. Gizonen 2,9 ordu ematen dituzte egunean adingabeak zaintzen (3,1 2013an). Emakumeek, aldiz, 4,5 ordu (4,9 2013an). Alde hori berriz gertatzen da mendetasunean bizi diren pertsonen zaintzan; izan ere, eginkizun horretarako 1,5 ordu ematen dituzte gizonen egunean (2013ko kopuru berdina) eta emakumeek 2,1 ordu (2,3 2013an). Horrez gain, emakumeek 2,1 ordu ematen dituzte batez beste etxeko lanetan; gizonetakoek, berriz, 1,2 ordu (2,2 eta 1,4 ordu, hurrenez hurren, 2013an).

Bakoitzak bere gain hartzen dituen kargen desberdintasun horrek badu eragina etxeko lanen banaketari buruzko asebetetasun mailarekin, zeren eta emakumeek 6ko asebetetasun maila adierazten dute, batez beste, 10eko eskalan ezkontideak edo bikotekideak etxeko lanetan duten parte-hartzearekin; gizonzkoek, berriz, 7,3koa dute. Eta kontziliazioaren alderdietan emandako denborarekin dagoen batez besteko asebetetasun indizeari erreparatu gero, seme-alabak zaintzeko denborarekiko batez besteko asebetetasun maila 6,5 da, eta handiagoa emakumeen artean (6,8 puntu, 6,2 puntu gizonzkoetan). Asebetetasun maila hori txikiagoa da mendetasunean bizi diren pertsonak zaintzearen arloan, gizonzkoetan nahiz emakumezkoetan (6 batez beste, ia berdina sexu bietan).

Azaldutako egoera horiek arintzeko, familiei laguntzeko planak abiarazi zituen Eusko Jaurlaritzak 2002an, zertarako eta familiek seme-alaba kopurua askatasunez erabakitzea galarazten duten eragozpen ekonomikoak eta gizarte eta laneko eragozpenak gainditzeko. Hala, Familiei Laguntzeko Legea onetsi zuen 2008an, eremuari lerrun juridiko handiagoa emateko eta familia politika integralerako oinarriak ezartzeko, betiere familien eta familiako kideen ongizatea eta bizikaltatea hobetze aldera. 2002tik eta 2015era arte, familientzako laguntzen gastu globala 640 milioi eurotik gorakoa da, gutxi gorabehera %50ean banatuta jaiotzagatiko, adopzioagatiko edo adopzio aurreko harreragatiko zuzeneko laguntzetan eta kontziliaziorako laguntzetan.

Laguntza horiek eta horretarako erabilitako funtsak indarrean daudenetik denbora luzea igaro bada ere, Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailaren “Familiei eta Etxeei buruzko Inkestak” (2015) ohartarazi du familien ehuneko altu batek ez duela laguntzon berri: familien %35,1ek besterik ez daki seme-alabak dituzten familientzako laguntzak daudela (jaiotzagatik eta adopzioagatik). <0{>Eta kontziliaziorako laguntzen arloan, 12 urtetik beherako seme-alaba adingabeak zaintzeko lanaldi murrizketarekin (%3,9,9) eta 3 urtetik beherakoak zaintzako lan-eszedentziarekin (%38,7) loturikoak dira ezagunenak. Ezagutza maila %31-%32 ingurukoa da mendekotasunean bizi diren familiak edo osasun egoera oso larrian direnak zaintzera bideraturiko laguntzetan. Gutxien ezagutzen den neurria 3 urtetik beherako seme-alabak etxean zaintzeko pertsonak kontratatzeko diru-laguntzetarako da (%18,2). Laguntzen gaineko ezagutza, jakina familia motaren arabera da, eta gehien ezagutzen dituztenak mendeko seme-alabak dituzten familiak dira.

Indarraldia amaituta eta horiek gauzatzeari eta betetze-mailari buruzko informaziorik ez dugunez, eskuragarri ditugun azken kopuruak Eusko Jaurlaritzako Ogasun eta Ekonomia Sailak egin duen 2015eko “EAEko Diru-laguntza Jaso Dezaketan Programaren Ebaluazioari buruzko Txosten”-ekoak dira. Urte horretan, Lan eta Gizarte Politiketako Sailak 58,9 milioi euro erabili zituen familientzat, hots, 2014koa baino %25,7 handiagoa.

Hezkuntza eta kultura

EUSTATen arabera, 370.426 ikasle matrikulatu dira EAEn unibertsitatekoa ez den araubide orokorreko irakaskuntzan (helduentzako hezkuntza eta araubide bereziko irakaskuntzak kanpo utzita), 2016/17 ikasturtean. Horrek esan nahi du % 0,9ko hazkundea egon dela aurreko ikasturtearekiko.

Arreta matrikulazioaren datuetan jarriz, hezkuntza berezia sartu gabe eta mailaka bereiziz, ikusi da beheko mailetan (Haur eta Lehen Hezkuntza) 219.681 ikasle matrikulatu direla; 90.249 Haur Hezkuntzan (-% 3,3ko murrizketa, aurreko ikasturtekoari gehitzen zaiona) eta 129.432 Lehen Hezkuntzan (+% 1, aurreko urteko igoerari gehitzen zaiona). Hala, 81.401 ikasle matrikulatu dira Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan (+% 2,6) eta Oinarrizko Lanbide Heziketan 4.411 ikasle (+% 8); horrek Hasierako Lanbide Prestakuntzako Programak ordeztu zituen 2015/16 ikasturtean.

Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren Ondokoari dagokionez, batxilergoan 30.248 pertsona matrikulatu dira eta 14.713 erdi mailako heziketa zikloetan. Erdi mailako heziketa zikloetan egondako igoera (% 5,1) batxilergoan erregistratutakoa baino handiagoa da (% 0,7).

Bestalde, goi mailako heziketa zikloetan 21.502 pertsona matrikulatu egin dira, aurreko ikasturtean baino % 9,5 gehiago.

Izaera profesionaleko ikasketetan sakonduz, EUSTATen arabera, hauek dira 2015-16 ikasturtean ikasleen kopururik handiena bildu zuten erdi mailako heziketako lanbide-taldeak: Osasuna (% 15,3, +% 4,2ko aldakuntza aurreko ikasturtearekiko); Fabrikazio Mekanikoa (% 13,4, +% 1,9); Elektrizitatea eta Elektronika (% 9,8, -% 4,1); Garraioa eta ibilgailuen mantentze-lanak (% 8,8, -% 2,8); Administrazioa eta Kudeaketa (% 7,5, aldakuntzarik ez aurreko ikasturtearekiko) eta Instalazioa eta Mantentze-lanak (% 7,4, +% 4). Goi mailako heziketako graduen artean, nabarmentzekoa da hauen bolumena; Fabrikazio Mekanikoa (% 12,7, +% 1,2ko aldakuntza aurreko ikasturtearekiko); Zerbitzu Soziokulturalak eta Erkidegoarentzakoak (% 11,7, -% 3,8); Administrazioa eta Kudeaketa (% 11,5, -% 7,6); Elektrizitatea eta Elektronika (% 10,9, -% 9,5); Informatika eta Komunikazioak (% 8,6, -% 3,4); Osasuna (% 7,1, +% 0,9) eta Instalazioa eta Mantentze-lanak (% 6,5, -% 3).

Unibertsitateko irakaskuntzei dagokienez, 2014-15ean, guztira, 67.060 ikasle matrikulatu ziren EAEko unibertsitateetan. Horrek esan nahi du % 1,7ko jaitsiera egon dela aurreko ikasturtearekiko, azkenengo lau urteetako hazkunde-joera apurtuz. Ikasleen % 76 unibertsitate publikora doaz eta % 24 unibertsitate pribatuan matrikulatzen da. Bestalde, sexuaren arabera banaketak erakusten du emakume gehiago sartzen direla unibertsitatean.

Unibertsitate-graduazioari dagokionez, datuek erakusten dute % 4,5eko jaitsiera egon dela, 13.297 pertsonara heldu arte; hala, horietatik % 55,9 emakumeak dira.

Graduko ikasketei erreparatu⁸, ikaslerik gehienak Gizarte eta Zuzenbide Zientzien arloko ikasketetan graduatu ziren (% 53,1), eta ondoren Ingeniaritza eta Arkitekturakoetan (% 23,2). Neurri txikiagoan hauetan: Osasunaren Zientziak (% 10,3) Arteak eta Giza Zientziak (% 8,4) eta Zientziak (% 5). Ez da graduaziorik erregistratu titulazio bikoitzetik.

Sexu-desberdintasunak antzematen dira ikasketa-arloaren aukeraketan; hala, oro har, emakumeek Zientzien, Osasunaren Zientzien eta Gizarte eta Zuzenbide Zientzien barruan sartzen diren programak nahiago dituzte irakaskuntza teknikoak baino.

Hezkuntza-adierazleei dagokienez⁹:

- Eskolatzeta-tasa

EUSTATen datuek erakusten dute, batetik, eskolatzearen betetze-maila derrigorrezko irakaskuntza mailetan edota maila orokorretan edo hasierako lanbideko mailetan (% 100 6-15 urteko tartean eta % 98 16-17 urteko tartean). Bestetik, gazteen ehuneko altua mantentzen da prestakuntza arautuaren sisteman adin aurreratuagoetan, ratioa adina aurrera joan ahala murrizten bada ere.

Betetako eskolatzeta-tasak, hezkuntza-mailen eta adin-tarteen arabera, oro har, erakusten du pertsona gehienak adinagatik dagokien hezkuntza-mailan daudela. Horrela, adina aurrera joan ahala, guztizko eskolatzeta-tasa murrizten da eta ibilbide luzeagoko hezkuntza-mailei dagokiena hazten da.

- Ikaskuntza iraunkorrean parte hartzea

Hezkuntza, Kultura eta Kiroleko Ministerioaren datuen arabera, 2015ean, gure erkidegoan, 25 eta 64 urte bitarteko biztanleen % 12,9k prestakuntzako jardueretan parte hartu zuen. Ratio hori Estatuko batez bestekoa (% 9,9) eta EB28koa baino handiagoa da (% 10,7), baina oraindik ere ez da heltzen 2020rako proposatutako % 15eko Europako helburura. Hala, emakumeen parte-hartzea gizonena baino handiagoa da (% 13,7 eta % 12,1, hurrenez hurren).

⁷Graduko ikasketak hartzen dira erreferentziazat Bolonia Planaren ikasketa-egitura nahiko finkatuta dagoelako.

⁸ Hezkuntza-adierazleen bilakaeraren laburpena honako erreferentzia hauek iturri nagusitzat hartuz egin da:

- Hezkuntzaren egoera. ELGA adierazleak.

- EUSTATen Irakaskuntzaren Estatistika.

- Hezkuntzaren kopuruak Espainian, Hezkuntza eta Zientziaren Ministerioarenak.

Zehaztasun gehiago jakiteko, kapitulu honetako dagokion atalera jo.

- Hezkuntzako gastu publikoa BPGdren gainean.

EUROSTATen datuen arabera, 2013an, Estatuko gastu publikoa hezkuntzan BPGdren % 4,19koa izan zen, EB28ko batez bestekoa baino ratio txikiagoa (% 5,3) eta % 6a gainditzen duten erreferentziako estatu kideen ratioarengandik urrun, hau da, Suedia, Finlandia, Txipre, Malta, Belgika eta Herbehereak.

Bestalde, 2014an, Hezkuntza, Kultura eta Kiroleko Ministerioaren datuen arabera, Hezkuntza Administrazioen gastua BPGdrekiko % 4,01ekoa izan zen EAEn, Estatukoa baino ratio handiagoa (% 3,79) eta EAEn 2013an erregistratutakoa baino apur bat handiagoa (% 3,99).

Horrenbestez, iturriak bat ez badatoz ere, Erkidegoak BPGdrekiko duen gastu publikoa arlo horretan erreferentziako herrialdeena baino txikiagoa dela esan daiteke.

Hezkuntza Administrazioek unibertsitatekoa ez den eta unibertsitatekoa den hezkuntzan egindako gastua bereiziz, ondorioztatzen da gure erkidegoak estatuko batez bestekoa gainditzen duela unibertsitatekoa ez den hezkuntzan (BPGdren % 3,22 % 2,78ren aurrean) egindako esfortzuan (BPGdrekiko gastuaren ehunekoa), baina ez unibertsitateko hezkuntzan egindako esfortzuan (% 0,7 % 0,89ren aurrean).

Aldi berean, Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Sailaren gastua (hezkuntza-arloa) 2015ean 2.560,6 milioi eurora heldu zen. Horrenbestez, % 1,9ko hazkundea zen aurreko ekitaldiarekiko. Partaidetza hori, Eusko Jaurlaritzaren guztizko gastuan, %25ekoa izan zen, aurreko urteko ratio bera. Gastu horrek EAeko BPGdren % 3,7 hartzen du, 2014an erregistratutakoaren antzeko ehunekoa.

Bestalde, 2015eko aurrekontuetan, 2.530,1 milioi eurokoa zen Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailak soilik hezkuntzarako erabilitako partida. Horrek %0,2ko gehikuntza dakar aurreko urtean likidatutako gastuaren aldean. Eusko Jaurlaritzaren gastuen aurrekontuan duen partaidetzaren ehunekoa %23,4 da. Gastu hori EAeko BPGdren % 3,53 da; 2015ean, berriz, % 3,60koa izan zen.

- Ikasle bakoitzeko gastu publikoa (publikoa eta itundua).

EUROSTATen arabera, ikasle bakoitzeko gastua hezkuntza-erakunde publiko eta pribatuetan¹⁰, 2013an, 6.216 eurokoa zen Estatuan, Portugalen, Frantzia, Irlandan, Eslovenian, Finlandian, Alemanian eta Belgikan antzemandakoaren azpitik (6.641 eta 8.391 euro bitartean) eta Txipren, Herbehereetan, Danimarkan, Austrian, Suedian, Erresuma Batuan eta Maltan erregistratutakoarengandik urrun (8.654 eta 13.437 euro bitartean).

Hezkuntza, Kultura eta Kiroleko Ministerioaren arabera, zentro publikoen ikasle bakoitzeko gastu publikoa unibertsitatez kanpoko irakaskuntzan, Lan Heziketa alde batera utzita, 6.448 eurokoa izan zen EAEn 2014. urtean. Beraz, berriz ere gure erkidegoa da ikasle bakoitzeko gasturik handiena duena, koizientea apur bat murriztu bada ere aurreko urtearekiko. Estatuko batez bestekoa 4.537 eurokoa zen eta, beraz, ikasle bakoitzeko gastua EAEn Estatukoa baino %41,7 handiagoa zen.

Zentro publikoen ikasle bakoitzeko gastu publikoa unibertsitatez kanpoko irakaskuntzan, 8.976 eurokoa izan zen EAEn. Beraz, berriz ere dugu gure erkidegoa ikasle bakoitzeko gasturik handiena duena, koizientea aurreko urtearekiko ere murrizten bada ere. Deigarria da ikasle bakoitzeko kostuaren aldea sareko guztizkoaren artean eta sare publikoaren artean EAEn, gastuaren % 39,2ra heltzen dena. Beste autonomia erkidegoek, Nafarroak izan ezik, % 20ko aldea gainditzen dute.

⁹ Adierazle honek erakunde publiko eta pribatuen gastu publikoa eta pribatua hartzen ditu kontuan, prestakuntza okupazionala barne hartzeaz gain. Hala, konbertitutako euroetan kalkulatuta dago, PPS erabiliz. Hezkuntza-maila guztiak hartzen dira kontuan, lehen haurtzaroko hezkuntza-garapena izan ezik (haur hezkuntzako lehenengo zikloa). Hau da, Lehen Hezkuntza; Bigarren Hezkuntzako 1. eta 2. Etapa eta Goi-mailako Hezkuntza.

Bestalde, Eusko Jaurlaritzaren aurrekontu-likidazioaren arabera, hezkuntzan ikasle bakoitzeko egindako gastuaren ratioa (ikasleak guztira, hau da, araubide orokorrekoak¹¹ eta berezikoak¹²), 2014 eta 2015 bitartean, berriz igo zen eta 5.227tik 5.259 eurora igaro zen.

- **Ikasle bakoitzeko gastu publikoa (erakunde publikoak).**
Hezkuntza, Kultura eta Kiroleko Ministerioaren arabera, zentro publikoen ikasle bakoitzeko gastu publikoa Unibertsitatez kanpoko irakaskuntzan, Lan Heziketa alde batera utzita, 8.976 eurokoa izan zen EAEn 2014. urtean. Beraz, berriz ere dugu gure erkidegoa ikasle bakoitzeko gasturik handiena duena, koizientea aurreko urtearekiko ere murrizten bada ere. Estatuko batez bestekoa 5.169 euro zenez gero, ikasle bakoitzeko batez besteko gastua ikastetxe publikoetan %75,4 handiagoa izan zen EAEn Estatuan baino.

- **Hezkuntza eta prestakuntza goiz uztea.**
Hezkuntza, Kultura eta Kiroleko Ministerioak argitaratutako informazioaren arabera, gure erkidegoan, hezkuntza eta prestakuntza goiz uzten dutenen tasak beheranzko joera erakusten du eta 2016an % 7,9koa izan zen, EB28ko batez bestekoaren azpitik (% 11) eta estatukoaren azpitik (% 19). Horrela, EAEk 2020rako ezarritako % 10eko Europako helburua lortu du.

Hala, tasa hori altuagoa da gizonezkoen artean emakumezkoen artean baino herrialde gehienetan. EAEn, 2016an, tasa maskulinoa femeninoa baino 5,7 puntu handiagoa izan da (% 10,7 eta % 5). Hau da, gure erkidegoan, Europako helburua lortu egin da emakumeek izandako emaitza onari esker.

- **PISA proiektua** Irakurmenean eta gaitasun zientifikoan eta matematikoan lorturiko batez besteko emaitzak. *PISA 2015* edizioak desberdintasun metodologikoak aurkezten ditu aurrekoekin alderatuz, emaitzak aztertzerakoan kontuan hartu beharrekoak. Nagusien artean, hauek aipatu behar dira:
 - Hau izan da lehenengo urtea aplikazio osoa ordenagailuz egin dena.
 - Geruzatutako lagin bat hautatu zen hezkuntza-sare eta hizkuntza-ereduen arabera, baina ez aurreko edizioetako laginetan aplikatutako sei geruzen arabera. Erabaki honek, besteak beste, bi ondorio ditu: batetik, lagina aurreko edizioetan baino txikiagoa da eta, bestetik, lagina euskal hezkuntza-sistema egituratzen duten hiru hizkuntza-ereduen arabera geruzatu zen, baina ez 2012ra arte laginaren erreferentzia izandako sei estratuen arabera.
 - 2015eko edizioan, frogei euskaraz erantzun diete ez soilik familian euskaldunak diren ikasleek, baizik eta familian gaztelaniaz hitz egiten duten ikasle batzuek ere.

Gaitasun zientifikoan, ebaluatutako hiru gaitasunen artean Euskadiren emaitzetan beherakada handiena eman da, 23 puntuko aldearekin 2012ko edizioarekin alderatuta. Hala eta guztiz ere, kontuan hartu behar da ekonomia lankidetzat eta garapenerako antolakundeko herrialde gehien gaitasun zientifikoko emaitzek, europar batasuneko herrialde gehienak barne, okerrera egin dutela. Horrela, EAEn puntuazioa (483 puntu) ELGAn eta Espainiaren batez bestekoa baino baxuagoa da (493 bi kasuetan). Autonomia erkidegoen arabera, puntuaziorik altuenak Gaztela eta Leonen (519), Madrilgo Erkidegoan (516), Nafarroan (512) eta Galizian (512) eman dira.

Aipatu beharra dagoen beste adierazle bat da euskal ikasleek askoz gutxiago parte hartzen dutela zientziekin lotutako eskolaz kanpoko jardueretan, ELGAko ikasleekin eta Espainiako batez bestekoarekin alderatuta. Izan ere, euskal ikasleen % 4,9k baino ez du parte hartzen zientzia-lantegietan, ELGAn % 39,3aren aurrean. Hala, % 38k hartzen dute parte zientziekin lotutako lehiaketetan eta ehuneko hori % 66,5era heltzen da ELGAN.

¹⁰ Unibertsitatekoa eta Unibertsitatekanpokoak.

¹¹ Arte Plastikoak eta Diseinua; Hizkuntzak; Musika; Dantza; Kirola eta Diseinuko Goi-mailako Ikasketak.

Irakurketa-gaitasunari dagokionez, esan daiteke Euskadik berezko laginarekin parte hartu duen azterlan honen bost edizioetan, ELGA eta Euskadiren emaitzen aldea ez dela nabarmena izan estatistikoki. Espainiako batez besteko emaitzei dagokionez, Euskadiren puntuazioa nahiko altuagoa izan da 2003tik 2012ra, baina 2015ean estatistikoki berdindu ziren. Autonomia erkidegoen arabera, puntuaziorik onenak lortu dituzte Gaztela eta Leonak (522), Madrilgo Erkidegoak (520), Nafarroak (514) eta Galiziak (509), ELGAko herrialdeen multzoaren batez bestekoa gainditzen baitute (493).

Gaitasun matematikoari dagokionez, EAEn emaitzak 12 puntuko okerragotzea izan du 2012ko edizioarekin alderatuta (492 eta 505). 2003tik lortutako emaitzetatik baxuena da hori. Hala, 2015eko edizioko puntuazioaren jaitsierarekin, Euskadi ELGAren batez bestekoa dago. Autonomia erkidegoen arabera, puntuaziorik altuenak Nafarroarenak (518), Gaztela eta Leonenak (506), Errioxarenak (505) eta Madrilgo Erkidegoarenak dira (503), ELGAko herrialde guztien batez bestekoa baino handiagoak (490).

EAEn eta posiziorik onena duen autonomia erkidegoaren emaitzen arteko aldea 36 puntukoa da zientzietan (Gaztela eta Leon), 31 puntukoa irakurketa-gaitasunean (Gaztela eta Leon) eta 26koa matematiketan (Nafarroa).

Emaitzen aldakortasunari dagokionez, 95 eta 5 pertzentilen arteko puntuazio-aldearen arabera neurtuta, Euskadik hiru gaitasunetan duen emaitzen aldakortasun baxuak adierazten du euskal hezkuntza sistema oso sistema bidezkoa dela, nazioarteko batez bestekoa baino askoz gehiago. Hala ere, emaitzak hobetu beharko lituzke bikaintasuneko sistema bihurtzeko.

Errendimendu-mailen arabera emaitzei dagokionez, 2012 eta 2015 bitartean, hiru gaitasunetan, errendimendu baxuko mailetan (egoerak okerrera egiten du); beraz, ehunekoa Europaren % 15eko helburutik aldentzen da. Bestalde, bikaintasun-mailek okerrera egiten dute gaitasun zientifiko eta matematikoan, baina ez irakurketa-gaitasunean.

Sexuaren arabera emaitzei dagokionez, gaitasun zientifikoan, ez dago alde nabarmenik nesken eta mutilen puntuazioaren artean; irakurketa-gaitasunean, aldea murriztu bada ere, neskek mutilek baino puntuazio hobea lortzen dute eta, gaitasun matematikoan, bi sexuen arteko aldea murriztu den arren, mutilek neskek baino puntuazio altuagoa lortzen dute.

- Prestakuntza Goi-mailako Hezkuntzan 30etik 34 urtera bitarteko biztanleengan Hezkuntza, Kultura eta Kiroleko Ministerioak argitaratutako informazioaren arabera, EAEn, 30-34 urteko biztanleen ikasketa tertziarioen tasa % 54,2koa da; zifra horrek EB28ko batez bestekoa hobetzen du (% 38,7) eta, izan ere, erregistrorik onenen mailan dago. Hala ere, 2010 eta 2015 bitartean, tasa hori ehunekoazko 5,6 puntu murriztu egin da. Generoa kontuan hartuta, antzeman da handiagoa dela emakumezkoen artean (% 60,8), 13,2 puntuko aldearekin gizonezkoen tasarekiko (% 47,6).
- Unibertsitate-adierazleak. 2016

Errendimendu, eskola-uzte, aldaketa eta egokitasun tasak

EAEn, graduiko ikasleen errendimendu-tasa (gainditutako kredituen eta matrikulatutako arteko harremana, 2014-15 ikasturtean, % 80koa izan zen, unibertsitate guztien batez bestekoa baino gehiago (% 77,5). EAE zazpigarren postuan dago autonomia erkidegoen rankingean. Emakumeek autonomia erkidego guztietan dituzte gizonezkoek baino tasa altuagoak.

EAEn, masterreko ikasleen errendimendu-tasa % 92,6koa izan zen 2014-15 ikasturtean, graduiko ikasleen errendimendu-tasa baino ratio handiagoa eta unibertsitate guztien batez bestekoa baino handiagoa (% 92,6 eta

% 88,7). Horrela, EAE laugarren postuan dago autonomia erkidegoen rankingean. Emakumeek gizonetako baino tasa handiagoak dituzte autonomia erkidego guztietan, Balear Uharteetan izan ezik.

Ikasketak uztearen tasa ikasketen lehenengo urtean (titulazio zehatz batera sartutako eta lehenengo urtean ikasketak utzitako ikasleen ehunekoa), graduiko ikasleei dagokienez, 2014-15 ikasturtean, % 13,8koa izan zen 2012/13 ikasturteko ikasleen taldearentzat. Hala, EAEk hirugarren uzte-tasari baxuena erregistratzen du.

Ikasketak uztearen tasa masterreko lehenengo urtean % 7,2koa izan zen 2012/13 ikasturteko ikasleen taldearentzat. Horrela, EAEk bigarren uzte-tasari baxuena erregistratzen du.

Graduko ikasle berberentzat, ikasketen lehenengo urtean beste ikasketa batzuetara aldatutako ikasleen tasa % 6,2koa izan zen, unibertsitate guztien batez bestekoa baino gutxiago (% 7,5). Horrela, gure erkidegoak laugarren tasari baxuena erregistratzen du.

Masterreko ikasle berberentzat, ikasketen lehenengo urtean beste ikasketa batzuetara aldatutako ikasleen tasa % 2,3koa da, unibertsitate guztien batez bestekoa baino apur bat gutxiago (% 2,9). EAE erdibideko postu batean dago autonomia erkidegoen rankingean.

Horrela, gure erkidegoko graduiko ikasleak ez dira ikasketez gehien aldatzen dutenak, ezta gehien uzten dituztenak ere, beste autonomia erkidego batzuetan antzemandako jokabidearekin alderatzen bada.

Sexuaren arabera, graduiko zein masterreko emakumezko ikasleek gizonetako baino uzte- eta aldaketa-tasa baxuagoak dituzte.

Azkenik, graduiko ikasleen egokitasun-tasa (gradua aurreikusitako denboran bukatzen duten ikasleen ehunekoa) % 43,4koa da 2011/12 ikasturtean hasitako lau urteko graduatutako ikasleen kasuan eta % 42,1koa bost urteko iraupen teorikoa duten eta 2010/11 ikasturtean hasitako graduatutako matrikulatutakoentzat. Hala, ehuneko horiek unibertsitate guztien batez bestekoak baino handiagoak dira, % 33,2 eta % 36,5, hurrenez hurren.

Bestalde, masterreko ikasleen egokitasun-tasa % 81ekoa da 2014/15 ikasturtean hasitako urtebeteko masterreko ikasleen kasuan eta % 83,2koa 2013/14 ikasturtean hasitako eta aurreikusitako bi urteko iraupena duten graduatutako matrikulatutakoentzat. Hala, ehuneko horiek unibertsitate guztien batez bestekoak baino handiagoak dira, % 73,4 eta % 69,4, hurrenez hurren.

- Shangaiko rankinga. Espainiak 12 unibertsitate ditu rankingeko lehenengo 500 postuen artean. Estatuko rankingean, Bartzelonako Unibertsitatea da lehenengoa, mundu mailako 200 unibertsitate onenen artean dagoena. Jarraian, Madrilgo Unibertsitate Autonomoa eta Granadako Unibertsitatea daude, biak mundu mailako 200 unibertsitate onenen artean daudenak.

UPV-EHU, 500 unibertsitate onenen artean dagoena, estatu mailako rankingean hamargarren postuan dago, hauen atzetik: Bartzelonako Unibertsitatea, Madrilgo Autonomoa, Granadako, Bartzelonako Autonomoa, Madrilgo Konplutentsea, Kataluniako Politeknikoa, Valentziako Politeknikoa, Pompeu Fabra eta Santiago de Compostelakoa.

Nazioartekotzea

EAE, nazioarteko ikasleen kopurua 2.125era igo zen 2014/15 ikasturtean. % 54 emakumeak ziren eta % 46a gizonak; hala, gehienak unibertsitate publikoan matrikulatu ziren (guztizko kopuruaren % 69,6). Jatorrizko herrialdeari dagokionez, nabarmentzekoak dira Latinoamerikatik eta Karibetik datozenak (guztizko kopuruaren % 47,3) eta EB28koak (% 27,2). Estatuan, gehiago dira EB28ko herrialdeetatik datozenak Latinoamerikatik eta Karibetik datozenak baino.

Halaber, ikusten da, Estatuan, ateratzen diren 100 ikasle bakoitzeko 140 sartzen direla; EAEn, aldiz, egoera aurkakoa da. Izan ere, ateratzen diren 100 ikasle bakoitzeko 60 sartzen dira eta hori ratorik baxuena da Extremadurakoarekin batera.

Gainera, 2014an Euskal Administrazio Autonomoak kulturaren likidatutako gastua, Hezkuntza, Kultura eta Kiroleko Ministerioaren datuen arabera, % 26,5 hazi zen 2012ko datuekin alderatuta. Hala, gastu hori gure erkidegoko BPGdren % 0,19 da (% 0,15 aurreko urtean) eta Estatu batez besteko ratioa gainditzen du (% 0,1). EAEn biztanle bakoitzeko gastua kulturaren 55,8 eurokoa zen 2014an, 2013an baino ehunekoazko 11,9 puntu gehiago.

Bestalde, euskal etxeek ondasunetan eta zerbitzu kulturaletan egindako gastua, 2015ean, 684,7 milioi eurokoa zen, hau da, % 1,5eko igoera egon da. Etxeko batez besteko gastua 762,2 eurokoa izan zen (+% 1 aurreko urtearekiko). Pertsona bakoitzeko batez besteko gastua 320,2 euro zen 2015ean, 2014an baino % 1,5 gehiago.

Natur ingurunearen egoera

Airearen kalitatea, Eusko Jaurlaritzaren arabera, nabarmen hobetu da azken urteetan EAEn, eta argitaraturiko azken datuen arabera, batez besteko iraunkortasun-adierazlea %99,2 da, 2014ko ratioa baino handiagoa (%98,8). Adierazle hori bi hauen arteko erlazioaren bidez lortzen da: "Oso ona", "Ona" eta "Hobetu daiteke" kalifikazioa duten eguneko kopurua gehi urteko egun kopurua. Termino agregatuetan, airearen kalitatea oso ona edo ona deneko urteko egunen portzentajeak gora egin zuen 2014 eta 2015 bitartean: %78,4tik %83,4ra.

Kontsumoko urak direla eta, EINek eginiko "Uraren hornidurari eta tratamenduari buruzko inkesta"ren arabera, 2014an 184,8 Hm3 da EAEn hornidura publikorako erregistraturiko eta banaturiko ur bolumena, hots, aurreko urtean baino %3,9 gutxiago. 184,8 Hm3 horien % 79,3, hots, 146,6 Hm3 etxeetan ura hornitzeko erabiltzen da (gainerakoak gutxi gorabeherakoak dira). Bolumen horretatik, % 62,7 etxeetan ura hornitzeko erabiltzen da, % 30,8 sektore ekonomikoetarako (industria, zerbitzuak eta abeltzaintza), eta % 6,6 udal kontsumoetarako (lorategiak ureztatzea, kaleetan ura botatzea eta beste erabilera batzuk).

Erregistratu gabeko ura itxurazko galeretan (neurketako akatsak, iruzurrak eta gutxi gorabeherako kontsumoak) eta benetako galeretan (ihesak, hausturak eta matxurak saneamendu sarean) bereizten dira. Azken horiek eskuragarri dagoen guztiaren %8,9, izan zen 2014. urtean, 2013an izandako %3,5aren gainetik baina Estatuan zenbatetsitako %15,2aren azpitik.

EAEko uraren per capita kontsumoa Estatu batez bestekoa baino txikiagoa da berriz ere: 116 litro/biztanle/egun (132 litro Estatuan), nahiz eta 2013 eta 2014 bitartean jaitziera egon den, % 5,7koa, alegia. Uraren aleko balioa 1,75euro/m3 izan zen, bi urtez jarraian hazkundeak bilduta; hala ere, Estatuan baino txikiagoa izaten jarraitzen du (1,89 euro/m3), hor ere igoerak izanik.

Hondakinak sortzearen eta kudeatzearen arloan, Eusko Jaurlaritzaren Ingurumen, Lurralde Plangintza eta Etxebizitza Sailaren datuen arabera, %13,7 egin zuen gora kudeaturiko hondakin arriskutsuen guztizko kopuruak. Ez-arriskutsuetan, berriz, %8,6 2013-2015eko epealdian (ez dago 2014ko daturik). Horrela, 2014an 323.398Tm hondakin arriskutsu kudeatu ziren, 3.535.977 Tm hondakin ez-arriskutsu, 2015ean. Horrela, 2014an 323.398Tm hondakin arriskutsu kudeatu ziren, 3.535.977 Tm hondakin ez-arriskutsu, 2015ean.

Hondakin arrisku guztien artean, hondakin arriskutsuen % 66,6 birziklatu egin zen edo konposta egin zen (%68,7 2013an), %1 energiaren aldetik balioztatu zen (%0,5 2013an), %0,8 errautsi zen (%0,1 2013an), eta gainerako %31,5a desagerrarazi (%30,6 2013an). Bestalde, hondakin ez-arriskutsu guztietatik, 2015ean, %53,3 birziklatu edo konposta egin zen, %3,9 energiaren aldetik balioztatu zen eta gainerako %42,8 desagerrarazi. 2013an, hauek ziren portzentajeak: %59,3 birziklatu edo konposta bihurtu zen, %2,2 energiaren aldetik balioztatu zen eta %38,5 desagerrarazi.

Hiriko hondakinei dagokienez, EAEn 2013,498 Kg hiri hondakin kudeatu ziren biztanleko (Estatuan 528,2 zenbatetsi dira) eta 502 Kg/biztanle 2015ean (Eusko Jaurlaritzaren estatistikak ez dakar 2014ko informaziorik), eta horietatik 393 kg etxeko hondakinei dagozkie eta 109 merkataritzako hondakinei. 502 Kg/biztanle horietatik, 163 birziklatu egin ziren, 121 energiaren aldetik balioztatu eta errautsi ziren eta 121 konpostari dagozkio (ongarri organikoa). Gainerakoa, hots, 161 kg, Hondakindegira eraman ziren. 2013ko datuen aldean, nabarmen handitu zen energiaren aldetik balioztatu eta erretako hondakinen kopurua (93 kg-tik 212Kg-ra biztanleko), konpost bihurturikoek %10 egin zuten gora, birziklatuetan %28ko jaitsiera izan zen eta hondakindegira eramandakoetan %41.

Lurralde historikoen arabera azterketak joera bera erakusten du, baina diru-kopuru ezberdinak ematen dituzte. Hala, Araban handitu egin zen hondakin balioztatuaren per capita bolumena (15 Kg/biztanle gehiago 2013an baino), baita konposterakoak (9 Kg/biztanle gehiago 2013an baino) eta behera egin zuten hondakindegira eramandakoek (97 Kg/biztanle gutxiago 2013an baino) eta birziklatuek (16 Kg/biztanle gutxiago 2013an baino). Bizkaian, hondakin balioztatuaren per capita bolumenean 26 Kg/biztanle gehiago bildu zen, eta konposterakoena, berriz, 1 Kg/biztanle. Hondakindegietara eramandakoetan, berriz, 45 Kg/biztanleko jaitsiera izan zen eta 34 Kg/biztanleko birziklatuetan. Gipuzkoan, hondakin balioztatuaren per capita bolumenean 35 Kg/biztanle gehiago bildu ziren, eta konposterakoetan 25 Kg/biztanle (nabarmena da, Arabako eta Bizkaiko hazkunderen aldean). Hondakindegietara eramandakoetan, berriz bolumen txikiagoa bildu zen: 10 Kg/biztanle gutxiago eta birziklatuetan 25 Kg/biztanle gutxiago.

Amaitzeko, EINek eginiko "Industri enpresek ingurumenaren babesean eginiko gastuaren inkestak" erakusten duenez, EAEn, 2014an, gastu horrek %3,9 egin zuen behera (ohiko gastua eta inbertsioa) 2013aren aldean, eta bi urtez jarraian jaitsierak izan dira. Intentsitatearen aldetik, jaitsiera txikia ikusten da 2014an 2013aren aldean, hamarren batekoa, eta %0,28an kokatzen da, baina ratio hori Estatukoa baino handiagoa da (Estatuan %02,koa da). Hala, EAEk bosgarren tokia izan zuen 2014an, honako hauen atzetik: Asturias eta Nafarroa (bietan % 0,4), Gaztela-Mantxa (%0,37) eta Kantabria (%0,33), eta Galiziaren parean (%0,28).

Osasuna eta osasun sistema

Hasteko, zenbait adierazle emango ditugu, biztanleriaren osasun egoerara hurbildu ahal izateko, hau da: mendetasuna, bizi-itxaropena eta heriotza tasa.

Bizi-itxaropena (BI) jaiotzean adierazleak goranzko bilakaera du denboran herrialde garatu gehienetan, eta Osasun, Gizarte Zerbitzu eta Berdintasuneko Ministerioaren arabera, 2013an gizonezkoen BI Euskadin eta Estatuan antzekoa da (80,2 eta 80,1), hots, 28-EBko batez bestekoaren gaineratik. Emakumeen BI, berriz, handiagoa da EAEn Estatuan baino (87,1 urte eta 86 urte), eta biak 28-EBko batez bestekoa baino handiagoak dira (83,3). Ikusten denez, emakumeek gizonezkoek baino bizi-itxaropen handiagoa izaten jarraitzen dute, baina diferentzia positiboa murriztuz doaz, EAEn nahiz Estatuan.

Alabaina, horrek ez dakar, ezinbestean, adierazle hori igotzen deneko bizitzako urte guztiak osasun egoera onean bizi izandako urteak izatea, zeren eta pertsonen gaixotasunak eta osasun arazoak izan baititzakete eta horien ondorioz bizi-kalitatea galdu, nahiz eta horiek gaixotasun guztiak heriotza berehala ez eragin.

Oro har, eritasun kronikoak deritzenekin gertatzen da hori; izan ere, gaixotasun horiek lagungarriak dira heriotza tasak pixkanaka balioa gal dezan osasunaren egoeraren adierazle gisa. Hartara, bere ondorioen bidez neurtu beharra dago eritasuna, jarduera egiteko muga edo ezintasuna adibidez.

Osasun, Gizarte Zerbitzu eta Berdintasuneko Ministerioaren arabera, EAEn nahiz Estatuan goranzko joera dute Bizitza Urte Osasuntsuek jaiotzean, gizonezkoentzat nahiz emakumezkoentzat, baina hazkundera handiagoa da Estatuan EAEn baino 2009 eta 2013 urte bitartean.

Bestalde, EAEn nahiz Estatuan BIren sexuaren arabera diferentziak nabarmen murrizten dira jarduera mugarik gabe bizi izandako urteak kontuan hartzen direnean, halako moldez non BI-ko datu hobeak lortzen diren emakumeengan gizonekiko, gehienbat jarduera mugatuarekin bizi izandako urteengatik.

Hala, BUO 69,2 zen EAEn 2013. urtean emakumeentzat eta 68,2 gizonentzat, eta urte berean, BI 87,1 urte izan zen emakumeetan eta 80,2 gizonetan, hots, jarduera mugatuko bizitzako 17,9 emakumeetan eta 12 gizonetan. Emakumeak gizonak baino 6,9 urtez gehiago bizi ziren 2013an; alabaina, jarduera mugarik gabeko urteen batez bestekoa urtebete handiagoa baino ez zen izan (emakumeen alde).

Bestalde, Espainian BUOak jaiotzean 66,2 ziren emakumeentzat eta 67,5 gizonentzat, eta urte berean, BI 86 urte izan zen emakumeetan eta 80,1 gizonetan, hots, jarduera mugatuko bizitzako 19,8 emakumeetan eta 12,6 gizonetan. Emakumeak gizonak baino 6,9 urtez gehiago bizi ziren 2013an; alabaina, jarduera mugarik gabeko urteen batez bestekoa urtebete handiagoa baino ez zen izan (emakumeen alde).

Bestela esanda, gora egin dute bai Blek bai BUOek ere, baina gizonak emakumeen aldean BUOen duten goranzko joera horren neurri handiago hori dela-eta, desagertuz doaz Blren aldetik sexu baten eta bestearen arteko diferentziak (are gehiago, kontrako joera ageri da Estatuan) jarduerako mugarik gabeko urteak kontuan hartzen direnean.

2014an, mendetasun tasa (16 urtetik beherako biztanleen eta biztanleria produktiboaren -16 eta 64 urte bitartekoa- artean dagoen erlazioa da) EAEn handiagoa izan zen Estatuko batezbestekoa baino (%55,8, %52,1aren aldean), eta hirugarren tasarik handiena da Gaztela eta Leonen eta Galiziaren atzetik. 2000 eta 2014 bitartean, tasaren aldakuntzarik handiena gure Erkidegoan gertatu zen, 12,3 puntu gehituta (Osasuneko Nazio Sistemaren 2015eko Urteko Txostenaren arabera).

64 urtetik beherako biztanleriaren mendetasunari dagokionez, Euskadik %32,7ko ratioa zuen 2014an, 28-EBko batez bestekoa (%27,5) eta Estatuko batezbestekoa (%27,6) baino handiagoa. Zehazki, laugarren tasarik handiena zuen, Gaztela eta Leonen (%37,3), Galiziaren (%37) eta Asturiasen (%36,5) atzetik.

Heriotza tasari dagokionez, informazio-iturri beraren arabera, autonomia erkidego guztietan murriztu dira heriotza tasak azken urtean, eta 2014an, adinagatik¹³ doituriko 100.000 biztanleko heriotza tasa txikiagoa da EAEn Estatuko batez bestekoa baino (425 eta 448). Beste AAEE batzuekin erkatuta ikusten denez, EAEk emaitza ona du. Hala, Andaluzian 496 da tasa, Katalunian 431 eta 463 Valentziako Erkidegoan. Madrilek, bestalde, 385eko ratioa du, EAEko tasa baino txikiagoa.

Galdutako balizko bizitza urteak aztertuta (GBBU), osasun publikoan, heriotzak gazteenen heriotzak eragindako inpaktua islatzeko neurri ona izanik, hauxe ondorioztatzen da: Eusko Jaurlaritzaren Osasun Sailaren arabera, hona hemen gizonetan heriotza goiztiarraren bost kausa nagusiak (2008-2015eko datuak): trakea, bronkio eta birikako minbizi gaiztoa, kardiopatia iskemikoak, suizidioak eta nork bere buruari eragindako zauriak, motordun ibilgailuen trafikoko istripuak eta zirrosia eta gibelaren gaixotasun kronikoak. 2014an koloneko tumore gaiztoak ere toki nabarmena hartu zuen gizonen heriotza goiztiarraren eragileen artean. Emakumeei dagokionez, urte bereko datuak aztertuz, hauexek dira hiru kausa nagusiak: bularreko tumore gaiztoak; trakea, bronkio eta birikako tumore gaiztoak eta suizidioak eta nork bere buruari eginiko zauriak. Zenbait gaixotasunek presentzia txikiagoa izan dute aurreko urteetan baino, zerebro-baskularrak edo zirrosia adibidez; alderantziz, emakumeen heriotza goiztiarrak gora egon du koloneko, umetokiko eta entzefaloko tumore gaiztoek eraginda

¹² Tasa gordina populazioaren gaineko esperientziaren laburpen erarik errazena eta zuzenena da. Heriotza tasa orokorrak oso lotura estua du adinarekin, halako moldez non oso ezberdinak izango baitira adinaren araberrako heriotza tasa espezifikokoak. Tasa gordinak sortzen duen "batez besteko balio" horren atzean, adin-estratuaren araberrako heriotza tasa espezifikoen heterogeneotasuna dago.

Gaia bereziki garrantzitsua da biztanleriaren edo epealdi desberdinen arteko tasak erkatzen direnean, zeren eta, biztanleriaren osaera ezberdina bada, balizko ezberdinen zati bat behintzat estratuaren arteko aldeengatik izan baitaiteke.

"Doikuntza" eta "estandarizazio" terminoak erabiltzen dira, biak ala biak, laburpen-neurriak taldeen artean erkatzeko modua errazteko; hartara, talde artifizialak egiten dira prozedura matematikoen bidez.

Hala, adinaren araberrako heriotza tasa estandarizatu (HTE) lurralde batean erregistraturiko heriotza kopuruari dagokio (100.000 biztanleko adierazita) heriotza tasaren arabera, sexuka eta adinka banatuta, eta biztanleri tipo edo estandarreko adinen araberrako egitura erabiliz.

Zuzeneko estandarizazio deritzon metodo horrek heriotza tasen batez besteko haztatua kalkulatzeko du adin-taldeen arabera, non haztapan-koefizienteak erreferentzia estandarreko biztanleria den.

Orain, Euskadiko, Estatuko eta EBko laguntzako baliabideen eta jardueraren zenbait adierazle emango ditugu.

Baliabideen arloan, Osasun, Gizarte Zerbitzu eta Berdintasuneko Ministerioaren arabera, oinarrizko arretako 0,8 mediku (familia-medikuntza eta pediatria) zituen EAEk 1.000 biztanleko 2014an esleituriko mila pertsonako. Tasa hori bat dator Estatuko batezbestekoarekin. Oinarrizko arretako erizainen 0,7ko tasa Estatukoaren (0,6) antzekoa zen esleituriko 1.000 biztanleko; bakarrik Gaztela eta Leongo (0,9) eta Galiziako (0,8) ratioek gainditzen dute.

Bestalde, EAEko arreta espezializatuko medikuen eta erizainen 1.000 biztanleko tasa autonomia erkidegoetako altuena da EAEEn (hurrenez hurren, 2,1, eta 1,8ko batezbestekoa Estatuan eta 4,4, eta 3,1ko batezbestekoa Estatuan).

Ikuspegi ebolutiboaren gaineko azterketak agerian uzten du zerbitzuan den ohe kopuruak beheranzko joera duela. Berez, 2008 eta 2014 bitartean, Osasun, Gizarte Zerbitzu eta Berdintasun Ministerioaren arabera, zerbitzuan den ohe kopurua (zentro publikoetan eta pribatuetan) behera egin du Euskadin, 1.000 biztanleko 3,8tik 3,4, eta Estatuan, berriz, 3,2tik 3ra.

Bestalde, zerbitzuan den ohe kopuruak goranzko joera erakusten du EBko herrialde guztietan. EBko ohe kopuruaren murriztapen hori gertatu da, neurri batean, aurrerapen teknologikoen eta ingresatu gabeko jardueraren hazkundearen ondorioz (bereziki kirurgia ambulatorioa) ospitaleratzeke beharretan jaitsiera izan delako.

Berez, 2008 eta 2014 bitartean, Osasun, Gizarte Zerbitzu eta Berdintasun Ministerioaren arabera, zerbitzuan den ohe kopurua (zentro publikoetan eta pribatuetan) behera egin du Euskadin, 1.000 biztanleko 3,8tik 3,4, eta Estatuan, berriz, 3,2tik 3ra. 28-EBn 5,3 oheko tasa erregistratu zen 1.000 biztanleko, hain zuzen Estatuko eta gure Erkidegoko bakoitza baino handiagoa.

Laguntzako jarduerari dagokionez, Osasun, Gizarte Zerbitzu eta Berdintasun Ministerioaren arabera, ONSko oinarrizko arretako medikuntzara (familia eta pediatria) jotzeko EAEko herritarrek duten batezbesteko maitasunak goranzko joera izan zuen 2015ean, hots, 5 bisita esleituriko pertsonako eta urteko. Estatuko batezbestekoa, berriz, 5,3aren inguruan dago. Euskal emakumeek gehiago erabiltzen dituzte batez beste gizonezkoek baino (kontuan hartu behar dugu familia eta pediatria barne hartzen dituela datuak eta adierazle horren generoaren araberrako banakapena dagoela): 5,6 bisita esleituriko pertsonako (emakumea) eta urteko. Gizonezkoena, berriz, 4,4 da.

Bestalde, ONSko oinarrizko arretako erizaintzara jotzen duten euskal biztanleriaren maiztasunak ere goranzko joera izan zuen 2015ean, 3,9 bisita esleituriko pertsonako eta urteko, Estatuko tasa baino altuagoa (2,9). Sexuaren arabera, emakumeak joaten ziren gehienbat kontsultara gizonezkoak baino.

Estatuan (ez dago autonomia erkidegoen araberrako daturik) 65 urtetik gorakoak dira etxeko jardueraren hartzaile nagusiak, familia-medikuntzaren (%80) eta erizaintzaren (%85) antzeko portzentajearekin profesional mota bakoitzak eginiko etxeko zerbitzu guztiekiko.

Telefono deia da eskariak jasotzeko bide nagusia, baina azken urteetan hitzordua internet bidez eskatzeko aukera abiarazi da. Osasun, Gizarte Zerbitzu eta Berdintasun Ministerioaren arabera, EAEk pazienteen %80,1ek du internetez hitzordua eskatzeko aukeraren berri, %36,7 erabili egiten du eta 8,8 puntuazioarekin baloratzen da 0etik 10erako eskalan. Ezagutza ratorik handienak Andaluzian (%84,4), Valentziako Erkidegoan (%80,6) eta Gaztela eta Leonen (%80,3) daude, eta EAEk laugarren toki du rankingean.

Alabaina, erabilera maila aztertzean ikusten den bezala, beste autonomia erkidego batzuk dira aktiboenak alde horretatik. Hala, EAEk (aipaturiko %36,7-a) bitarteko toki du, eta ratio handiagoak ageri dira Murtzian (%68,3), Andaluzian Gaztela eta Leonen, Aragoian, Errioxan, Galizian, Valentziako Erkidegoan, Madrilen eta Katalunian.

Bularreko, kolon-ondesteko eta zerbixeko minbiziaren baheketa ONSko zerbitzuen oinarrizko kartera komunaren barruan sartzen da.

Osasun, Gizarte Zerbitzu eta Berdintasun Ministerioaren arabera, proba egitea gomendatuta duen adin-taldekoaren %86,5ek (50-69 urte bitarteko emakumeak) dio mamografia egin duela azken bi urtean. Estatuan, berriz, %77,1 dio hori. Aldeak daude autonomia erkidegoen artean, eta horrek agerian uzten du minbiziaren detekzio goiztiarreko programen bilakaera historikoa. Nafarroa nabarmentzen da estaldurarik handienagatik, %88,8koa, eta ondoren Murtzia (%86,9) eta EAE (aipaturiko %86,5-a). Horrez gain, Nafarroan inoiz mamografia egin duten emakumeen %78,5ek hala egin zuen detekzio goiztiarreko programaren bidez deituta. Portzentaje hori altua da Errioxan (%74,9) eta EAEn (%71,6).

Estatu osoari buruz emandako informazioaren arabera (ez dago daturik autonomia erkidegoen arabera), mamografia tasak nabarmen baxuagoak dira gizarte klase pobreenen artean. Gradienteak ageri dira gizarte klasearen eta etxeko diru-sarreraren mailaren arabera. Mamografia egiteko adinean diren I. gizarte klaseko (klaserik altuena) emakumeen %85,1ek dio proba hori egin duela. VI. klasekoen (klaserik baxuena) artean, berriz, %68,9k. Ez da alderik ageri hezkuntza mailaren arabera.

Umetoki-lepoko minbiziaren detekzio goiztiarrari dagokionez, proba gomendatuta duen adin-taldekoaren (25-64 urte bitarteko emakumeak) %82,3k dio baginako zitologia egin duela azken 5 urtean. Estatu mailan, berriz, %78,8 dio hori. Estatu osoari buruz emandako informazioaren arabera, hauexekin dago lotuta gomendaturiko irizpideak betez egiten den zitologia: gizarte klasearekin (I. Klaseko emakumeen %88,4, eta VI. Klaseko %68,6), ikasketa mailarekin (%88,4 unibertsitatean ikasten dutenengan, %59,9 oinarritzko ikasketak edo txikiagoak dituztenengan) eta etxeko diru-sarreraren mailarekin (%89,1 kintilik handiengan, eta %64,8 lehenbizikoan).

Koloneko minbiziaren detekzio goiztiarrei dagokionez, baliagarri dauden datuak ez dira AAEEen arabera banakatuta, eta Estaldura oraindik txikia da Minbiziaren Nazio Estrategiaren helburuei dagokienez.

Orain Osakidetzako laguntzako jarduerari buruzko datuak aztertuko ditugu, eta eskariak gora egiten jarraitzen duela ikusten da. 2015eko maila pixka bat igo zen 2014an batez besteko okupazio indize globalean, hots, %78,7; aurreko urtean, berriz, %77,7 izan zen. %100a gaindituta eta, gainera, aipaturiko batezbestekoaren gainetik, berriz ere ageri dira espezialitate hauek zerbitzu medikoetan: pneumologia (%159,6), barne medikuntza (%125,3) eta digestio aparatua (%107); eta kirurgiako zerbitzuetan: Kirurgia kardiobaskularra (%108,3) eta urologia (103,2).

Batez besteko egonaldia, egunetan, berriz murriztu da, 5,1etik 5era. Batez bestekoaren oso gainetik daude errehabilitazioa (32,9), arintze-zaintzak (13,4) eta psikiatria (14,0). Gogora dezagun batez besteko egonaldia eraginkortasun adierazletzat jotzen dela, erantzuna ematen duen jardun klinikoaren garapenarekin lotuta, eta batez besteko egonaldiaren jaitzierak, txandaketa-indizearen gehikuntzarekin batera, produktibitate handiagoa dakarrela.

Itxaronzerrendei dagokienez, (1,1 eta 1,5), Urologia (1,3 eta 1,7), Digestiboa (1,4 eta 2,5) eta Kardiologia (1,3 eta 1,5); handiagoa da Traumatologian (8,0 eta 7,5), eta berdina Ginekologian (2,7 kasu bietan) eta ORLn (2,6 kasu bietan).

Artatuak izateko hilabetetik gora itxaroten duten pazienteen portzentajeari dagokionez, adierazleak zuzenean konparagarriak ez badira ere, badirudi agerian uzten dutela Estatuko egoera ez dela EAeko bezain ona.

Kirurgiako itxaronzerrendei dagokienez, EAeko ratioak behera egin zuen 2014 eta 2015 bitartean, 7,8 pazientetik 7,7 pazientera osasun-txartela duten mila biztanleko; Estatuko 12,2ko batez bestekoaren azpitik dago ratio hori 2015ean. Batezbesteko berandutzeak berri ere egin zuen gora (50 egunetik 50,6 egunera); Estatukoa baino txikiagoa da (89).

Osasun arreta pribatuari dagokionez, EUSTATen arabera, Euskadin diharduten AEEek 407.171 pertsonari ematen zieten zerbitzua osasuneko aseguru pribatu baten bidez, hots, %6,4 igoera 2011ren aldean. Horrenbestez, EAeko biztanleriaren %18,7k osasun aseguru pribatua du kontratatuta.

AEEek 312,7 milioi euro bildu zituzten saritan (%+2,6 2011ren aldean eta BPGaren %0,45 zen 2015ean. Aseguratu bakoitzeko batez besteko saria 768 euro zen (726 euro 2011n).

Estaldura duten pertsona guztietatik, %53 emakumezkoak dira eta %47 gizonezkoak, eta gehienak 45-64 eta 25-44 urte bitarteko adin-tartean daude (%32, eta %30 hurrenez hurren).

Aseguraturiko pertsonen %59,3 aseguru kolektiboetatik datoz, %32,5 banako aseguruetatik edo familiakoetatik eta %8,2 funtzionarioen mutualitate pribatuetatik. 2011ren aldean, nabarmentzekoa da aseguru kolektiboaren hazkundera, %18 ingurukoa, hain zuzen %5,7 jaitsi ziren banako edo familiakoen aldean eta %10,2ko beherakada izan zuten funtzionarioen mutualitateen aldean.

Osasun sistemaren gastuaren analisiarekin bukatuko dugu kapitulua hau. Eusko Jaurlaritzaren 2015eko aurrekontuen likidazioko datuen arabera, lehen tokian jarraitzen du Osasuneko partidak (ez da Kontsumoa sartzen) baliabideen ehunekoetan, 423 milioi euroekin, eta dagoeneko guztizko gastuaren %33,7 da, non programa nagusia Osakidetza eginiko transferentziei dagokien. Baliabideen bolumena hori BPG nominalaren 4,9 da, hots, aurreko urteko portzentaje bera.

Osasun Finantzazioa eta Kontratazioa eta Farmazia programak likidaturiko guztizko gastu osoa da ia (%98,7). Zehazki, Osasun Finantzazioa eta Kontratazioak %84 eta Farmaziak %14,7.

Osasun, Gizarte Zerbitzu eta Berdintasun Ministerioaren arabera, EAEko osasunean biztanleko¹⁴ eginiko gastu publikoak goranzko joera erakusten du 2007 eta 2011 urte bitartean. Izan ere, azken urte horretan ratioa jaisten hasi zen krisi ekonomikoaren ondorioz. Alabaina, gure Erkidegoa da biztanleko gasturik handiena egiten duena aztertutako aldirian (2007-2015).

Zehazki, 2015ean 1.602,4 euro ziren. EAEtik gertu daude Nafarroa (1.466,7 euro), Asturias (1.425,4), Kantabria (1.347,6) eta Gaztela eta Leon (1.321,9).

EAEko Kontu Orokorra oinarri hartuta Osakidetza egiten duen aurrekontu-likidazioak erakusten duenez, erakundeak eginiko gastua, 2015ean, 2.695,2 milioi euro zen (%+2,7 2014aren aldean). Hots, BPG nominalaren %3, 2014ko ratio bera. Hazkunde hori gertatu da ustiapen gastuak handitu direlako, zeren eta inbertsioek behera egin baitute.

Zehazki, likidaturiko ustiapen gastuak 2.621,4 milioi euro dira, eta horietatik 1.791,5 milioi euro langileria gastuei dagokie (ustiapen gastuen %67,2, hots, %1,5eko hazkunde aurreko urtearen aldean).

Bestalde, likidaturiko kapital-aurrekontua 73,8 milioi euro da; 2014an likidaturikoa baino %13,4 gutxiago.

Azkenik, 2013-2020ko Osasun Planaren emaitzen urteko txostenak dakartzan datuen arabera, plana ezarri den bigarren urtean (2015) proposaturiko 35 helburuetatik 10 dagoeneko abiarazita daude (hots, helburuen %28 eta ekintzen %29), 16 dagoeneko abiarazita daude (helburuen %46 eta ekintzen %44) eta 9 oraindik ez dira abiarazi (helburuen %26 eta ekintzen %27).

57 adierazle horien informazio eguneratua dago. 57 horietatik 5etan dago beteta 2020 helburua, 38 helburuaren bidetik doaz eta 14k helburuaren kontrako joera dute.

Etxebizitza

Eusko Jaurlaritzaren Etxebizitza Sailaren “*Higiezinaren Eskaintza Estadistikak*” adierazten du, lehenik eta behin, azkenengo urtean etxebizitzaren guztizko eskaintza (salmenta gehi alokairua) % 10 erori dela (-% 7,8 2015ean); laugarren hiruhilekoan 33.535 unitate batuz. 2016an eta aurreko urtean bezalaxe, etxebizitza mota guztien eskaintza murriztu zen, babestutako alokairua izan ezik, guztizko eskaintza % 1,7 dena.

¹³ Datuek osasuneko aurreko aurrekontuak islatzen dituzte, autonomia erkidego bakoitzaren mailan bateratuak, hain zuzen autonomia erkidegoek beren aurrekontu bateratuetan sartutako erakundeek dagozkienak. Beraz, baztertuta gelditzen dira fundazioak, partzuergoak, enpresa publikoak eta osasunaren arloan jarduerak egiten dituen eta gutxi gorabeherako aurrekontua duen beste edozein erakunde publiko.

Biztanleriaren datuak EINEk argitaraturiko erroldari dagozkio

Etxebizitza motaren arabera, datu hauek nabarmendu behar dira:

- Salmentan dauden eraikuntza berriko etxebizitza libreen eskaintza % 10,5 murriztu da eta, 2016ko laugarren hiruhilekoan, batez besteko prezioa 3.180,7 €/m² izan da, 2015ean baino % 2,8 gutxiago. Lurralde-azterketak erakusten du Araban batez bestekoa baxuagoa dela (2.527,3 €/m²), Bizkaian eta Gipuzkoan, aldiz, 3.333,8 €/m² eta 3.148,8 €/m² dira, hurrenez hurren.
- Salmentan eskainitako Babes Ofizialeko Etxebizitzen batez besteko prezioa 1.744,1 euro/m² izan da 2016an, urtebete lehenago baino % 4,2 gehiago. 2016ko laugarren hiruhilekoan, eskaintza 1.283 unitatekoa izan da, urtebete lehenago baino % 17 gutxiago.
- % 9,1eko jaitziera antzematen da eskaintzan dauden bigarren eskuko etxebizitzen stock-ean eta batez besteko prezioa 2.778,9 €/m² izan da 2016an, aurreko urtean erregistratutako batez bestekoa baino % 4,9 gutxiago. Lurraldeen arabera, Bizkaian eta Araban batez bestekoa baino gehiago jaitsi dira prezioak (-% 3,9 eta -% 4,3, hurrenez hurren), Gipuzkoan, aldiz, -% 7,5 murriztu dira.
- Alokairuan eskainitako etxebizitzak 1.398 dira, urtebete lehenago baino % 20,1 gutxiago. Segmentu librea (eskaintzaren % 72 dena) % 35,9 erori da, 1.570 unitateetatik 1.006 unitateetara igaroz. Hala, alokairuko etxebizitza babestua % 119,5 hazi da; beraz, babestutako alokairua 2015eko % 10,2tik alokairu-eskaintzaren % 28ra igaro da 2016an.
- EAEn alokairuan dauden etxebizitza babestuen batez besteko errenta, 2016an, 268 eurokoa izan da hilean, aurreko urtean baino % 22,4 gutxiago.
- Azkenik, alokairuan eskainitako etxebizitza libreen lagina, 2016an, 879,9 euroko batez besteko errentara heldu da hilean, urtebete lehenago baino % 0,9 gehiago. Lurralde historikoen arabera, Bizkaiak erregistratzen du preziorik altuena (889,4 €/hilean); horren atzetik dator Gipuzkoa 868, €/hilean eta, azkenik, Araba (773,8 € hilean).

Eraikuntza-jarduerari dagokionez, Eusko Jaurlaritzaren Etxebizitzaren Behatokiak adierazten du EAEn *hasitako etxebizitzaren* zenbatekoak, guztira, 2008 eta 2009an nabarmen jaitsi ostean, zeinuz aldatu zuela 2010-2011 biurtekoan, nabarmen haziz. Hala eta guztiz ere, 2012an, hasitako etxebizitzen kopurua % 40,8 murriztu zen, 2013an mantentzen den joera (-% 23,1); neurri txikiagoan 2014an (-% 4,5) eta intentsitate handiagoarekin 2015ean (-% 13,7). Hala, hori da azkenengo urtea guztizko zifra eskuragarri dagoena. Hasitako etxebizitzetatik, % 66 libreak ziren eta % 34 babestuak. 2016. urteari dagokionez, ez dago zifrarik hasitako etxebizitza babestuei dagokienez (ez dago merkatu librearen daturik): guztira, 1.214 hasi ziren, 2015ean baino % 12,3 gehiago. 2010ean izan ezik, hasitako babestutako etxebizitza 2007tik 2015era arte murriztu egin da, azkenengo urtean berriz haziz.

Bestalde, EAEn 2016an *bukatutako etxebizitzaren zenbateko osoa* 3.512 unitatekoa izan zen, aurreko urtean baino % 36,9 gutxiago, bukatutako etxebizitza libreen (-% 48,2) eta babestutako etxebizitzaren (-% 16) jaitzieren batuketaren emaitza gisa. Horrenbestez, aurreko, etxebizitza babestuen partaidetza areagotu da EAeko eraikuntza-jardueran; izan ere, bukatutako etxebizitzaren artean, horien pisua % 35,5etik % 46,8ra igaro da.

Etxebizitza eskariari dagokionez, gurasoekin edo tutoreekin bizi diren 18 eta 44 urte bitarteko pertsonak lehenengo etxebizitza eskuratzeko beharri hurbilduz, Eusko Jaurlaritzaren 2015eko *“Etxebizitza Beharren eta Eskariaren Inkestak”* egiaztatzen du etxebizitza eskuratzeko prozesua finantzatzea pentsatzeko berezko diru-sarrerak dituzten 72.836 pertsonak behar hori dutela adierazten dutela. 2013rekin alderatuta, zifra hori % 11,5 hazi egin da, aurreko inkestek jaitziera handiak erakutsi bazituzten ere: -% 25,9 2011 eta 2013 bitartean eta -% 18,5 2010 eta 2011 bitartean.

Bestalde, 2015ean, guztira, 53.132 euskal etxeek adierazi zuten etxebizitza aldatu behar dutela, guztizko zenbatekotik % 6,2k. Zifra horrek erakusten du % 13,8ko jaitziera egon dela 2013rekin alderatuta; orduan, etxebizitza horiek guztizkoaren % 7,1a ziren. Halaber, Etxebizitza Beharren eta Eskariaren Inkestak adierazten du, guztira, 58.017 euskal etxek behar zutela esku-hartzea 2015ean birgaikuntza egiteko; hala, magnitude hori EAeko familia-etxebizitzaren parkearen % 6,7 da. Bilakaeraren terminoetan, ikusten da, 2013rekin alderatuta, birgaitzeko beharra nabarmen murriztu dela, bai etxeen bolumenean (-% 35,6), bai behar horren intzidentzia erlatiboan (ehunekozko 3,6 puntu gutxiago).

EAEko etxeek etxebizitzak ordaintzeari dagokionez egindako finantza-esfortzuari dagokionez, Espainiako Jabetza-erregistratzaileen, Ondasun Higiezinaren eta Merkataritza-erregistratzaileen Elkargoak egindako “*Higiezinaren Erregistro-estatistikak*” adierazten du finantza-esfortzu hori, batez besteko hileko hipoteka-kuota eta soldata-kostuaren harreman-terminoetan neurtuta, % 26,88koa izan zela 2016ko laugarren hiruhilekoan, urtebete lehenago baino ehunekozko 2,72 puntu gutxiago. Hala, aurreko urtean antzeko proportzioan hazi zen. Estatuan, oro har, ibilbidea lauagoa da: batez besteko soldata-kostuaren % 27,60 2016an eta % 28,29 2015ean.

Higiezinaren jarduerari dagokionez, Sustapen Ministerioaren datuek, Notario-estatistikatik abiatuta, erakusten dute EAEn 2016an notarioaren aurrean gauzatutako etxebizitzaren salerosketen kopurua (behin-behineko datuak) 18.643koa izan zela. Horrek esan nahi du % 13,7 hazi zela 2015ekin alderatuta (+% 14,1 erregistratzen da epe berean Estatu osoan, non 457.689 transakzio zenbatu diren).

Hutsik dauden etxebizitzei dagokienez, 2015eko “EAEn hutsik dauden etxebizitzaren zenbaketa eta karakterizazioa egiteko bi urtez behingo Inkestak” adierazten du EAEn dauden etxebizitzaren % 8,3 hutsik zeudela 2015ean (% 8,7 2013an), guztira, 86.325. Horietatik, % 32 (27.628) sasoikoak direla jotzen da eta gainerako % 68a (58.697) hutsik dago. Denboran izandako bilakaera aztertuta, EAEn, hutsik dauden etxebizitzaren % 8,5era heldu zen 2013an eta 2015ean % 8,3ra jaitsi da. Bizkaia batezbestekoaren azpitik dago, 2009 eta 2015 bitartean hazi bada ere (% 7,1 urte horretan). Araba eta Gipuzkoa, aldiz, EAEko batez bestekoaren gainetik daude (% 11 eta % 8,9, hurrenez hurren, 2015ean).

Etxebizitza-politikari dagokionez, Eusko Jaurlaritzaren Etxebizitza Sailak egikaritutako gastua nabarmen hazi zen azkenengo urteetan gehiengora helduz 2009; orduan, gastua 207,4 milioi eurokoa izan zen baina gastu hori erdira murriztu da 2015ean. Urte hori da azkena informazioa eskuragarri dagoena eta, 2015ean, gastu hori 99,8 milioi eurora murriztu da (-% 6,8 2014rekin alderatuta eta -% 51,9 2009ko gehiengoarekin alderatuta); hala, zenbateko hori EAEko BPGdren % 0,14 da.

Eusko Jaurlaritzaren errehabilitazio-politika 2013-2016 Etxebizitzako Gida-planaren ardatz estrategikoetako bat da, errehabilitazio-eredu iraunkor, sozial, ekonomiko eta integratzaile berri bat bultzatuz. Gida-planaren aurrekontutik (460,4 milioi euro), % 21a helburu horretara bideratu da “*Etxebizitza birgaitzeko Renove Plan*” baten bidez. Indarraldia amaituta, emandako diru-laguntzen zenbateko erreala 74,9 milioi eurokoa da, beste 1.077,4 milioi euro mugiarazi dituztenak. Horrek esan nahi du birgaikuntzara bideratutako baliabideen bolumen globala 1.152,3 milioi eurokoa izan dela. Emaizta horiek esan nahi dute laguntzetarako aurreikusitako aurrekontu publikoaren % 92 egikaritu dela. Mugiarazitako baliabideen bolumen osoari dagokionez, aurreikusitako funtsen % 124 dira.

Amaitzeko, Etxebizitzaren Euskal Behatokiak egindako “*EAEko etxebizitzarekin lotutako politika fiskala*” txostenak, hiru foru aldundien PFEZrengatiko likidazioen datuetatik abiatuta, nabarmentzen du ohiko etxebizitzagatiko kenketak (alokairua eta inbertsioa) 375,55 milioi eurora heldu zirela 2015ean, 2014an baino % 1 gehiago. Horrela, ematen du, ekitaldi horretan, 2008an hasitako jaitsierako joera gelditu egin dela. Kenketa horiek PFEZrengatiko osoko bilketaren % 8,5 dira eta zerga-bilketa guztiaren batuketaren % 3, baita urte horretako EAEko BPGdren % 3 ere, behin-behineko datuekin. Halaber, Eusko Jaurlaritzaren Etxebizitza Sailak 2015ean egikaritutako gastuaren % 376 dira (99,8 milioi euro).

V. GIZARTE BABESA

Lehenik eta behin, EUSTATen 2015eko "EAEko Gizarte Babesaren Kontua"ren azken datuen arabera, Euskadin egingizun horretarako erabilitako baliabideak 16.939 milioi euro izan ziren aipaturiko urtean, 2014an baino %1 gehiago. Hots, urte horretako BPGaren %24,5 (+%4,7 2008aren aldean eta -%0,4 2004arekiko), behin-behineko datuak baliatuz. Gizarte babesaren gastuak etengabe egin du gora eskuragarri dugun urteetako seriean, eta biztanleko gastua 6.402€ izan zen 2008an. 2015ean, berriz, 7.797 (+%21,8). Gainera, EUROSTATEk argitaraturiko azken datuak aztertuta ikusten denez, gizarte babeseko per capita gastua Euskadin, eroste-ahalmenaren parekotasunaren arabera neurtuta, 8.341 eurokoa izan zen, hau da, EBko batez bestekoaren (7.937 euro) eta Estatuko batez bestekoaren (6.121 euro) gainekoa.

Bigarrenik, 2016ko ekitaldian, milioi erdi pertsona baino gehiago (547.998 lagun, behin-behineko zenbatespenen arabera) Gizarte Segurantzaren sistemaren onuradunak izan ziren gure autonomia erkidegoan (kotizaziopeko eta kotizatu gabeko pentsioei dagokienez). Kopuru hori aurreko urtekoa baino % 1,2 handiagoa da (eta aurreko urtean % 1,7 igo zen)¹⁵. Kopuru hori aurreko urtekoa baino % 1,2 handiagoa da. Azken urteotan gertatu denez, igoeraren arrazoi nagusia dugu kotizaziopeko pentsioen onuradun kopuruaren goranzko bilakaera; izan ere, gainerako modalitateetan, oro har, onuradunen talde horren kopurua beherantz doa.

Kotizaziopeko pentsioei dagokienez (prestazioen %97,9 eta gastuaren %99,3), 2016an 536.700 onuradun izan ziren guztira (+%1,2), eta eginiko zenbatespenen arabera, urteko gastua 8.419,21 milioi euro izan zen, 2015ean baino %3,3 gehiago. Kotizatorik gabeko pentsioek, bestalde, 11.298 pertsona hartzen zituzten guztira. Hala, 58 milioi euroko gastua sortu zen urtean. Oro har hartuta, 2016. urtean, pentsioen guztizko gastua EAEn 8.477,24 milioi eurokoa izan zen behin-behineko datuen arabera, hau da, % 3,3 hazi zen 2015eko ekitaldiaren aldean. Hortaz, BPGaren gaineko ehunekoa hamarren bat gutxitu zen, % 11,8raino.

Gizarte Segurantzak EAEn dituen kotizaziopeko pentsioen gastua eta Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiaren kuoten bilketako kopuruak erkatuta ikusten denez, 2015ean (bi datuak ditugun azken ekitaldia), gastua 8.152 milioi euro zen gure zenbatespenen arabera. Sarrerak, berriz, 6.466 milioi eurokoak ziren eta, beraz, saldo negatiboa izango litzateke, 1.648 milioi euro; aurreko urtean -1.448 milioi ziren.

Bestalde, Diru-sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemaren funtsezko prestazioa Diru-sarrerak Bermatzeko Errenta (DSBE) izenekoa da, Gizarteratzeko eta Diru-sarrerak Bermatzeari buruzko abenduaren 23ko 18/2008 Legeak ezarritakoari jarraiki.

Bestalde, 2016an 63.797 bizikidetz-unitatek jaso zuten DBE (abenduko datua da), hots, etengabe 15 urtez hazten eman ondoren (1994 eta 2014 bitartean), bigarren urtez beherakada izan zen 2016an, 1,4 hain zuzen ere, 2015ean %1,5 jaitsi ondoren. Lurraldean arabera, Bizkaiak du titular hartzailerik handiena, orotara 39.183 hartzailerik, EAEko guztizkoaren %61,4 alegia. Gipuzkoan, aldiz, hartzailerik %23,6 dago eta gainerako %15 Araban. LANBIDEn 2016ko espediente aktiboen fitxari esker, jakin badakigu 63.797 pertsona titular zeudela inskribatuta, %43,6 gizonezkoak ziren eta %56,4 emakumezkoak. Onuradun gehien biltzen dituen adin-tartea 40-59 urte bitartekoa da (guztizkoaren %44,5), eta nabarmentzekoa da ere 5.500 jasotzailek 30 urte baino gehiago dituztela. LANBIDEn arabera, hauxe da bizikidetz-unitate hartzailerik pertsona titularren profila: espainiar nazionalitateko emakumea, 40 urtetik gorakoa eta oinarrizko ikasketak dituen (%67k nahitaezko ikasketak ditu, %10,1ek lanbide titulazioaren bat eta %4,1ek unibertsitateko titulazioa). Gainera, prestazioa jasotzen duten atzeritarrak guztizkoaren %27,7 dira (%36,1 2015ean), eta titular jasotzaileen %24,8 pentsiodunak dira (%25,1 2015ean).

Bestalde, 12.570ek, unitate hartzailerik %19,7k, soldatiko errenten osagarri gisa jasotzen dute DBE (%19 2015ean). DBEren osagarriari dagokienez, lehenbizikoa Etxebizitzaren Prestazio Osagarria da, aurrerago ikusiko denez, 29.447

¹⁴Kalkulu horietatik kanpora gelditu dira laguntza pentsioak eta LISMIren ondoriozkoak. Desagertzeko joera dute, eta horiei buruzko informazio eguneraturik ez dugu 2006tik hona. Nolanahi ere, haren guztizko pisua %0,4aren azpitik dago.

bizikidetz-unitatek jasoa erreferentziako datan (+293 aurreko urtearen aldean). Aldi berean, unitate horien 9.748 pertsona titularrek osagarria jasotzen dute guraso bakarra izateagatik (2015eko abenduan baino 930 gehiago).

Gainera, 2010ean, Etxebizitzaren Prestazio Osagarria (EPO) abian jarri zen, arestian aipatu dugun 18/2008 Legea garatzeko. Haren helburua Diru-sarrerak Bermatzeko Errentaren osagarri diren prestazio ekonomikoen sistema egituratzea da, biztanleriako talderik ahulenek etxebizitzaren inguruko gastuak ordaindu ahal izan ditzaten. Indarrean jarri zen lehen urtean (2010), EPOren gastua 50 milioi eurotik gorakoa izan zen, eta gastu hori handituz joan da urtez urte, 2016an 91 milioi izateraino (+%2,8 2015aren aldean). Titular jasotzaileen kopuruari dagokionez, 2016ko abenduan guztira DBEren onuradunak ziren 29.447 bizikidetz-unitatek, gainera, EPO jaso zuten (aurreko urtean baino %1 gehiago).

EPO abian jarri ondoren, Gizarte Larrialdiko Laguntzak (GLL), Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemaren hirugarren tresnak, bere jatorrizko helburua berreskuratu zuen (hau da, oinarrizko beharrian espezifikoei aurre egitea, batez ere etxebizitzarekin zerikusia dutenak, gizarte bazterketako egoerak prebenitzeko, ekiditeko edo leuntzeko gastuei aurre egiteko baliabide nahikorik ez daukaten pertsonen egoera zehatzetan sortzen zaizkienak) eta bere aurrekontu partida nabarmen murriztu zen: 2015. urtean (informazio kontsolidatua daukagun azken urtea) laguntza horretarako 27,8 milioi euro bideratu ziren (+%10,3 2014aren aldean). 2016an, guztira 30.935 kontsumo-unitate hartzaile zenbatu ziren, 2015ean baino %7,2 gehiago eta, guztira, 41.348 laguntza eman ziren hainbat kontzepturengatik hala nola oinarrizko beharrak (9.360 laguntzak), alokairua (7.245) edo interesen amortizazioa (2.168), eta laguntzaren batez besteko zenbatekoa 673€ izan zen (+%2,4 2014aren aldean).

Laburbilduz, 2016. urtean, behin-behineko datuen arabera, Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemak guztira 520,2 milioi euro gastatu zituen, aurreko urtean baino % 0,8 gehiago, honela banakatuta: 401,4 milioi Sarrerak Bermatzeko Errentan eginiko gastuari dagozkio (guztizkoaren %77,2, eta 2015ean baino %0,4 gehiago), 91 milioi Etxebizitzaren Prestazio Osagarriarako (guztizkoaren % 17,5 eta 2015ean baino %2,8 gehiago), eta eginiko zenbatespenen arabera, Sistemaren gastu agregatua kalkulatzeko, Gizarte Larrialdirako Lagunetarako erabilitako 27.8 milioi eurori eutsi egin zaie 2016an (Sistemako gastu guztiaren %5,3), laguntza horri buruzko datu ofizialak izan arte.

Erkaketa egite aldera, Osasun, Gizarte Politika eta Berdintasun Ministerioaren “Gizarteratzeko Gutxieneko Errenten Txostena”-ri esker, autonomia erkidegoetako sarrerak bermatzeko sisteman kopuru handien konparaziozko jarraipena egin daiteke, betiere era askotako araudiak eta sistemak garatzeko hainbat maila daudela kontuan izanik. 2015eko ekitaldiari buruzko txostenaren arabera, urte horretan gure erkidegoak 6.075,42 euro gastatu zuen urtean prestazio horien titular bakoitzeko, estatuko 3.575,52 euroko batez bestekoaren aldean (%70 gehiago), eta haren estaldura-tasa % 36,71ekoa izan zen mila biztanleko. Estatuko batez bestekoa, berriz, 7,75 izan zen mila biztanleko.

Azterlanaren arabera, gure Erkidegoak 2015ean Estatuan prestazio horietarako emandako funts guztien %35,9 erabili zuen DBEko gehi EPO, autonomia erkidegoen arabera betiere. Euskal biztanleriak Estatu osoan duen pisuaren arabera egokitu beharko litzaiokeena baino asko portzentaje handiagoa da hori; izan ere, orotara %4,7koa da aipaturiko urtean.

Bestalde, Enplegu eta Gizarte Politiketarako Sailak gizarteratzea errazteko buruturiko ekimenen baitan, 2015ean (informazioa dugun azken urtea hain zuzen ere), hirugarren sektoreko jarduerak gizarte esku-hartzearen eremuan sustatzeko diru-laguntzak eman ziren, guztira 4,7 milioi euro, aurreko urtean baino %7,8 gutxiago hain zuzen. Aipaturiko laguntza horietatik, 4 milioi, %87,2, “gizarte esku-hartze” lerroko erabili ziren, eta gainerako %12,8-a (600.000 euro inguru), “elkartegintza indartzeko”.

2007ko Menpekotasun Legearen ezarpenari dagokionez, Adinekoen eta Gizarte Zerbitzuen Institutuaren (IMERSO) 2016ko abenduaren 31ko datuek adierazi dutenez, EAEk 96.637 ebaluazio-eskabide erregistratuta zituen data horretan Mendekotasunari Arreta eskaintzeko Sistemari. Gainerako erkidegoetan bezala eskabide horietako gehienak mendekotasun mailaren aintzatespena berrikusteko izan ziren. Eskabideen kopurua EAEko biztanleriaren %4,41eko ratioa da (+0,18 puntu aurreko urtearen aldean). Eskabide horiek, gainera, Estatuan erregistraturikoen %5,96 dira. Gure Erkidegoan, berriz, %4,70 dira. Eskatzailearen profila emakumeari dagokio (guztizkoaren %64,7), 80 urte edo gehiagokoa (eskabideen %53,9). Hurrengo adin-talde nagusia 65 eta 79 urte bitartekoena da, hots, eskabide guztien %21.

Erregistratutako 96.637 txosten eskabideetatik % 96,37k jada dagokion txostena jaso zuten (Estatuko batezbestekoaren % 93,64) eta 72.817 eskabideri, hau da, txostena jaso zuten kasuen % 78,19ri, prestaziorako eskubidea aintzatetsi zitzaien.

Halaber, erreferentziako datan, 69.259 prestazio ematen ziren (+%18,9 2015aren aldean), eta horietatik %45,12 Familiakoak Zaintzeko Prestazioari dagozkio (Estatuakoa baino askoz ratio handiagoa, %33,79koa baita), %17,74 laguntza arretari, %9,44 eguneko/gaueko zentroko zaintzei eta %9,65 etxez etxeko laguntza zerbitzuei, prestazio eta zerbitzu garrantzitsu legez. Prestazioen jasotzaileak 56.449 pertsona onuradun izan ziren (ratioa 1,23 prestaziokoa da pertsona bakoitzeko, pertsona bat zerbitzu edo prestazio bat baino gehiagoren onuradun izan baitaiteke). Kopuru hori prestazioa jasotzeko eskubidea aitortuta duten 72.817 pertsonen % 77,5 da (%77,3 2015ean).

Zifra horien osagarri gisa, Gizarte Zerbitzuen Zuzendari eta Gerenteen Estatu Elkarteko kideek osatutako “Espainiako Mendekotasunaren Behatokia” delakoaren txostenek Mendekotasun Legetik abiatuta mendekotasunarentzako arreta sistemaren hedapenaren balorazio profesionalaren jarraipena egitea ahalbidetzen dute autonomia erkidegoka. Azkenak agerian uzten duenez, 2016ko datuekin, EAEk garapen handiagoa du beste autonomia erkidego batzuek baino, baloraturiko pertsonen portzentajeari dagokionez nahiz emandako prestazioei dagokienez.

Behatokiak 2016rako IMSERSOren informazioa baliatuta egindako ebaluazioaren nabarmentzen denez, Euskadin sistemako onuradunen kopurua (56.449 abenduaren 31n, ikusi denez) %11 hazi zen azken urtean, baina hori lortu da senideak zaintzeko diru-prestazioen beste igoera bati esker (salbuespenez eman beharko litzateke, baina EAEn, ikusi dugunez, prestazioen %45,12 dira), baita telelaguntzari esker ere. Etxez etxeko laguntzako zerbitzuak edo bizitegikoak ia ez dira igo. Itxaronzerrenda, bestalde, %22,7koa da. Aurreko urtean, berriz, %27koa zen. Estatuko batez besteko, iturri horren arabera, %29koa izan zen (%32,6 2015ean).

Bukatzeko, EAEko borondatezko gizarte aurreikuspeneko sistemaren bilakaeraren ondorio gisa, EAEko 2015eko abenduaren 31n, Euskadik 82 BGAE zituen kideetarik; horietatik 43 enpleguari lotutako BGAEak ziren, 34 banakakoak, 3 elkarte-arlokoak eta beste bi “hainbat” kategoriakoa. Kideetarikoen erdia baino gehiago (%60,5,) ez zegoen banako BGAEetan, eta ondoren enpleguak daude, kideetarikoen %38,6 baitute. Kuotetan eta ondoretan, bi modalitatetan banatzen dira ia erdibana. Ordaindutako prestazioak, berriz, gehienbat enpleguak (guztizkoaren %67,9) metatzen dira, ondoren banakakoetan (%31,6).

Kuotak edo ekarpenak, guztira, 764 milioi euro ziren 2015ean, eta behera egin dute 2014aren aldean (%-2,1). Bestalde, atxikpenak ere murriztu dira (1,16 milioi dira guztira) pixka bat azken urtean (-%1,27). Aldi berean, ordaindutako prestazioak 715 milioi eurotik gorakoak dira, hots, 2014an baino %1,4 gutxiago. Halaber, 2015ean guztira 203,1 milioi euro erreskatatu ziren, aurreko urteko 221,5 milioi euroren aldean, hau da, %8,3ko murriztapena.

2. GOGOETAK

I. DEMOGRAFIA

2016ko urtarrileko Udal Erroldako azken datuak ikusita berretsi egin daiteke gure Erkidegoa demografiaren aldetik ez atzera ez aurrera dagoela azken urteetan. Gehienbat hazkunde naturalaren ondorioz (migrazio saldoa, txikia bada ere, positiboa da), jaiotzen eta heriotzen arteko diferentzia negatiboa da hiru urtez jarraian, hain zuzen ere jaiotza kopuruak beherantz jarraitzen duelako eta heriotzek gora egiten dutelako: zahartzearen ondorio naturala.

Adierazle demografikoek Euskadin azken urteetan agerian utzi duten egoera hori lehen aldiz gertatu da historian Europar Batasun osoan, zeren eta, orain artean, EBko zenbait herrialdeetako gazteriak beste batzuen pixkanakako zahartzea konpentsatzen baitzuen ugalkortasunaren bidez (horien artean Espainia dago, baita EAE ere). Horrela, beste herrialde batzuetako biztanleei esker, Batasunak nazioartean duen pisu demografikoari eutsi ahal izan dio.

Aldagai demografikoen bilakaerak azken finean erakusten duenez, arazo garrantzitsua eta orokorra da Europa mailan.

Horrez gain, Estatu mailako biztanleriaren gaineko azken aurreikuspenek (EIN) aditzera ematen dutenez, joera horri eutsiko zaio, baldin eta demografian eragina duten aldagaietan aldaketarik sartzen ez bada. Izan ere, erronkarik handienetako bati egin beharko diogu aurre, gizartea garen aldetik, zeren eta, biztanleria zahartuta, immigrazioaren ekarpenik izan gabe eta gure ekonomiak mundu globalizatuan duen pisu espezifiko txikia direla-eta, neurriak hartu behar baitira luza gabe; neurri horiek ez dira, egun, antzematen, ordea.

Batzorde honen ustez, azken urteetako demografiaren bilakaerak eta berehalako etorkizunerako dagoeneko ezarrita dauden joerek berehalako arreta eta lehentasuna eskatzen dute tartean diren guztien aldetik, bereziki botere publikoen aldetik. Horri esker, biztanle autoktonoen etengabeko jaitsiera bideratu ahal izango da; osterantzean, gure gizartearen geroko bilakaera arriskuan egon daiteke, orekan eta aurrerabidean bizi ahal izateko.

Demografiaren arloak eredu orokorra behar du EAE osoan, eremu honetako politika publikoak bideratu ahal izateko, halako moldez non zeharkako politika koordinatuak izango baitira. Eta, alde horretatik, harrigarri egiten zaigu Eusko Jauriaritzak hasia berria den legegintzaldirako sortutako Plan Estrategikoen artean arretarik ez jartzea demografiaren arazoan, ezta lan-bizitza eta familia uztartzearen gaian ere. Izan ere, uztartze horretan dago, neurri handi batean, arazoaren jatorria.

Bestalde, Memoria honetan EAeko migrazioari buruz eginiko azterlanean, aldaketa metodologia ezarri da aurten, zifrak ebaluatu ahal izateko, atzerritar jatorriko biztanleak (kontsideratu beharreko aldagai berria) ugariagoak baitira atzerritar nazionalitateko biztanleak baino, Estatuko nazionalizazio prozesuak direla eta, berezi garrantzitsuak Latinoamerikako nazionalitateen artean.

Aldagai hori aintzat hartuta, atzerritar jatorriko biztanleen kopuruak gora egin zuen EAEn azken bi urtekoan, gutxi bada ere, neurri batean aurreko bi urteetako jaitsierarekin konpentsatuta; Estatuan, berriz, jaitsiera da dinamika orokorra. Berez, gazteak beste herrialde batera lanera joateari buruzko azterlanak egin dira, giza kapital autoktonoa galtzen ari den irudipen orokorra estatistiken bidez berresteko, baina hauxe baino ez da berresten argi eta garbi: gazte atzerritarrak beren jatorriko herrialdeetara itzuli edo beste toki batzuetara joan direla, azken urteetako egoera ekonomikoaren ondorioz. Gazte autoktonoei dagokienez, mugikortasunak gora egin duela islatzean dute emandako datuek, irteeretan nahiz sarreretan. Horrez gain, zalantzan jartzen da gazte autoktono gehienak beste herrialde batzuetara joateari buruzko irudipena. Hori dela eta, gomendagarria da azterketetan horretan sakondu beharra.

Eusko Jaurlaritzaren 2014ko Atzerritar Etorkizunei buruzko Inkestako (AEI) azken zifrek agerian uzten dutenez, krisiak gogor astindu ditu atzerritarrak, eta horietako asko pobrezia egoera larrian bizi dira, beren oinarrizko beharrak betetzeko arazo handiekin. Horren ondorioz, EAetik alde egin behar izan dute askotan.

Eta euskal gizarteak immigrazioaren inguruan duen jokabideari dagokionez, beste urte batez balorazio positiboa egiten da immigrazio arazotzat ez hartzearen inguruan. Hala, 2016an etorkinei buruzko ikuspegirik pragmatikoetan sendotu da, krisialdi ekonomikoaren ondorioz galdutako jarduera ekonomikoarekin lotuta. Euskal herritarrek jakin badakite etorkinak beharrezkoak direla gure ekonomiarako, baina beharbada jabetuago egon beharko lukete, gero eta gehiago, berme demografikoa ere badirela.

II. EKONOMIA

2016an, **nazioarteko testuinguru ekonomiko** eta finantzarioan, garrantzi handia izan dute honako gertakari hauek: ekainean egindako Erresuma Batua Europar Batasunean jarraitzearen inguruko erreferendumak; azaroko Estatu Batuetako hauteskunde presidentzialek eta legegintza-hauteskundeek eta Lurralde Petrolio Esportatzaileen Erakundeko herrialdeek azaroan petrolio-ekoizpena murrizteko hartutako erabakiak, geroago erakundekoak ez diren ekoizleei hedatutakoa.

kapitulu honetan emandako datuek erakusten dute, 2016an, munduko ekonomian bilakaera egon dela, nazioarteko diru funtsak hazkunde moteltzat sailkatzen duena. hala, noizbehinka ziurgabetasuna areagotu egin da, bereziki Erresuma Batua Europar Batasunean jarraitzearen inguruko erreferendumaren eta estatu batuetako hauteskunde presidentzialen ostean. bilakaera hori hoberen islatzen duten elementuetako bat da munduko merkataritzaren hazkunde ahula, aurreko urteetan zituen tasa positiboen nahiko azpitik.

Europako eremuan, Europako Banku Zentralak nabarmentzen du hazkunde ekonomikoaren dinamismoa kanpoko inguruaren ahultasunak geldiarazten duela. Zentzu horretan, European ekipamendu-ondasunetan egindako inbertsioaren hazkunde baxuak kezkatzen gaitu, horrek euskal ekonomian izan ditzakeen ondorioengatik. Izan ere, euskal ekonomia ekipamendu-ondasunen ekoizpenera zuzenduta dago eta izaera industrial handia dauka.

Espainiako ekonomiari dagokionez, Europako homonimoek baino hazkunde handiagoa izateaz gain, bere osaera orekatuagoa izan da eta horrek denboran luzatzeko aukerak areagotzen ditu. Hala eta guztiz ere, hain onuragarria ez den alderdi bat azpimarratu beharra dago: hazkundera moteldu egin dela antzeman da; manufaktura-industriaren beheranzko bilakaera nabarmenduz. Izan ere, horren hazkunde-tasa murriztu egin da 2015eko maila indartsuetatik. Aldi berean, european gertatutakoa bezalaxe, ohartarazi beharra dago inbertsioa ere apur bat moteldu egin dela.

EAEri dagokionez, nabarmendu beharra dago 2016an jarduera ekonomikoaren hazkunde-egoera finkatu egin zela. Dirudienez, koiunturak hobetzeko bidean jarraitzen du, baina ezin ditugu alde batera utzi jarraian azpimarratzen ditugunak bezalako alderdiak:

- BPGren aldakuntzaren hiru hilekoko profilak urtean zehar hazkundera moteldu egin dela erakusten du, batez ere industrian agerian jarri dena, tasa positiboetara hazten jarraitu badu ere.
- Zerbitzuen hazkundeak % 3 inguruko maila egonkorra mantendu du urtean zehar eta batez ere ohiko sektoreetan oinarritu da (ostalaritza, turismoa, garraiobideak) eta neurri txikiagoan ezagutzaren eremu intentsiboetan.
- Produktibitatearen bilakaera, Europar Batasuneko, Estatuko eta Euroguneko batez bestekoa baino altuagoa bada ere, beheranzkoa da; aldi berean, laneko kostu unitarioak ere jaitsi dira.

Laburbilduz, aztertutako datuek erakusten dute 2016 urte positiboa izan dela euskal ekonomiarentzat; izan ere, hazkundera egon da bertako ekonomian eta hori enpleguaren hazkundera ere islatu egin da. Aldi berean, antzematen da goranzko bultzada moteldu egin dela; horrek iradokitzen du beharrezkoa dela egitura ekonomikoaren zenbait alderdi hobetzen jarraitzea. Zalantzarik gabe, horiek hazkunde jarraitu eta egonkorreko bidetik jarraitzen lagunduko dute.

Helburu horrekin, bereziki garrantzitsuak iruditzen zaizkigun aurrerapen-arlo batzuk gogorarazten ditugu.

- Euskal enpresaren dimentsio urriak EAEko produkzio-egituraren konstante bat izaten jarraitzen du. Oraingo nazioarteko lehiakortasun-baldintzetan, beharrezkoa da alderdi hori ahal den neurrian zuzentzea, bestela, ezin izango zaizkielako nazioarteko berrikuntzei eta prozesuei aurre egin. Horretarako, euskal enpresen arteko kooperazio-estrategiak areagotu eta finkatu behar dira.
- Beharrezkoa da zerbitzuen sektorearen osaeraren bilakaeran arreta jartzea. Batez ere, izaera sortzaile eta kulturalerako jarduera berriei dagokiena, osasunarekin edo hezkuntzarekin edo ezagutzaren enpresa intentsiboentzako

zerbitzuekin lotutakoak. Izan ere, horren hazkunde jarraituak adieraz dezake hazkunde ekonomikoa eta kalitatezko enplegua areagotu egin direla.

- Energia-menpekotasuna eta energia berriztagarriaren produkzio/proporzio urria arazo larria dira herrialde baten ekonomiaren lehiakortasun eta iraunkortasunerako. EAEn dimentsioari esker, eredu energetikoaren aldaketa-lidergoa mantendu eta areagotu ahal da; hala, eredu hori aurrezpena eta eraginkortasun energetikoa bultzatzen dituen ingurumen-iraunkortasun handiagora eta menpekotasun txikiagora bideratuta dago. Beharrezkoa da horren inguruan hausnartzea eta herrialdearen garapen energetikoarekin lotutako itun sozial eta ekonomikoaren aldeko apustua egitea.
- PCTI2020-rekin bat etorritik, produkzio energetikoaren sektorea eta, horren barruan, produkzio energetikorako bitartekoen sektorea jarduera-iturri bat dira eta aberastasuna eta enplegua sortzeko iturri emankorra, bultzatzen jarraitu behar dena.
- Garraio-azpiegituri dagokionez, ikuspegi orokor batetik, EAE lurralde finkatuko maila batean dago. Horretarako, beharrezkoa da horien kudeaketa integrala egitea, baita horren inguruko erabakiak hartzeko eredu global bat ezartzea ere, azpiegitura horien eraginkortasun eta efikazian ondorio negatiboak izatea ekiditeko. Testuinguru horretan, nabarmendu behar da EAEn dauden bidesariko autobideen ehuneko handia, estatuarekin alderatuta.

...

EAeko sektore publikoari dagokionez, kontseilu honentzat positiboa da 2016an egondako finantza publikoen hobekuntza, zerga-bilketaren handiagotzearekin (Sozietateen Zergan oraindik islatu gabekoa); horri esker, gastuaren handiagotze hori eta aurrekontu-defizitarekin lotutako konpromisoen betearazpena bateratu ahal izan dira.

Lehenik eta behin, azpimarra daiteke Eusko Jaurlaritzaren gastu nagusia Hezkuntzan eta Osasunean egiten dela; hala, horrek adierazten du gizarte-ongizateko lerro batek eratzen duela funtsak erabiltzeko egitura.

Bestalde, pozten gaitu egiaztatzeak inbertsio errealak, herrialdearen garapenerako funtsezkoak direnak ondo bideratuta daudenean, bilakaera negatiboko sei ekitaldi igaro ostean, 2016an berriz ere hazi zirela. Hala ere, apur bat itxaron beharra dago joera-aldaketa bat ote den egiaztatu ahal izateko. Horrez gain, inbertsio horien eraginkortasuna eta errentagarritasuna kontuan hartu behar dira, baita saturazio edo gaininbertsioko ondorioak saihestu ere.

Halaber, nabarmendu behar dugu zor publiko biziak hazten jarraitu duela, aurreko urteetan baino erritmo txikiagoan izan bada ere. Funtsezkoa iruditzen zaigu jardueraren eta diru-sarrera publikoen susperraldiari esker, Sektore Publikoa zorpetzea kontrolatzeko bidean jarri ahal izatea.

...

Ikerketa, garapen eta berrikuntzako jarduerai dagokionez, 2020rako hiru urte falta direla, EAEn oso urruti gaude I+G-ko finantzazioaren helburuak lortzea egiaztatzeko bidetik, sektore pribatuan nahiz sektore publikoan. Kezkagarria da egiaztatzea ikerketa, garapen eta berrikuntzako jardueran egindako esfortzuak eta horien finantziazioa 2013tik murrizten egotea.

Aldi berean, I+G-ko gastuaren finantzazioak sektore pribatuan eta sektore publikoan duen banaketa ez da oso desberdina EAEn eta Eurogunearen egoera erkatzean. Hala, ohartarazi egin behar dugu finantzazio pribatuaren pisua txikiagoa dela EAEn I+G-n erreferentziako herrialdeetan baino. Hala ere, alde nabarmena da, kasu honetan kontrako zentzuan, Estatuko batez bestekoarekiko, non sektore pribatuak I+G-ren % 45,8 baino ez duen finantzatzen.

Horrez gain, kezkagarria da berrikuntzako adierazle sintetikoaren “Aktibo intelektualak” dimentsioaren balioa EB28ko eta Estatuko batez bestekoaren azpitik egotea. Emaitza honekin, ikus daiteke EAEn inbertsio handia egin izan dela ikerketa eta garapeneko jardueretan eta, hala ere, ematen du zailtasunak dituela inbertsio hori emaitzetara helarazteko.

Bestalde, euskal enpresen tamaina txikiagatik izan daiteke egoera hori.

Azken baten, EAEko I+G+b-ren bilakaeraren baterako balorazioaren arabera, lidergo posizioei eusten zaiela esan daitekeen arren, joera aldatzeko posibilitatea dagoela pentsa daiteke, eta hori nabarmentzea komeni da. Hala, nolabaiteko agortze-sintomak ageri dira inbertsioaren murrizpenean eta merkataritza-eraginkortasun apalean.

Kontseilu honen ustez, ikerketa, garapen eta berrikuntzan egindako esfortzuen eraginkortasuna handitzeko, komenigarria izango litzateke ikerketa eta garapena enpresei transferitzeko sistema indartzea, baita ikerketa eta garapeneko jardueren merkatura bideratzea ere. Halaber, esfortzu bat egin beharko litzateke ikerketa, garapen eta berrikuntzako euskal sistemaren eta ETEEN arteko komunikazioa hobetzeko eta indartzeko, horietara hurbilduz sistema horrek eskaini ditzakeen aukerak eta abaguneak. hori guztia daukan posizio lehiakorra hobetzeko, hain zuzen ere, horien jauzi teknologikoaren bidez.

Ildo beretik, eta Eusko Jaurlaritzaren PCTI2020 programan ezarritako Espezializazio Adimenduneko Estrategien eta RIS 3ren logikari jarraituz, beharrezkoa da arrakasta esperientziak eta gainezka egiteko ahalmena indartzen jarraitzea. Hartara, funtsezkoa da “ezkutuko txapeldunak” identifikatzea.

Era berean, interesgarria izango litzateke eskaintza zientifiko teknologikoa eskariarekin bateratu beharra dagoela azpimarratzea eta, horretarako, funtsezkoa da sistematikoki aktibatzea RVCTIko eragileak. Aldi berean, estrategikoa da euskal enpresa gehienen tamaina txikiari datxekion arazoak konpontzea.

...

Informazioaren eta Komunikazioen Teknologiei dagokienez (IKT), aurreko Memoria Sozioekonomikoetan adierazi izan dugun bezala, EAE IKT ekipamendu-zuzkidurak onak dituen lurralde bat da, banakako ikuspegitik zein enpresen ikuspegitik. Hala eta guztiz ere, EAE, etxetik internetera sartzeko aukera duten etxebizitzaren ehunekoari dagokionez, oraindik, Europako iparraldeko eskualdeetan ikusten diren erreferentziagandik urrun dago.

Aldi berean, oso aintzat hartu behar dugu gure gizartean badirela zenbait talde kaltetu IKTen erabilerari dagokionez, eta hona hemen Internetarako konexioa ez duten pertsonen profila: bakartuta bizi diren pertsonak, 55 urtekoak eta gehiagokoak, prestakuntza maila txikiagokoak eta langabeak.

Halaber, ezin dugu alde batera utzi sarean dauden zerbitzuak erabiltzen dituzten enpresen ratioa txikiagoa dela Euskadin Estatuko batez bestekoekin alderatuz.

Horrez gain, gogoratu beharra dago, azkenengo urteotan, software-ean egindako inbertsioaren bilakaera beheranzkoa izan dela. Beraz, funtsezkoa da enpresetan IKT eta horien erabilera bultzatzen jarraitzea, 4.0 industria ezartzeko beharrezko baldintza gisa.

Merkataritza elektronikoa dagokionez, aurrean ere, bide hori erabilia egin diren salmentak gutxiago baliatzen dituzte euskal enpresek Europakoek baino. Ondorioz, baliteke azken urteetan modu esponenzialean hazten ari den salmentarako tresna horretan aukerak galtzen ari izatea.

Horrenbestez, EGABek berriz ere azpimarratu nahi du laguntza-neurriak bultzatzen jarraitu beharra dagoela, zertarako-eta aurrerapen teknologikoen zabalkundea bermatzeko herritarren eta enpresen artean.

III. LAN MERKATUA

Hamabost urtez lanpostuak sortu ondoren, EAEko lan-merkatuan okupazio zifren jaitsiera aldian murgildu zen EAE, eta 2013an hala jarraitu zuen. Ondorioz, 100.000 lanpostu galdu ziren, guztizkoaren %10. 2014an, urte arteko tasa positiboak aipatzen hasiak dira estatistika-iturriak, eta joera hori finkatu egin zen 2015an. Hala, urtearen amaieran, %2aren inguruko hazkundera izan zen enpleguan.

2016an, berriz ere egin zuen gora BJAREN okupazio zenbatetsiak (+%0,9), baita Gizarte Segurantzako afiliazioak (+%1,9) eta kontratazioak (+%6,8) ere, baina esan beharra dago kasu guztietan aurreko urtean baino erritmo motelagoan. Beraz, esan liteke lan-merkatuaren susperraldia moteldu egin dela Euskadin, enplegua sortzeari dagokionez behinik behin eta, nolahi ere, oraindik ez da lortu krisiaren aurreko enplegu maila.

Langabeziak beherako bidean jarraitu zuen 2016an erritmo onean, BJAk zenbatetsikoan nahiz LANBIDEK erregistraturikoan, sektore eta adin guztietan eta bi sexuetan. Halaber, iraupen luzeko langabeziaren pisua, urtebetetik gorakoa alegia, ia puntu erdi murriztu zen azken urtean, baina oraindik langabezien erdia baino gehiago dago egoera horretan. Berez, egoera zaila da talde horretan, okertzen ari dena, eta ia erabat murrizten ditu egoera horretan daudenen lan-merkatuan sartzeko dituzten igurikapenak. Batzorde honek kezkatuta jarraitzen du eraginpeko pertsona horien egoeraz, lan-merkatutik kanpora gelditzeko arriskuan baitaude.

Halaber, langabeziaren ziozko prestazioek behera jarraitu zuten 2016an, langabeziarengatik prestazioaldiak agortu baitziren, eta oraindik zaila da eskubidea berriz ere sortzeko beharrezko denboran lan egitea.

Berriz ere argi-ilunak antzematen dira lan-merkatuan 2016an: Enplegua sortzearekin batera, hobetu egin da kalitatea zenbait alderditan (gutxitu egin da lanaldi partzalean dihardutenen kopurua, baita behin-behinekotasuna ere, eta kontratu mugagabeak indartsuago hazi dira aldi baterakoak baino eta behera egin du gazteen langabeziak), oraindik erritmo motelean bada ere. Zenbait datu okerragoak dira, ordea (lanpostuen gero eta txandaketa handiagoa, biztanleria aktiboaren eta langabeziaren ziozko babesaren beherakada eta ordaindutako lanpostu partzialen kopuru handia). Izan ere, hori guztia ez da batere lagungarria langileen igurikapenatarako, eta zaildu egin dezake susperraldi ekonomikoa eta soziala etorkizunean.

Horrek guztiak agertoki berria dakar lan-merkatuan, egoera berria, non langileen eta enpresen beharrei egoki erantzuteko politika aktiboak ezarri beharko diren.

Bestalde, egungo lan-merkatuan, badirudi berretsi egingen dela ikasketa mailaren eta enplegua eskuratzearen arteko erlazioa, baina askotan kalitate txarreko enplegua izaten da eta, ildo horretan, ohartarazi behar dugu prestakuntza eskaini behar dela, zuzenean eragiteko enplegua egokia eskuratzeko posibilitateetan.

Enplegurako Politika Aktiboak dagokienez -funtsezkoak baitira lan-merkatuan sartzeko eta gizarte ongizatea lortzeko, berriz ere esan behar dugu premiazkoa dela ebaluazioa egitea, 2015eko Memoriarekiko informazio eguneraturik ez dagoelako eta Gobernuak Enplegurako Euskal Estrategia 2011-2014 delakoaren helburuak ezingo direla bete aitortu dutelako. Ebaluazio horri esker, itxurazko kontraesanak ulertu eta diseinu, ezarpen eta helburuak zehaztearen gaineko balizko arazoak ikusarazi ahal izango dira.

Bestalde, Euskadiko 2016ko negoziazio kolektiboari buruzko datuek erakusten dutenez, indarreko hitzarmen kolektiboak dituzten langileen kopuruak gora egin du, eremu sektorialean nahiz enpresakoan. Alabaina, oso erritmo motelean jarraitzen du, eta horren ondorioz, EAEn aplikatzen diren hitzarmen sektorialen estaldura-tasa jaitsarazten ari da. Egoera hori, argi eta garbi, ez da pozgarria; kezkarria iruditzen zaigu.

Azkenik, lan istripuen kopuruak, azken urteetako joerari jarraituz, gorako bidean jarraitu zuen 2016an. Horrez gain, istripuek aldi baterako kontratua duten pertsonengan duen intzidentzia handiagoa gorabehera, deigarria da 2015ean (azken datua) lan istripuen kopurua handitu izana, bai aldi baterako kontratuetan, bai mugagabeetan, eta aldi berean,

bi kontratazio moten arteko aldea gutxitzen ari da. Horregatik guztiagatik, EGABek ohartarazi egin nahi du lan arriskuen aurre-zaintza zorrozki bete beharra dagoela, jarduera handiagoa izateak istripu gehiago eragin ez ditzan.

IV. BIZI KALITATEA***Bizitza-baldintzak EAE-n***

Krisia hasi zenetik ia hamarkada igarota, EAEko familien bizi-baldintzak, oro har, onak dira Estatuko eta Europako abagunean, eta PGDIren 2016ko azken datuek erakusten dutenez, hobekuntza gertatu da pobrezia eta bazterketa arriskuaren adierazle nagusietan. Hala ere, ez gara krisiaren aurreko kopuruetara itzuli. Krisi latzaren beste ondorio nagusi batek ere, etxegabetzeenak hain zuzen, bilakaera ona izan zuen azken urtean, eta horrek agerian utz lezake joera aldaketa dagoela suspertzearen bidean.

Alabaina, kezka agertu behar dugu zeren eta, gure Erkidegoko pobrezia neurtzen duten beste adierazle batzuetan eskura ditugun azken datuek, 2015ekoek, okerrerrako bidean jarrai baitezakete, eta izaera eta garrantzi desberdineko ongizate galerak metatzeari eutsi baitakiok (ezusteko gastuei aurre egiteko ahalmena, etxea tenperatura egokian mantentzeko, oporrak izateko aukera edo nahi den kultura kontsumoa). Denbora eta ahaleginak beharko dira suspertzea gauzatzeko.

Bilakaera horiek ikusita, nabarmentzekoa da aldagai guztiak jarraitu eta adi egon behar dugula adierazleen multzoaren joeren aurrean. Izan ere, adierazle onak bilakaerak, une honetan, oso desberdinak dira.

Eta ildo horretan, berriz adierazi behar dugu eredu sozioproduktiboaren (aberastasuna sortzeko eta banatzeko benetako ahalmena, lehen mailan) eta gizarte kohesiorako eta inklusiorako politiken arteko oreka (prestazio publikoak, laguntzak eta gizarte zerbitzuak) aintzat hartu behar dela, ekonomia ere suspertzen denean gizarte desberdintasunek gora egin ez dezaten.

Horri dagokionez, komenigarria da ohartaraztea enplegu ezegonkorak eta lan-intentsitate txikiak zein garrantzi handia duten, emandako datuen arabera, pobrezia modu berriak agertzean, zeren eta enpleguak langileen bizi-baldintzak hobetzeko duen ahalmena mugatzen baitute. Horregatik, enplegu ezegonkorra nagusi izateari eta lan-intentsitate txikiari aurre egiteko politikak lehentasuna izan behar du ekonomian.

Bestalde, ikusi denez, familiak toki nagusia betetzen jarraitzen du eta, beraz, oso kontuan hartzekoak dira familia-unitate motetan gertatzen ari diren aldaketak eta aldaketa horien ondorioak; izan ere, botere publikoen lehentasunezko arreta eskatzen dute.

EAEko familiek hainbat laguntza dituzte Eusko Jaurlaritzaren Familia Planen bidez 2002. urtetik hona. III. Planaren indarraldia 2015ean bukatzean gogoeta egin beharko da, eta horri esker, zioak sakondu ahal izango dira, hain zuzen ere familiek, laguntza horiek gorabehera, nahi duten seme-alaba kopurua izateko posibilitatearekin loturiko arazoek gora egiteko zioak, hain zuzen egoera ekonomikoak eta seme-alabak zaintzeko edo mendekotasunean bizi diren adinekoak zaintzeko arazoek eraginda.

Ildo horretan, harrigarria da zailtasunaren batez besteko mailaren bilakaera lanean kontziliazioarekin loturiko baimenak eskatzeko 2010-2015 aldirian, baita langileek lanaldiarekin eta ordutegiaren malgutasunarekin duten asebetetasun mailak egonkor jarraitzea ere urte horietan, lana, familia eta bizitza pertsonala uztartzeko neurriak hobetzeko eginiko ahaleginak gorabehera.

Halaber, deigarria da hain zuzen ere seme-alabak dituzten familiek familia politika horren berri ez izatea neurri handi batean. Izan ere, familia horiek izan beharko lukete neurri onuradunak. EAEko familia politika oro har birplanteatzeko zioak dira bi gertaera horiek, lotu nahi diren helburuetan aurrera egin ahal izateko.

Aldi berean, kezkarria da aurrerapenik ez izatea emakumeen eta gizonen arteko baterako erantzukizunaren arloan etxeko lanetan eta zaintza-lanetan, EUSTATen Lana eta Bizitza Pertsonala eta Familia Uztartzeari buruzko Inkestako azken datuetan ikusten denez. Ez da garrantzi gutxiko gaia, zeren eta ondorio sakonak baititu eremu garrantzitsu askotan;

emakumeen garapen profesionalerako eta pertsonalerako posibilitateetan eta beren ahalmenak ez aprobetxatzean, baita emakumeen bizi-kalitatean eta bilakaera demografikoan ere.

Hezkuntza eta kultura

Aurreko urteetan bezala, azpimarratu beharreko egitate bat dela uste dugu EAE hezkuntza-adierazle batzuetan lehenengo postuetan egotea, Europako beste estatu batzuekin eta autonomia erkidegoekin alderatuta. Hala ere, beste adierazle batzuetan, emaitzak ez dira hain onak eta horrek esan nahi du aztertu beharreko alderdiak daudela, hausnartze eta hobetze aldera.

Horretarako, uste dugu arreta berezia jarri behar dela honako kontu hauetan:

Lehenik eta behin, EAE nabarmentzekoa da unibertsitatekanpoko hezkuntzan egindako gastuagatik; izan ere, horren ondorioz, oso emaitza onak lortu dira eskola-porrota edo sistemaren ekitatea bezalako adierazle hain garrantzitsuetan. Hala ere, esfortzu horrek ez du eraginik errendimendua edo bikaintasuna bezalako kontu garrantzitsuetan. Zentzu horretan, arreta eta ohartarazpen berezia merezi dituzte azkenengo PISA ebaluazioaren emaitzek (egondako intzidentzia metodologiko zehatzetatik harago), are gehiago, baieztatzen delako ebaluazio horren aurreko edizioetan iragarritako joera ez-onuragarria.

Unibertsitateko hezkuntzari dagokionez, kontseilu honek uste du bereziki hartu behar direla kontuan gure unibertsitate-sistemaren nazioartekotze-maila baxuaren inguruko datuak. Gure testuinguruan, biztanleria aktiboa zahartzen ari da eta EAEko gazteen mugikortasuna areagotu egin da inguru global honetan; hortaz, produkzio-sistemarentzat, berebizikoa da gazte horien adimena hartzea eta beste leku batzuetakoa erakartzea ere bai. Horretarako, euskal unibertsitate-sistema saiatu beharko zen erakargune bihurtzen, kanpoko adimena hartzeko prozesua hasteko. Uste dugu garrantzitsua dela defizit horren inguruan hausnartzea eta dagozkion neurriak hartzea.

Gure ustez, Europako hezkuntzako helburuengandik urruntzeak esan nahi du gure hazkundearen oinarria alde batera uzten dugula gizarte gisa eta, horrenbestez, etorkizuneko ongizatearen funtsezko oinarri bat. Erronka handia da, denok ukitzen gaituelako eta gu garelako hori gainditu behar dugunak. Aipatutako disfuntzioak zuzentzea ez da soilik hezkuntza-erkidegoaren erantzukizuna, gizarte osoaren konpromisoa eta inplikazioa eskatzen baitu.

Bestalde, Lehen eta Bigarren Hezkuntzako ikasleen kopuruak hazten jarraitu duen arren, kezkarri da urtero ematen den murrizketa Haur Hezkuntzako ikasleen kopuruan, joera demografikoen ondorio gisa. Datu hori kontuan hartu behar da, hurrengo urteetan ondorengo hezkuntza-mailetan izango dituen ondorioengatik.

Horrez gain, Lanbide Heziketako matrikulazioen igoera nabarmendu behar da eta, zehazki, lan-merkatuan bereziki eskatutako zenbait lanbide-taldeen egondako igoera (baita unibertsitateko prestakuntzan ere). Zentzu horretan, uste dugu beharrezkoa dela esfortzuak bikoiztea, arlo horiek indartzeko beharrezkoa izan daitezken estadio guztietan.

Nolanahi ere, aurtan ere azpimarratu nahi dugu beharrezkoa dela aurrera egiten jarraitzea prestakuntza-eskaintzaren eta lan-merkatuaren arteko harreman sistemikoaren ezarpenean. Horretarako, informazioko fluxu etengabea eta arina ahalbidetzen duten harremanetarako sare egonkorak funtsezkoak dira.

Era berean, azpimarratu nahi dugu emakumeek oraindik ere parte-hartze maila baxua dutela arlo teknikoetan, bai prestakuntza-zikloetan, bai unibertsitatean. Izan ere, arlo horiek emaitza onenak dituzte tituludunen laneratzeari dagokionez. Horrek esan nahi emakumeek abiapuntu zailagoa dutela karrera profesionala garatzerakoan gizonen posizioarekin alderatuta. Teknologia garapenearen oso faktore garrantzitsua bilakatu da; beraz, emakumea horretara guztiz integratzeak zentzu bikoizta dauka: lehenik eta behin, ekonomiko; izan ere, ezin ditugu eskuragarri dauden gaitasunen % 50 alde batera utzi. Horrez gain, zentzu etiko sakona dauka, emakumea eremu honetan ez egotea bereizketako faktore bihur daitekeelako, soldata-aldea atzeraelikatzen duena eta gizonen eta emakumeen arteko berdintasunerako prozesua geldiarazten duena.

Natur ingurunearen egoera

Ur kontsumoaren bilakaera positiboa nabarmentzen dugu, zeren eta erabiltzaile guztietan (familiak, sektore ekonomikoak eta kontsumo nagusiak lorategiak ureztatzeko, kaleak bustitzeko eta beste erabilera batzuk) jaitsi egin baita kontsumoa aurreko urtearen aldean. Halaber, per capita kontsumoa gutxitu da. Alabaina, deigarria da saneamendu sareko ihesetan, hausturetan eta matxuretan izandako igoera eta, ildo horretan, komenigarria da uraren ziklo osoaren balioa azpimarratzea eta orokorrean kontsideratzea, Europako Uraren Zuzentzarau Markoak (UZM) adierazi bezala.

Bestalde, hondakinetan gertaturiko bilakaera azpimarratzen dugu, zeren eta gora egin baitu kudeaketak, arriskutsuenak nahiz ez-arriskutsuenak. Gehikuntza gertatu da desagerturiko hondakinen proportzioan, baina birziklatzeak pisua galdu du, ordea. Hiriko hondakinei dagokienez, gora egin du bolumenak per capita terminoetan, eta birziklatuetan jaitsiera ageri da.

Batzorde honek adierazi izan duenez, zalantzarik gabe aldeko jarrerari eusten zaie Estatuan. Alabaina, hobetzeko marjinarako arloak gelditzen dira hala nola enpresek ingurumenean eginiko gastuaren jaitsiera edo uraren aleko kostuaren bilakaera (horrek familien ekonomietan dituen ondorioekin), eta haren gaineko justifikazioa zein den jakitea komeni izango litzateke.

Horregatik, Euskadiko EGABek beharrezkotzat jotzen du herritarrak sentsibilizatzen jarraitzea, baita hiru aldagaiak (ingurumena, gizartea eta ekonomia) modu egokian uztartzeko diren ekoizpen-prozesuak abian jartzea ahalbidetzea ere.

Osasun eta osasun sistema

Ikusten dugunez, EAEko biztanleriak osasun oneko adierazleak ditu, eta hobetuz doaz (bizi-itxaropen handia, gero eta bizi-itxaropen handiagoa osasun onean...), baina aldi berean gero eta zaharrago hiltzen dira pertsonak, horrek morbillitatearen aldetik dakartzan ondorioekin. Gainera, mendetasun tasa ere haziz doa. Hala, euskal osasun sistemako paziente tipoa 65 urtetik gorako pertsona da eta izango da, hainbat patologia dituen eta, egon dauden aurrerapenekin, gero eta urte gehiagoz bizi izango da.

Urte luzeko bizitza eta kronikotasuna osasun gastuaren multzoan nabarmen eragiten duten faktoreak direnez gero, aurrezaintzaz kontzientziatzea indartu beharko lirateke herritarrak are gehiago, banakoaren aldetik nahiz taldearen aldetik. Eta ez soilik osasunaren ikuspegitik zorrozki, baizik eta gero behar handiagoei aurre egin behar dien osasun sistema publikoaren iraunkortasunaren ikuspegitik ere, gizarte kohesiorako eta ongizaterako funtsezko faktorea den aldetik. Horrek agerian uzten du sistema birsortu beharra dagoela behar sozio-sanitario berriei behar bezalako erantzuna emateko, horretarako behar den finantzazioa izanik.

Bestalde, azpimarratu nahi dugu bizi-itxaropenean sexuaren aldetik dauden aldeak nabarmen murrizten direla jarduera mugarik gabe bizi izandako urteak kontuan hartzen badira, halako moldez non emakumeek gizonen baino bizi-itxaropen luzeagoa baitute jarduerako mugarekin bizi izandako urteei esker.

Testuinguru horretan, eta zaila gerta badaiteke ere, komenigarria izango litzateke BOU eta GBBU hobetzeko neurriak hartzeko aukerari buruzko gogoeta egitea, eta bereziki emakumeei dagokiena.

Aldi berean, gure Memoria Sozioekonomikoen aurreko edizioetan adierazi izan dugunez, azaldutako egoerak ondorioak dakartza, gainera, herritarrentzat eta, beraz, neurri berriak behar dira ezinbestean politika sozialen eta familiaren politiken eta zaintzaileen laneko bizitza eta familia uztartzeko politiken eremuan.

Baliabideen arloan, gure ustez garrantzitsua da azpimarratzea ezen, hitzorduak internet bidez eskatzearen emaitzak ikusita, biztanleriak sentsibilizatu, informatu eta trebatzeko ekintzak behar direla ahalmen horren aurrean, prestutasun handiago erakutsi dezaten, jokabidearen aldetik nahiz ezagutzaren aldetik.

Laguntzaren arloan, bularreko eta umetoki-lepoko minbiziaren detekzio goiztiarreko programen bilakaera historiko positiboa nabarmendu behar dugu EAEn. Izan ere, bertako estaldura ratioak ez dira beste autonomia erkidego batzuetan

bildu, Nafarroan izan ezik. Euskadik itxaronzerrendan dauden pazienteen inguruan Estatuko batezbestekoaren aldean duen posizio ona ere aipatu behar da.

Oro har gizartean partekaturiko balioa da Euskadiko osasun sistemaren geroko iraunkortasuna. Eusko Jaurlaritzak osasunean likidaturiko gastuak eta Osakidetzak likidaturiko gastuak gorantz jarraitzen dute kopuru absolutuetan, eta Estatuko per capita osasun gasturik handiena du EAEk. Gainera, goranzko joera erakusten du. Horrek guztiak agerian uzten du gure gizarteak osasun kolektiboari eusteko duen borondatea. Magnitude horiek ikusita, indarreko Osasun Planetik ondorioztatzen diren emaitzak kontu handiz jarraitu behar dira nahitaez, eginiko ahaleginek eraginkortasunaren aldetik isla izan dezaten lortzeko konpromiso irmoa izanik.

Etxebizitza

Higiezinen merkatuaren bilakaeran, beste urte batez, doikuntza dugu nagusi, 2008an hasitako krisiaren ondorioa, eta prezioek behera egin dute berriz ere etxebizitza librean, baina gora egin dute babesturikoan. Hala ere, nabarmentzekoa da higiezinaren arloko jarduera suspertzen hasita dagoela (gora egin du hirugarren urtez jarraian etxebizitzan salerosketak), baina ez hain argi eraikuntzan.

Eskaria nabarmen doitu da azken urteotan, eta etxebizitza behar dutenen taldeak gora egin zuen 2015ean (eskuragarri dugun azken datua) 2010etik jaitsi ondoren. Aitzitik, data horretan etxebizitza aldatu edo birgaitu beharra dagoela dioten familien kopurua murriztu egin da.

Horrez gain, familien finantza-ahaleginak ez aurrera ez atzera daude egun, zeren eta batez besteko hileko kuotaren eta soldaten kostuen arteko erlazio terminoetan neurtzen den ahalegin hori %26,88koa izan baitzen 2016ko laugarren hiruhilekoan, aurreko urtean baino 2,72 puntu portzental gutxiago.

Horregatik guztiagatik, EGABen aburuz, bigarren eskuko etxebizitzaren merkatuaren susperraldia eta onartu den azken Plan Artekariaren aurrekontu-mugapenak aintzat hartuta, are garrantzi handiagoa duela, une honetan, etxebizitza sustatzeko plan publikoak birgaitzera bideratzeak. Gainera, etxebizitzaren merkatuaren inguruan egiten diren jarduketak publiko guztiek alokairua indartu beharko lukete, etxebizitza berrien nahiz etxebizitza erabilien alokairua, talde behartsuenek etxebizitza eskuratzeko modu errazagoa izan dezaten.

Alabaina, garrantzi handikoa iritzi diogu, eskasia ikusirik, alokatzeko etxebizitza babestuak eraikitzekeko prozedurak bultzatzeari. Era berean, etxebizitza-parke horren funtzio soziala bermatzeko ahalegin gehiago egitea beharrezkoa dela

V. GIZARTE BABESA

Kapitulu honetan azaldutako datuetan ikusten denez, EAEko gizarte babesaren sistema bere lana betetzen ari da, eta horri esker, ongizate estatuaren oinarriari eutsi ahal zaie. Gainera, Europako herrialde nagusiekin erkatzeko moduko mailan betetzen du bere eginkizuna, Estatuko egoerarekin alderatuta maila hobekak dituela.

Alabaina, hori ikusita pozik egon arren, arreta merezi duten zenbait alderdiren inguruko hausnarketa egin beharra dago.

Gizarte Segurantzaren pentsio sistematik hasita, kezkarria da gure Erkidegoan gero eta saldo defizitario handiagoa izatea, gizarte zahartzearen eta lan-merkatuaren eraldaketa sakonen testuinguruan. Hortaz, premiazkoa da Administrazioak eta gizarte eragileek eztabaidatzea eta gaia aintzat hartzea Pentsioen Sistema Publikoari eusteko beharrezko mekanismoak.

Bestalde, eta Sarrerak Bermatzeko Sistemari dagokionez, ohartarazi nahi dugu DBE jasotzen duten pertsonen ia %20k soldata-errenten osagarri gisa jasotzen duela. Osagarritasun horren xedea ondorio positiboa izatea da laneko jarduerari begira, horretarako prestutasunerako kaltegarria izan ez dadin, baita gizarte babesa kroniko ez bihurtzeari begira ere. Baina datu horrek, berez, beste honetaz ere ohartarazten gaitu: lanpostuaren eta norberaren eta familiaren ongizatearen arteko erlazioak bide okerreko bilakaera hartu duela, eta horrek gizarte eragileen lehentasunezko arreta eskatzen du.

Nolanahi ere, berriz esan nahi dugu enplegurako trantsitua indartu beharko litzatekeela sistemarentzat “lanerako moduan daudenen” alde. Hartara, gizarteratzea hobetuko da politika aktiboen bidez, zeren eta enplegua baita gizarte bazterketaren kontrako oinarria eta sistemaren iraunkortasunaren beraren sostengua.

Azkenik, eta mendetasunaren arreta dela eta, aurrerapenak izan dira sistema finkatzeko bidean, horien estaldura handituz eta erreferentziako adierazleak hobetuta hala nola itxaronzerrendak. Izan ere, balorazio positiboa merezi dute, baina horrek ez du estali behar diru-prestazioek beste zerbitzu batzuen aldean duten gehiegizko pisua beste urte batez, baita sektoreko profesionalek gure Erkidegoko sistemaren kalitateari buruz duten balorazio okerragoa ere.

Egoera hori ikusita, beharrezkotzat jotzen dugu gizarte babeseko sistema hobetzea, iraunkortasuna bermatzeko eta prestazioak gizarte errealitate eta behar berrietarako egokitzeko. Horrek erronka handiak dakartza berekin, gure ekonomiaren susperraldian eta, aldi berean, denbora eta ahaleginak egin beharko dira, baina premiazkoa da horiei ekitea.